

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
Wydział Nauk Humanistycznych
Instytut Historii Sztuki

Magdalena Koltunowicz
119431

Mecenat artystyczny i działalność kolekcjonerska
Ludwika Wiktora Kielbassa

Praca magisterska
napisana na seminarium pod kierunkiem
Dr hab. Bożeny Kuklińskiej, prof. KUL

Lublin 2014

SPIS TREŚCI

WSTĘP	3
ROZDZIAŁ 1. Kolekcjonerstwo – główne aspekty	6
1.1 Kolekcjoner, mecenas i kolekcja – definicje.....	6
1.2 Historia kolekcjonerstwa w Polsce.....	11
ROZDZIAŁ 2. Życie Ludwika Wiktora Kielbassa	13
ROZDZIAŁ 3. Ludwik Wiktor Kielbass – kolekcjoner i mecenas	18
3.1 Początki fascynacji sztuką, lata 1920-1939.....	18
3.2 Czas drugiej wojny światowej.....	25
3.3 Po wojnie.....	29
ROZDZIAŁ 4. Kolekcja Ludwika Wiktora Kielbassa w Muzeum Narodowym w Kielcach	39
4.1 Dział Grafiki.....	39
4.2 Dział Sztuki Współczesnej.....	43
4.3 Dział Malarstwa i Rzeźby.....	43
4.4 Dział Rzemiosła Artystycznego.....	48
4.5 Biblioteka Muzeum Narodowego w Kielcach.....	50
4.6 Wykaz obiektów z kolekcji Ludwika Wiktora Kielbassa znajdujących się w Muzeum Narodowym w Kielcach.....	51
ZAKOŃCZENIE	68
BIBLIOGRAFIA	70
SPIS ILUSTRACJI	73
ILUSTRACJE	75

WSTĘP

Ludwik Wiktor Kielbass z zawodu był ogrodnikiem, a z zamiłowania kolekcjonerem. Miłość do przyrody i sztuki całkowicie wypełniała jego życie. Mimo tego, że nigdy nie założył własnej rodziny, wokół jego osoby zawsze było wielu ludzi, oddanych przyjaciół, którzy ciepło się o nim wypowiadali i darzyli go sympatią. To artyści byli dla niego rodziną, często odwiedzali go w jego dworku w Sudole, była to dla nich oaza spokoju, miejsce pracy i odpoczynku. Sam kolekcjoner był dla nich mecenasem i „dobrym duchem”, który dopingował ich w pracy, wspierał duchowo i często materialnie.

Dotychczas nie ukazała się monografia dotycząca postaci Ludwika Wiktora Kielbassa i jego kolekcji sztuki.

Główne źródło informacji o samym kolekcjonerze, jego życiu i zbiorach znajduje się we wspomnieniach Tadeusza Przytkowskiego¹.

Tadeusz Przytkowski² znał osobiście Ludwika Wiktora Kielbassa, przyjaźnił się z kolekcjonerem i w krótkim tekście opisał jego życie i poszczególne fazy fascynacji sztuką. Tekst ten jest właściwie jedynym źródłem informacji, na którym bazowały wszystkie inne powstałe później. Dowiadujemy się tam o okolicznościach poznania Tadeusza Przytkowskiego z rodziną Kielbassów w Sudole, o pochodzeniu rodziny Kielbassów i warunkach przejęcia Sudolu przez ojca kolekcjonera, Dominika Kielbassa. Przytkowski wspomina także o przyjaźni kolekcjonera ze Stefanem Mrożewskim i Józefem Klukowskim oraz ich częstych wizytach w Sudole.

Swoje wspomnienia z odwiedzin w Sudole opisał także adwokat i humanista Świętosław Krawczyński w *Raptularzu Świętokrzyskim*.³

W książce Tadeusza Stolarskiego z 2009 roku pt. *Znani i nieznani ziemi Jędrzejowskiej*⁴ także można znaleźć informację o Kielbassie, jego dworku i zamiłowaniu do kwiatów i sztuki.

¹ T. Przytkowski, *Wspomnienie o Ludwiku Wiktorze Kielbassie i jego zbiorach w Sudole pod Jędrzejowem*, „Rocznik Muzeum Świętokrzyskiego”, T. 1, Kraków 1963, s. 189-226.

² Tadeusz Przytkowski – urodzony 12 lipca 1905 roku w Jędrzejowie, zmarł 17 grudnia 1977 roku tamże, historyk sztuki, historyk nauki, gnomonik, bibliofil, grafik, kolekcjoner, fotograf. Syn lekarza Feliksa Przytkowskiego. W latach 1923-1929 studiował historię sztuki na Uniwersytecie Jagiellońskim. Był jednym z nielicznych na świecie gnomoników – specjalistów zajmujących się obliczeniami i projektami zegarów słonecznych. [W:] *Polski słownik biograficzny*, Tom XXIX, Warszawa 1986, s. 232.

³ Ś. Krawczyński, *Raptularz Świętokrzyski*, Łódź 1970, s. 79-86.

⁴ T. Stolarski, *Znani i nieznani ziemi Jędrzejowskiej*, Słupia Jędrzejowska 2009.

Cenne źródło informacji stanowią wydane katalogi. *Donatorzy Muzeum Narodowego w Kielcach* to bogato ilustrowany spis kolekcji Muzeum. Znajduje się tam wykaz dzieł należących do Kielbassa, które teraz są w posiadaniu Muzeum.⁵ Również w dwóch innych katalogach wydanych przez Muzeum Narodowe w Kielcach można znaleźć informacje o niektórych pracach przekazanych przez Kielbassa w swoim testamentie do Muzeum. Są to katalogi poświęcone tkaninom⁶ i grafice polskiej.⁷

Przedstawiona rozprawa po raz pierwszy prezentuje informacje pochodzące z korespondencji⁸ należącej do Ludwika Wiktora Kielbassa, która znajduje się w Zakładzie imienia Ossolińskich we Wrocławiu. Oparta jest także na dokumentach takich jak testament pozostawiony przez kolekcjonera i informacje znajdujące się w *Księdze zmarłych Parafii bł. W. Kadłubka w Jędrzejowie*.

Niezwykle pomocne okazały się informacje uzyskane z listów, które wysyłał Kielbass do Ireny i Stefana Mrożewskich. Korespondencje tę udostępnił na potrzeby pracy profesor Andrzej Mrożewski – syn państwa Mrożewskich. Materiałów w postaci zdjęć i wspomnień użyczyła także chrześcica Ludwika Kielbassa, Irena Bartkowska z domu Skowronek.

W pierwszym rozdziale pracy wyjaśniono pojęcia *kolekcjoner* i *mecenas*. Opisano w nim także typy kolekcjonerów i motywacje, jakim się kierują decydując się na dany typ zbieractwa. Przedstawiona została również krótka historia kolekcjonerstwa i mecenatu w Polsce. Podjęto także próbę ustalenia jakim typem kolekcjonera był Ludwik Wiktor Kielbass.

Drugi rozdział poświęcony został życiu Kielbassa, wyłączając szczegóły dotyczące kolekcjonowania.

W rozdziale trzecim opisana została fascynacja Ludwika Kielbassa kolekcjonerstwem, z uwzględnieniem poszczególnych etapów nabywania dzieł sztuki. Analiza listów kolekcjonera pozwoliła ustalić jego powiązania z artystami i ludźmi sztuki.

⁵ *Donatorzy Muzeum Narodowego w Kielcach*, katalog pod red. Joanny Mielcarskiej Kaczmarczyk, Kielce 2008, s. 74-96.

⁶ A. Kwaśnik – Gliwińska, *Tkaniny, Katalog Zbiorów Muzeum Narodowego w Kielcach*, Kielce 1991.

⁷ W. Ozdoba – Kostkiewicz, *Grafika Polska – katalog zbiorów Muzeum Narodowego w Kielcach*, Kraków 1986.

⁸ *Korespondencja Ludwika Wiktora Kielbassa z lat 1910-1956. Listy od różnych osób*, Lit. A-M, Sygnatura 1375/II, Lit. N-Ż, Sygnatura 13076/II, Zbiory Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu.

W ostatnim rozdziale przedstawiona została cała kolekcja, która znajduje się obecnie w Muzeum Narodowym w Kielcach. Podjęto także próbę ustalenia jakie inne prace, które nie trafiły do Muzeum były jeszcze w posiadaniu kolekcjonera.

W pracy przedstawiono Ludwika Wiktora Kielbassa nie tylko jako kolekcjonera, ale także jako mecenasa dla wielu artystów.

*

Za pomoc w przygotowywaniu pracy chciałabym serdecznie podziękować Pani Joannie Kaczmarczyk z Działu Malarstwa i Rzeźby w Muzeum Narodowym w Kielcach za udostępnienie materiałów dotyczących kolekcji i cenne wskazówki. Pani Irenie Bartkowskiej dziękuję za zaangażowanie, ciepłe słowa, udostępnione zdjęcia, wspomnienia i pomoc w tworzeniu pracy. Profesorowi Andrzejowi Mrożewskiemu dziękuję za udostępnienie listów Ludwika Wiktora Kielbassa należących do jego rodziców, a także za podzielenie się ze mną swoimi wspomnieniami dotyczącymi postaci kolekcjonera. Pani Profesor Bożenie Kuklińskiej, opiekunce mojej pracy, dziękuję za cenne rady, życzliwość, pomoc i dopingowanie mnie do działania.

ROZDZIAŁ 1

KOLEKCJONERSTWO – GŁÓWNE ASPEKTY

1.1 Kolekcjoner, mecenas i kolekcja – definicje

Aby prześledzić działalność Ludwika Wiktora Kielbassa, należy wyjaśnić kim jest kolekcjoner i mecenas, co ich różni i łączy. Ważne jest także podanie samej definicji kolekcji i odpowiedzenie na pytanie kiedy gromadzone przedmioty można nazwać kolekcją.

Collectio i *collector* to łacińskie terminy od, których wywodzi się słowo kolekcjoner (fr. *Collectionneur*). Jest to osoba, która „coś kolekcjonuje; zbieracz”. Słowo kolekcjoner często używane jest zamiennie ze słowem koneser, który oznacza tu specyficzny typ zbieracza, osobę która jest prawdziwym znawcą przedmiotu, miłośnikiem, który kieruje się swoim subiektywnym wyborem.⁹

Andrzej Ryszkiewicz podaje kilka typów kolekcjonerów. Pierwszy z nich to tak zwany „szlachetny zapaleniec”, który kolekcjonerstwo ma we krwi. Jest to osoba, która szczególnie upodobała sobie pewien typ przedmiotów i ma do nich silny, emocjonalny stosunek. Jest silnie zdeterminowana do pozyskiwania tych przedmiotów. Zrobi ona wszystko żeby zdobyć to, na czym jej zależy.¹⁰

Są też kolekcjonerzy, dla których zbieractwo jest sprawą prestiżu. W odróżnieniu od poprzedniego typu kolekcjonera, cechuje ich spokój. Zależy im bardziej na schlebaniu swoim ambicjom i podkreślaniu własnej pozycji społecznej.¹¹

Często też kolekcjonerstwo jest atrakcyjną formą ulokowania kapitału. Zamożni ludzie coraz chętniej inwestują swoje pieniądze w dzieła sztuki, które zdają się być najpewniejszą lokatą.¹²

Także chęć otaczania się pięknymi, unikatowymi przedmiotami kieruje ludzi w stronę kolekcjonerstwa. Przedmioty te dostarczają ich właścicielom radości, komfortu i przeżyć estetycznych.¹³

⁹ *Uniwersalny Słownik Języka Polskiego*, red. S. Dubisz, t. II, Warszawa 2006, s. 158, 199.

¹⁰ A. Ryszkiewicz, *Kolekcjonerzy i miłośnicy*, Warszawa 1981, s. 7.

¹¹ Tamże, s. 8.

¹² Tamże.

¹³ Tamże.

Dla niektórych zbieraczy kolekcjonowane przedmioty mają także walory edukacyjne lub informacyjne, gromadzone są, ponieważ są wyjątkowe i unikatowe. U innych kolekcjonerstwo bierze się ze snobizmu, czy z chęci zarobienia pieniędzy.¹⁴

Kolekcjoner zbiera przedmioty, które może oglądać i podziwiać. Dla swojej kolekcji często wydziela specjalne, reprezentacyjne miejsce. Kolekcja jest odzwierciedleniem jego upodobań i często na jej podstawie można dużo powiedzieć o jej właścicielu.¹⁵ Z dumą pokazuje on swoje „dzieło”, a pokazując je, tym samym pokazuje siebie.¹⁶

Przy charakterystyce kolekcjonerów trzeba zadać sobie pytanie, jakimi motywami kierowała się dana osoba przy tworzeniu swojej kolekcji, jaki typ kolekcjonera reprezentuje? Manfred Sommer podkreśla, że zbieractwo i gromadzenie rzeczy leży w naturze człowieka, którego nazywa *homo colector*. Człowiekiem takim kieruje „popęd zbierania”¹⁷ Pierre Cabanne w swojej książce „Wielcy kolekcjonerzy”¹⁸ wyróżnił cztery główne psychologiczne czynniki kolekcjonerstwa:

- potrzeba kwalifikowania i systematyzowania przedmiotów,
- chęć poznawania,
- potrzeba wyjścia poza granice własnego ja,
- potrzeba nietypowego działania.

Inni badacze zwracają także uwagę na potrzebę posiadania rzeczy wyjątkowych, które pozwolą danej osobie poczuć się lepszym od innych (leczenie własnych kompleksów i niedoskonałości przez doskonałe dzieła). Jeszcze inni widzą w tym sposób na nieśmiertelność, na przedłużenie pamięci o sobie poprzez przedmioty nieprzemijające.¹⁹ Jest to też dobry sposób na podkreślenie swojego indywidualizmu i niezależności.²⁰ W Polsce zbieractwo silnie związane było i jest z patriotyzmem, z potrzebą ochrony pamiątek narodowych, zbiera się wszystko, co wiąże się z przeszłością narodu.²¹

¹⁴ J. Grabski, *Kolekcjonerzy Polscy i polskie, prywatne zbiory dzieł sztuki na tle kolekcjonerstwa międzynarodowego: przypadki i tendencje*, „Kronika Zamkowa” 1-2/59-60, Warszawa 2010, s.61.

¹⁵ M. Sommer, *Zbieranie – próba filozoficznego ujęcia*, Warszawa 2003, s. 3-9.

¹⁶ Tamże, s. 206.

¹⁷ Tamże, s. 3-9.

¹⁸ P. Cabanne, *Wielcy kolekcjonerzy*, Kraków 1978.

¹⁹ J. W. Sienkiewicz, *Zbiory im. Olgi i Tadeusza Litawińskich w Muzeum Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego*, Lublin 1991, s.15.

²⁰ Tamże, s. 16.

²¹ Tamże, s. 13.

Pierre Cabanne podkreśla, że niektórzy badacze uważali kolekcjonera za osobę chorą, owładniętą silnymi „natręctwami”. Choroba ta często doprowadzała do niecodziennych i ekstrawaganckich zachowań.²²

Także Andrzej Ryszkiewicz wskazuje na niebezpieczeństwa związane z kolekcjonowaniem. Píše, że kolekcjoner to z jednej strony człowiek bardzo wartościowy społecznie ale zarazem niebezpieczny. Zbieracz – pasjonat często uważany był za dziwaka, gdyż więcej czasu i uwagi poświęcał zbieranym przedmiotom niż bliskim ludziom ze swojego otoczenia.²³ Więc przez wielu badaczy kolekcjonerstwo było postrzegane jako odstępstwo od normy i pewnego rodzaju zaburzenie psychiczne. Tworzenie kolekcji miało nadawać prestiżu jego właścicielowi i leczyć go z kompleksów. Według niektórych badaczy kolekcjonerzy to najczęściej osoby, które pochodziły głównie z małych krajów, charakteryzowały się niskim wzrostem, często należały do mniejszości religijnych i społecznych.²⁴

Wielu jest jednak zbieraczy i kolekcjonerów, którzy profesjonalnie podchodzą do swojej pasji i nie dają się ponieść niepotrzebnym emocjom.

Kolekcjoner powinien także odznaczać się pewnymi niezbędnymi cechami. Przy tworzeniu kolekcji ważne jest wyczucie, poczucie smaku i profesjonalizm, a także posiadanie dostatecznych środków.²⁵ Kolekcjonowaniem sztuki zajmują się często ludzie zamożni, którzy dysponują dużymi sumami pieniędzy, które pozwalają na systematyczne pozyskiwanie dzieł,²⁶ ale nie tylko, często odkładają oni pewną sumę pieniędzy na wymarzone dzieło, a kolekcjonerstwo tak ich wciąga, że są w stanie oddać ostatnie pieniądze za przedmiot, który ich interesuje.

Żeby zbierać niewątpliwie trzeba posiadać wiedzę, bo to wiedza kieruje zbieraniem: „wiem co się robi, aby rzeczy, które są rozproszone w przestrzeni, zebrać w taki sposób, że następnie są one razem”²⁷. Charakteryzuje to każdego zbieracza, który z rozproszonych elementów tworzy pewną całość. Ważne cechy kolekcjonera to także: wytrwałość, zamiłowanie i kontakty.²⁸

²² Cabanne, s. 10.

²³ Ryszkiewicz, s. 7-8.

²⁴ M. Borusiewicz, *Odbiorca a kolekcjoner*, [W:] *Mecenas, kolekcjoner, odbiorca, Materiały sesji Stowarzyszenia Historyków Sztuki, Katowice 1981*, Warszawa 1984, s. 277.

²⁵ B. Kowalska, *Kolekcjoner wobec sztuki swoich czasów*, [W:] *Nowoczesność kolekcji*, Toruń 2010, s. 16.

²⁶ Grabski, s. 62.

²⁷ Sommer, s. 204.

²⁸ Borusiewicz, s. 279.

Kolekcjoner jest często mecenasem, a także mecenas niejednokrotnie staje się kolekcjonerem. Dlatego ważne jest wyjaśnienie terminu mecenas i uświadomienie sobie jak cienka linia dzieli kolekcjonera od mecenasa sztuki.

Mecenas, to osoba lub instytucja, która w szczególny sposób dba o rozwój kultury i nauki, wspiera i promuje artystów, uczonych czy pisarzy.²⁹ Słowo mecenas pochodzi od nazwiska rzymskiego urzędnika Gaiusa Cliniusza Maecenasa, który żył w I wieku p.n.e. i wspierał wielkich twórców takich jak Wergiliusz i Horacy.³⁰ Nazwa mecenas i mecenat jest nieostra, posiada wiele znaczeń i rozumiana jest różnie. Najczęściej jednak utożsamiana jest z opieką, dbaniem, troską i dozorem nad powstającymi bądź powstałymi dziełami sztuki jak i samymi artystami.³¹ Mecenas to osoba, która zamawia dzieło sztuki i wchodzi w jego posiadanie albo ofiarowuje je konkretnej instytucji. Może on być również fundatorem budowli lub obrazu.³² Istotne jest także odróżnienie mecenatu państwowego i prywatnego. Mecenas w odróżnieniu od kolekcjonera często przekazuje dzieło i nie staje się jego właścicielem, jednak nie zawsze tak jest, dlatego różnica między mecenasem a kolekcjonerem jest niewielka.

Kolekcjonerzy i mecenasie często mają wpływ na twórczość artysty, a także na kształtowanie się kierunków artystycznych.³³

Co do samej kolekcji, terminologia również nie jest oczywista. Kiedy można mówić o prawdziwej kolekcji? Jak odróżnić kolekcję od zbioru przypadkowych, nieuporządkowanych przedmiotów? Krzysztof Pomian podaje następującą definicję: „Kolekcja to każdy zespół przedmiotów naturalnych lub wytworów działalności ludzkiej, utrzymywany czasowo lub trwale poza obszarem czynności gospodarczych, poddanych szczególnej opiece w miejscu zamkniętym, przystosowanym do tego celu i wystawionym do oglądania”.³⁴

Co zatem odróżnia kolekcję od zwykłego zbioru przedmiotów. Krzysztof Pomian podkreśla, że natura samych przedmiotów nie może być kryterium³⁵ i podaje trzy ważne cechy które wyróżniają kolekcję:

²⁹ *Uniwersalny Słownik Języka*, s. 594.

³⁰ M. Białonowska, *Andrzej Stanisław Ciechanowiecki, kolekcjoner, marszand, mecenas*, Lublin 2012, s. 196.

³¹ W. Krassowski, *Mecenat artystyczny czy polityka artystyczna*, [W:] *Mecenas, kolekcjoner, odbiorca*, s. 26-27.

³² J. Białostocki, *Mecenas, kolekcjoner, odbiorca*, [W:] *Mecenas, kolekcjoner, odbiorca*, s. 12.

³³ Sienkiewicz, s. 11.

³⁴ K. Pomian, *Zbieracze i osobliwości*, Warszawa 1996, s. 18.

³⁵ Tamże, s. 19.

1. Fakt, że tworzące je przedmioty są na jakiś czas (lub na zawsze) wyłączone z obiegu użytkowego. Tracą one swoją funkcję użytkową.
2. Zbiór tych przedmiotów powinien podlegać specjalnej ochronie. Wymagają one specjalnego traktowania i zabezpieczenia.
3. Kolekcja musi być wystawiona do oglądania w specjalnym, przeznaczonym do tego celu miejscu.³⁶

Wartość materialna, sentymentalna i historyczna przedmiotu, często też stanowi kryterium. Przedmioty w kolekcji mają również określone zadania. Ich posiadanie dostarcza przyjemności estetycznych i dodaje prestiżu. Są one również nośnikiem wiedzy.³⁷

Można wyróżnić dwa typy kolekcji: kolekcje prywatne i kolekcje znajdujące się w muzeum.³⁸

Kolekcję w muzeum od kolekcji prywatnej odróżnia głównie to, że kolekcje prywatne ulegają często rozproszению, w muzeum są stałe, a zbiory dostępne są dla wszystkich. Dostępność zbiorów prywatnych zależy od właściciela kolekcji.³⁹

Rozwój kolekcjonerstwa ma też ważne dla historii następstwa. W związku z tym, że rosło zapotrzebowanie na dzieła sztuki, w XVI i w XVII wieku powoli tworzył się rynek dzieł sztuki.⁴⁰ Rozwijał się handel sztuką, powstawały domy aukcyjne i galerie. Także dzięki kolekcjonerom, którzy pojawiali się coraz liczniej, tworzyły się nowe zawody, takie jak komisarz aukcji, ekspert.⁴¹ Sztuka stawała się towarem, który trzeba było dobrze zareklamować i zaprezentować, wydawane coraz częściej katalogi aukcyjne miały ułatwić ten wybór.

³⁶ K. Pomian, *Zbieracze i osobliwości*, Warszawa 1996, s. 318.

³⁷ Tamże, s. 20.

³⁸ Tamże, s. 19.

³⁹ Tamże, s. 60.

⁴⁰ Tamże, s. 56.

⁴¹ Tamże, s. 56.

1.2 Historia kolekcjonerstwa w Polsce.

Jak we wstępie do książki „Nowoczesność kolekcji”⁴² pisze Krzysztof Pomian, kolekcja to fakt antropologiczny, który towarzyszy człowiekowi od początku jego dziejów i przejawia się w różnych formach; od pałacowych i świątynnych skarbów przez wyposażenie grobów, gabinety osobliwości, po kolekcje prywatne i muzealne.⁴³

Początek kolekcjonerstwa sztuki w Polsce wiąże się z czasami Stanisława Augusta i działalnością rodów magnackich i książęcych m.in. Potockich, Czartoryskich, Lubomirskich czy Ossolińskich.⁴⁴ Wcześniej to głównie królowie fundowali dzieła sztuki, byli oni także mecenasami, jednak tworzone dla nich dzieła stanowiły głównie wyposażenie ich pałaców.

Zygmunt II August lubił przepych, drogie kamienie i cenne przedmioty. Również polscy magnaci tamtego czasu, którzy głównie kierowali się panującą modą, zakupowali wartościowe przedmioty, jednak część z nich chciała w ten sposób jedynie zaimponować bogactwem i podkreślić swoją wielkość.⁴⁵ Nie zawsze więc można mówić o świadomym kolekcjonowaniu dzieł sztuki.

Kolekcje Zygmunta I Starego i Bony Sforzy, Zygmunta II Augusta, Zygmunta III Wazy i Stanisława Augusta Poniatowskiego, były zbiorami wysokiej klasy i tworzone były z myślą o zbiorach narodowych i „ku pospolitej potrzebie”. Jednak ich losy często były dramatyczne, gdyż burzliwe dzieje Polski doprowadziły do ich rozproszenia lub zaginięcia.⁴⁶

Także polskie kolekcje magnackie reprezentowały wysoki poziom. Były to zbiory należące głównie do rodów: Radziwiłłów, Zamojskich, Lubomirskich, Ossolińskich, Branickich, Rzewuskich, Czartoryskich, Potockich, Sapiehów, Tarnowskich, Lanckorońskich i wielu innych. Niektóre zbiory udostępniano publicznie. Stanisław Kostka Potocki już w 1804 roku upowszechnił swoje zbiory, kilka lat później w ten sam sposób postąpili Czartoryscy w Puławach.⁴⁷

Trzeba jednak zaznaczyć, że prywatne kolekcjonerstwo w Polsce przez lata ograniczone i hamowane było przez zabory.⁴⁸

⁴² K. Pomian, *Nowoczesność kolekcji*, red. T. F. de Rosset, Toruń 2010.

⁴³ K. Pomian, wstęp [W:] *Nowoczesność kolekcji*, s. 9.

⁴⁴ Kowalska, s. 15.

⁴⁵ Grabski, s. 65.

⁴⁶ Tamże, s. 61.

⁴⁷ Tamże, s. 65.

⁴⁸ Sienkiewicz, s. 12

W XIX wieku oprócz kolekcjonerów – magnatów, pojawił się nowy miłośnik zbieractwa wywodzący się ze środowisk naukowych i arystokratycznych.⁴⁹ Oprócz zamożnej magnaterii, kolekcjonowaniem sztuki coraz częściej zajmowały się warstwy bogatego mieszczaństwa, byli to głównie bankierzy, lekarze, prawnicy, profesorowie uniwersyteccy, antykwariusze. Wiązało się to często z panującą modą i obyczajem gromadzenia dzieł sztuki.⁵⁰ Wybitnymi kolekcjonerami tamtych czasów byli m.in. Ignacy Korwin Milewski czy Feliks Manggha Jasieński.

W wieku XX w Polsce pojawiali się kolekcjonerzy – pasjonaci. Często byli to ludzie nie związani ze sztuką, nie będący historykami sztuki. Kolekcjonerstwo było ich drugą pasją, a zawody jakie uprawiali nie były związane ze sztuką.⁵¹

Do tego typu kolekcjonerów należy Ludwik Wiktor Kielbass. Nie pochodził on z rodziny, która interesowała się sztuką, nie posiadał wykształcenia w tym kierunku, z zawodu był ogrodnikiem. Kolekcjonować zaczął w latach 20-tych XX wieku i aktywnie działał aż do śmierci w 1956 roku. Jego pasję i zamiłowanie do sztuki oraz życiorys przeanalizuję w kolejnych rozdziałach.

Obie wojny światowa doprowadziły do rozproszenia, zaginięcia i zniszczenia większości prywatnych kolekcji. W czasach PRL-u kolekcjonowanie sztuki również było trudne, co uwarunkowane było problemami społeczno – politycznymi i brakiem odpowiednich funduszy. Jednak kolekcjonowanie nie zanikło i niektórzy kolekcjonerzy sztuki mimo tych przeciwności uzupełniali swoje zbiory.⁵² Warto tu wymienić Tadeusza Przypkowskiego, Jerzego Dunina-Borkowskiego, Tadeusza Wierzejskiego⁵³ czy chociażby Ludwika Wiktora Kielbassa.

Kolekcjonerstwo w Polsce, ze względu na trudną historię, liczne wojny i w rezultacie utratę cennych pamiątek stanowiących o tożsamości narodu, dąży do odzyskania i odtworzenia dawnych kolekcji. Silne poczucie patriotyzmu i przywiązanie do tradycji jest ważnym czynnikiem wpływającym na zamiłowanie do kolekcjonowania sztuki.

⁴⁹ Tamże, s. 13

⁵⁰ Kowalska, s. 17.

⁵¹ Sienkiewicz, s. 13.

⁵² Grabski, s. 66.

⁵³ Tamże, s. 66.

ROZDZIAŁ 2

ŻYCIE LUDWIKA WIKTORA KIELBASSA⁵⁴

Rodzina Kielbassów przybyła na kielecczyznę ze Śląska. Prawdopodobnie było to między 1890 a 1892 rokiem. Wtedy zmianie uległo ich staropolskie nazwisko Kielbasa.⁵⁵ Ojciec kolekcjonera, Dominik Kielbass⁵⁶, pod koniec XIX wieku kupił dworek w Sudole od hrabiego Tarło⁵⁷. Dominik Kielbass i Tymotea z Szumańskich Dominikowa Kielbassowa mieli pięciu synów: Antoniego (który już nie żył w chwili przebywania Przypkowskiego w Sudole od 1917 roku). Kolejni to Zygmunt⁵⁸, Feliks (który zginął pod koniec drugiej wojny światowej), Kazimierz⁵⁹ i Ludwik Wiktor.⁶⁰

Brat Ludwika Wiktora Kielbassa, Zygmunt, był kawalerem. Kazimierz zmarł wcześniej, nie ma go w księdze zmarłych w Parafii w Jędrzejowie, więc nie zmarł w Sudole. Był żonaty i miał syna Jerzego.⁶¹ Jego żona wraz z synem czasami gościli w Sudole, można to ustalić na podstawie listów Ludwika Kielbassa do Stefana Mrozeńskiego.

Ludwik Wiktor Kielbass urodził się 5 stycznia 1893 roku w Przysusze, jednak w księgach w Archiwum Państwowym w Radomiu nazwisko Kielbass nie figuruje⁶². Według księgi zmarłych parafii pod wezwaniem Błogosławionego Wincentego Kadłubka w Jędrzejowie, urodził się w Kielcach⁶³. Natomiast w życiorysie Kielbassa dołączonym do odpisu testamentu, znajdującego się w Bibliotece Ossolińskich we Wrocławiu, jako miejsce urodzenia kolekcjonera widnieje miejscowość Przysieka w powiecie miechowskim.⁶⁴

⁵⁴ Nazwisko Kielbassa znajduje się na większości dokumentów urzędowych, jednak kolekcjoner posługiwał się także nazwiskiem Kielbass, które występuje znacznie częściej w jego prywatnej korespondencji. W mojej pracy posługiwać się będę formą Kielbass.

⁵⁵ Przypkowski, s. 193.

⁵⁶ Dominik Kielbass (ojciec Ludwika Wiktora) syn Augustyna i Anny urodzony 1862 roku w Hajdukach na Górnym Śląsku, zmarł 30 lipca 1947 roku w Sudole. *Księga zmarłych Parafii bł. W. Kadłubka w Jędrzejowie od 1946 do 1963*, nr aktu 37/1947, s. 13.

⁵⁷ Przypkowski, s. 193.

⁵⁸ Zygmunt Kielbass (brat Ludwika Zygmunta) syn Dominika i Tymotei urodzony 1890 roku w Przysiece, zmarł 24 lutego 1970 roku w Sudole. *Księga zmarłych Parafii bł. W. Kadłubka w Jędrzejowie od 1969*, nr aktu 18/1970, s. 9.

⁵⁹ Nie figuruje w księgach. Prawdopodobnie urodził się w Przysiece, ale nie zmarł w Sudole.

⁶⁰ Przypkowski, s. 194.

⁶¹ Informacje uzyskane podczas rozmowy z Ireną Bartkowską z domu Skowronek, córką chrześną Ludwika Wiktora Kielbassa.

⁶² Stolarski, s. 106.

⁶³ Ludwik Kielbass, syn Dominika i Tymotei urodzony 5 stycznia 1893 roku w Kielcach, zmarł 21 listopada 1956 roku w Jędrzejowie. *Księga zmarłych Parafii bł. W. Kadłubka w Jędrzejowie od 1946 do 1963*, nr aktu 60/1956, s. 95.

⁶⁴ *Życiorys Ludwika Kielbassa*, Zbiory Narodowego Zakładu im. Ossolińskich, Sygnatura 13076/II.

Ludwik był synem Dominika Kielbassa i Tymotei z Szumańskich.⁶⁵ W 1912 roku ukończył Kielecką Szkołę Handlową im. Jana Śniadeckiego. Następnie, z przerwami spowodowanymi przez pierwszą wojnę światową, studiował w Wyższej Szkole Ogrodniczej w Warszawie, którą ukończył w 1922 roku. Odbyswał też praktyki zawodowe w Wierbce u rodziny Moesów (1911), w Firmie Braci Hoser w Warszawie (1912-1913), Zakładzie Genetyki Hodowli Roślin Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego (1921), potem w majątku Ignacego Paderewskiego w Vevey w Szwajcarii i w wielu francuskich firmach (w latach 1913-1914 i 1921-1923).⁶⁶ Ucząc się w Warszawie uczęszczał także na kursy malarstwa, rysunku i rzeźby⁶⁷.

Był samotny, nie miał żony i dzieci, co mogło mieć związek z zawodem miłośnym, który przeżył.⁶⁸

Po wojnie, w roku 1921 przejął po ojcu dworek w Sudole.⁶⁹ (il.1,3). W dokumentach Powiatowego Urzędu Ziemskiego w Jędrzejowie można znaleźć podanie złożone w 1933 roku przez Dominika Kielbassa – właściciela majątku Sudół, gmina Przysław o zezwolenie na parcelację. Ogólna powierzchnia folwarku wynosiła około 40 ha, natomiast obszar zgłoszony do parcelacji – 17,5 ha (31 mórg). Nabywcą na drodze przewłaszczenia (przeniesienia tytułu własności drogą kupna – sprzedaży stał się syn właściciela – Ludwik Wiktor Kielbass). Właściciel zobowiązany był do podpisania deklaracji, która przewidywała „że z wyżej wymienionego powodu z majątku Sudół nikt ze służby folwarcznej pracy nie utraci”⁷⁰.

Ludwik Kielbass założył w Sudole gospodarstwo ogrodnicze, które z czasem powiększał i udoskonalał. Zajmował się głównie produkcją nasion i uprawą drzewek owocowych i dekoracyjnych (srebrne świerki, tuje). Uprawiał również różnego rodzaju warzywa – sałaty, szparagi, salsefię, topinambur, karczochy. Miał także pasiekę.

To właśnie dobrze prosperujące gospodarstwo umożliwiło Kielbassowi zajęcie się kolekcjonerstwem, które stało się jego wielką pasją.⁷¹

Korespondencja Ludwika Wiktora Kielbassa z lat 1910-1956. Listy od różnych osób. Lit. N-Ż, s. 195-196.

⁶⁵ Przyppkowski, s. 224.

⁶⁶ J. Mielcarska – Kaczmarczyk, *Ludwik Wiktor Kielbass*, s. 74, [W:] *Donatorzy Muzeum Narodowego w Kielcach*, katalog pod red. Joanny Mielcarskiej Kaczmarczyk, Kielce 2008.

⁶⁷ *Życiorys Ludwika Kielbassa* [W:] *Korespondencja Ludwika Wiktora Kielbassa z lat 1910-1956. Listy od różnych osób. Lit. N-Ż, Sygnatura 13076/II, s. 195-196.*

⁶⁸ Informacje uzyskane podczas rozmowy z Ireną Bartkowską (z domu Skowronek), córką chrzestną Ludwika Wiktora Kielbassa.

⁶⁹ Sudół to mała wieś w powiecie jędrzejowskim w województwie świętokrzyskim.

⁷⁰ R. Piasecka, *Spółeczeństwo powiatu jędrzejowskiego w latach 1918-1939*, Kielce 2000, s. 96.

⁷¹ Przyppkowski, s. 224.

Dworek w Sudole pochodził prawdopodobnie z przełomu XVIII i XIX wieku.⁷² Uwieczniony jest między innymi na drzeworycie Kazimierza Wiszniewskiego. (il.4,13) Był on miejscem spotkań wielu artystów. W listach do Kielbassa można przeczytać wiele dobrego na temat tego miejsca, które przez wielu nazywane było rajem.

Zamiłowanie do sztuki widoczne było u Ludwika już w młodości. Wykonał on wówczas marmurowy medalion, który pokazywał tylko nielicznym, był on bowiem wobec siebie bardzo krytyczny. Prawdopodobnie to brak pewności siebie i wiary we własne zdolności uniemożliwiły mu zostanie artystą.

W latach 1918 -1920 Kielbass służył w wojsku jako „porucznik rachunkowy”, a jesienią 1920 z upoważnienia Ministerstwa Sztuki i Kultury konwojował wystawę sztuki polskiej do Wenecji.⁷³ Wydelegował go tam Minister Kultury i Sztuki, poeta, krytyk literacki i artystyczny, Zenon Miriam Przesmycki⁷⁴. W Wenecji prawdopodobnie zakupił pierwsze dzieło.⁷⁵ Był to szkic Leonarda da Vinci, który również nie był pokazywany, zwłaszcza historykom sztuki. Według Tadeusza Przypkowskiego Kielbass obawiał się, że ktoś będzie próbował podważyć jego autentyczność.

Po powrocie z Włoch pasja kolekcjonerska Kielbassa rozwija się i od tego momentu zaczął on regularnie pozyskiwać dzieła do swojej kolekcji.

Tadeusz Przypkowski osobiście poznał Ludwika Kielbassa w 1926 roku, kiedy to odwiedził on rodzinę Przypkowskich w celu obejrzenia ich kolekcji i zapoznania się z goszczącym u nich Michałem Radziwiłłem z Nagłowic.⁷⁶ Od tego czasu Tadeusz Przypkowski i Kielbass pozostawali w przyjaźni.

Około 1930 roku w Paryżu Ludwik Kielbass poznał Stefana Mrożewskiego, artystę, grafika. Był pod wielkim wrażeniem jego twórczości. W tym momencie rozpoczęła się ich długoletnia przyjaźń. Od 1932 roku Mrożewski odwiedzał Kielbassa w Sudole. Do wojny Mrożewski wraz z żoną Ireną i synem Andrzejem regularnie odwiedzał kolekcjonera.⁷⁷ Na początku wojny Kielbass i Mrożewski powołani zostali

⁷² Tamże, s. 196.

⁷³ Krawczyński, s. 82.

⁷⁴ Zenon Przesmycki pseudonim *Miriam*, *Jan Żagiel* (urodzony 22 grudnia 1861 roku w Radzynie Podlaskim, zmarł 17 października 1944 roku w Warszawie) – polski poeta, tłumacz, krytyk literacki i artystyczny okresu Młodej Polski, Minister Kultury i Sztuki. Studiował prawo na Uniwersytecie Warszawskim, które ukończył w 1886 roku. [W:] *Polski Słownik Biograficzny*, Tom XXVIII, Warszawa 1985-1985, s. 230.

⁷⁵ Przypkowski, s. 198.

⁷⁶ Tamże, s. 196.

⁷⁷ Tamże, s. 202-203.

do wojska. Po kilku tygodniach wrócili do Sudółu. Mrożewski został tam wraz z rodziną do roku 1942.⁷⁸

W czasie drugiej wojny światowej Kielbass pomagał wielu artystom, to właśnie w Sudole znajdowali oni schronienie.

Na początku lat 50-tych zaczęły się trudności finansowe Kielbassa. Mimo tego dalej prowadził on bardzo bogate życie towarzyskie, coraz bardziej angażował się w sztukę, gościł u siebie znakomitych artystów⁷⁹. Często pomagał im finansowo, kupował prace tworzone przez nich lub zamawiał konkretne dzieła. Z wiekiem znudziło go ogrodnictwo i niemal całkowicie poświęcił się sztuce.

Druga wojna światowa znacząco obniżyła dochody gospodarstwa, co doprowadziło do tego, że w roku 1956 Ludwik Kielbass wydzierżawił gospodarkę. Zły stan zdrowia i problemy finansowe zmusiły go do wyprzedania części swojej kolekcji.⁸⁰ Pogarszający się stan zdrowia Kielbassa wymagał dalszego leczenia w szpitalu w Jędrzejowie. 19 października 1956 roku kolekcjoner wezwał do szpitala swojego przyjaciela Władysława Koterskiego - Spalskiego, pracownika Muzeum Świętokrzyskiego (obecnie Muzeum Narodowego w Kielcach) – Janusza Kuczyńskiego i notariusza Franciszka Kuca. Sporządzono testament, (il.16) na mocy którego spadkobiercą majątku został uczeń Ludwika Kielbassa – Władysław Skowronek, którego obowiązkiem było przekazanie Muzeum Narodowemu w Kielcach wszystkich zbiorów sztuki i biblioteki, które miały być wybrane przez Władysława Kosteckiego i Tadeusza Przytkowskiego.⁸¹

Władysław Skowronek był dalekim krewnym Kielbassa, uczył się on u niego szkółkarstwa i ogrodnictwa, jako jedyny pomagał kolekcjonerowi, kiedy ten popadł w problemy finansowe. Przekazanie dworku w testamencie było prawdopodobnie spłatą długu jaki miał wobec niego. Córka Władysława Skowronka, Irena Bartkowska, która jest córką chrzestną Kielbassa, często spędzała w Sudole wakacje, ona także odziedziczyła trochę pamiątek, do niej między innymi należy medalion wyrzeźbiony przez kolekcjonera.⁸² (il.1).

Władysław Kostecki i Janusz Kuczyński w obecności Zygmunta Kielbassa, Władysława Skowronka i Tadeusza Kędzierskiego dokonali inwentaryzacji

⁷⁸ Tamże, s. 205.

⁷⁹ Stolarski, s. 109.

⁸⁰ Przytkowski, s. 224.

⁸¹ Tamże, s. 224.

⁸² Informacje uzyskane podczas rozmowy z Ireną Bartkowską (z domu Skowronek), córką chrzestną Ludwika Wiktora Kielbassa.

i zabezpieczenia zbiorów znajdujących się w Sudole. Po śmierci Kielbassa brat kolekcjonera i jego bratowa, którzy zostali pominięci w testamencie, rozpoczęli proces, który przegrali w 1962 roku. Chcieli oni podważyć testament na podstawie stwierdzenia, że Kielbass nie był zdrowy psychicznie w chwili podpisywania dokumentu. Po procesie kolekcja trafiła do zbiorów Muzeum Świętokrzyskiego w Kielcach (obecnie Muzeum Narodowe w Kielcach). Wartość całej przekazanej kolekcji wynosi 800 000 do 1 000 000 zł.⁸³

Władysław Skowronek sprzedał odziedziczoną działkę razem z dworkiem, który już nie istnieje.

Kielbass był także bibliofilem, zbierał książki z zakresu sztuki i ogrodnictwa. Większość z nich uległa rozproszeniu, część znajduje się w Bibliotece Muzeum Narodowego w Kielcach. Niektóre książki zdobiły exlibrisy wykonywane przez zaprzyjaźnionych z kolekcjonerem artystów – grafików.⁸⁴

Ludwik Wiktor Kielbass został pochowany na cmentarzu parafialnym Błogosławionego Wincentego Kadłubka w Jędrzejowie⁸⁵. Jego grób przez wiele lat nie był odwiedzany ani opłacany, więc po latach został zlikwidowany.

Irena Bartkowska (z domu Skowronek) wspomina Kielbassa jako bardzo szczupłego, przystojnego mężczyznę o szlachetnych rysach twarzy, spokojnego, zamkniętego w sobie, często zamyślnego, ale bardzo miłego i ciepłego.⁸⁶

W Sudole bywał również z rodzicami Andrzej Mrożewski, syn Stefana Mrożewskiego. Mrożewscy mieli do Kielbassa ogromne zaufanie i darzyli go sympatią, zwracali się do niego „Ludwiczek”⁸⁷. Przyjaciele i rodzina używali obu imion równie często, w Sudole Kielbass nazywany był „Panem Wiktorem”.

⁸³ Przypkowski, s. 224.

⁸⁴ Stolarski, s. 109.

⁸⁵ *Księga zmarłych Parafii bł. W. Kadłubka w Jędrzejowie od 1946 do 1963*, nr aktu 60/1956, s. 95.

⁸⁶ Informacje uzyskane podczas rozmowy z Ireną Bartkowską (z domu Skowronek), córką chrzestną Ludwika Wiktora Kielbassa.

⁸⁷ Informacje zaczerpnięte z korespondencji mailowej z profesorem Andrzejem Mrożewskim, synem artysty Andrzeja Mrożewskiego.

ROZDZIAŁ 3

LUDWIK WIKTOR KIELBASS – KOLEKCJONER I MECENAS

3.1 Początki fascynacji sztuką, lata 1920-1939

Ludwik Wiktor Kielbass, już w młodości interesował się sztuką. Podjął nawet studia artystyczne, ale ich nie ukończył, prawdopodobnie dlatego, że był wobec siebie bardzo krytyczny. Z tego okresu zachował się wyrzeźbiony przez niego medalion z białego marmuru z wpływami greckiego antyku⁸⁸. Medalion ofiarował przed śmiercią swojej chrześnicy Irenie Bartkowskiej z domu Skowronek.⁸⁹

Kielbass także dużo podróżował. Jego zagraniczne wyjazdy na praktyki pozwoliły mu zapoznać się z największymi galeriami i muzeami w Londynie, Paryżu i we Włoszech. Wyrobiło to u niego zmysł i oko wrażliwe na sztukę. Tadeusz Przypkowski mówił wręcz o jego niezwykłym wyczuciu sztuki.

Podczas jednego ze swoich wyjazdów na praktyki w 1913 roku, tak pisał do swojej matki: „Kochana mamusiu, praca w zakładzie idzie mi dosyć dobrze, chociaż jest bardzo ciężka. Będę tutaj może rok, może 2 miesiące, nie wiem. O ile poznam dobrze Paryż, muzea, kościoły, teatry w ogóle co jest godne widzenia.”⁹⁰ Na podstawie tego fragmentu można wywnioskować, że już wówczas interesował się sztuką.

Przełomową datą, którą można uznać za początek jego kolekcjonerskiej pasji był rok 1920. Wtedy to Minister Kultury i Sztuki, krytyk literacki i artystyczny, Miriam Przesmycki wydelegował go w charakterze konwojenta na wystawę sztuki polskiej do Wenecji. Kielbass nabył tam swoje pierwsze dzieło, był to podobno oryginalny szkic Leonarda da Vinci. Jednak niewiele osób miało okazję go zobaczyć, przez co jego autentyczność była kwestionowana.⁹¹ Tadeusz Przypkowski pisze w swoich wspomnieniach, że szkic Leonarda miał trafić do Muzeum. Kielbass będąc w szpitalu poinformował Przypkowskiego, u kogo na przechowaniu jest ten rysunek, jednak domniemane dzieło Leonarda nigdy nie trafiło do kolekcji muzealnej. Nie wiadomo, co się stało ze szkicem po śmierci kolekcjonera.

⁸⁸ Przypkowski, s. 196.

⁸⁹ Informacje uzyskane podczas rozmowy z Panią Ireną Bartkowską (z domu Skowronek) córką chrzestną Ludwika Wiktora Kielbassa.

⁹⁰ *Listy Ludwika Wiktora Kielbassa do Tymotei Kielbass lata 1912-1913*, Zbiory Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, *Korespondencja Ludwika Wiktora Kielbassa z lat 1910-1956. Listy od różnych osób*. Lit. N-Ż, Sygnatura 13076/II, s. 181-186.

⁹¹ Przypkowski, s. 198.

Początki kolekcjonerstwa Ludwika Kielbassa można podzielić na dwie fazy. Pierwszą, kiedy po powrocie z Włoch nabywał w Warszawie prace do swojej kolekcji. Zakupił wtedy, jak podawał Przypkowski, kilka obrazów Mariana Wawrzenieckiego i Franciszka Żmurki⁹². Muzeum Narodowe w Kielcach jest w posiadaniu jednego dzieła Wawrzenieckiego z 1900 roku *Ofiara na grobie wodza Słowian* i *Portretu kobiety* z 1889 roku autorstwa Żmurki. Trudno ustalić jakie inne prace tych artystów znajdowały się w kolekcji Kielbassa.

Za drugą fazę kolekcjonerstwa można uznać czas, kiedy Kielbass kupował prace podczas swojego pobytu we Francji. Nabył wtedy typowe dla lat 20-tych obrazy Eugeniusza Zaka, (pozostał gwasz z ok. 1920 roku, *Głowa Kobiety* i praca *Głowa mężczyzny*). Ponadto kupił rysunki i dwie barwne grafiki japońskiego artysty Tsuguharu Fujity. Dwie jego prace znalazły się w zbiorach, jest to *Akty dwóch leżących kobiet* i *Akty dwóch siedzących kobiet*. Pozyskał też do kolekcji litografie francuskiego artysty Aristide Maillola (w zbiorach Muzeum – *Akt kobiety* z lat 20-tych). Mniej więcej w tym okresie udał się też do Jugosławii, aby spotkać się z Ivanem Mestrovićem i nabył u niego *Akt kobiety*⁹³. Szkic ten znajduje się w kolekcji Muzeum Narodowego w Kielcach.

Był to również okres fascynacji Kielbassa rzeźbą. Kolekcjoner kupił w tym czasie, jak podaje Tadeusz Przypkowski, brązowy odlew rzeźby Edwarda Wittyga przedstawiający ostatnią z księżąt Jabłonowskich. W zbiorach Muzeum znajduje się jednak tylko jedna rzeźba tego artysty będąca *Aktem kobiecym* z 1916-1918. Poza pracami Wittyga nabył też dwie rzeźby Henryka Kuny, przedstawiające głowy kobiece.⁹⁴ Obie rzeźbione głowy można oglądać w zbiorach Muzeum.

Ludwik Kielbass około roku 1930 poznał w Paryżu Stefana Mrożewskiego⁹⁵, który mieszkał tam przez siedem lat od 1925 do 1932 roku.⁹⁶ Od tej pory rozpoczęła się

⁹² Tamże, s. 199-202.

⁹³ Tamże.

⁹⁴ Tamże, s. 202.

⁹⁵ Mrożewski Stefan – urodzony 16 kwietnia 1894 roku, zmarł 8 września 1975 roku – drzeworytnik, malarz, ceramik. Studiował w Państwowej Szkole Sztuk Zdobniczych w Poznaniu, w krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych – malarstwo i warszawskiej SSP – grafikę u Władysława Skoczylasa. W 1925 roku wyjechał do Paryża, potem mieszkał w Belgii, Holandii, Włoszech, Anglii aż do 1939 roku. W czasie drugiej wojny światowej przebywał w kraju. Po wojnie wyjechał z rodziną do Stanów Zjednoczonych. W okresie międzywojennym uprawiał głównie drzeworyt, później także malarstwo ścienne i ceramikę. Jest znanym ilustratorem wielu dzieł literatury światowej. Był członkiem „Rytu”. Za swoje prace otrzymał wiele nagród i wyróżnień. [Zob.] W. Ozdoba – Kostkiewicz, *Grafika Polska – katalog zbiorów Muzeum Narodowego w Kielcach*, Kraków 1986, s. 126.

⁹⁶ Informacje zaczerpnięte z korespondencji mailowej z profesorem Andrzej Mrożewskim, synem Stefana Mrożewskiego.

długoletnia przyjaźń i współpraca artysty i kolekcjonera.⁹⁷ Kielbass przez długie lata pozostawał pod dużym wrażeniem grafik Mrożewskiego i nabywał ich bardzo dużo. Ostatnie lata przed wojną były właśnie okresem fascynacji grafiką, głównie drzeworytem. Od tego czasu systematycznie pozyskiwał wszystkie prace Mrożewskiego. Dzięki Kielbassowi Muzeum Narodowe w Kielcach jest w posiadaniu największej kolekcji grafik tego artysty. Jedną z pierwszych zakupionych przez kolekcjonera tek drzeworytów, będących ilustracjami do *Don Kichota*, zawiera dedykację Stefana Mrożewskiego: „24 grzechy Stef. Mrożewskiego do *Don Kichota* Miguel de Cervantesa Saavendra popełnione w Paryżu w 1930 r., które znalazły przytułek w kolekcji p. Ludwika Kielbassa w Sudole.”⁹⁸

W latach 30-tych Stefan Mrożewski dwa razy był w Sudole, za pierwszym razem w 1932 roku. „W czasie pobytu na kielecczyźnie artysta wyciął m.in. *Jarmark w Oksie* (Sudół), *Kopaczki* albo *W ogrodzie* (14 IX, Sudół lub Ameliówka), *Ruiny zamku w Chęcinach* (Sudół), *Sianokosy* (Sudół lub Ameliówka). Artysta wykonał też dla Kielbassa ekslibris przedstawiający tańczące niewiasty i dmuchawce. Prawdopodobnie był to prezent dla gospodarza.”⁹⁹ Z tego czasu zachowała się korespondencja artysty i kolekcjonera, w listach dużo miejsca poświęcone było sztuce. W 1931 roku Stefan Mrożewski pisał w liście do Ludwika Kielbassa: „Prace na zamówienie w tych czasach z trudem się zdobywa, gdy otrzymanej nie można wykonać to już zupełny nonsens złośliwy. Obecnie i w Paryżu nastaje coraz większy zastój – jeżeli to dotyczy rynku sztuki. A jest to wina w lwiej części zbytniemu rozprzestrzenieniu się handlarzy przedmiotami sztuki. Jest to prawdopodobnie objaw nie pierwszy i pewnie zawsze tak było przy schyłku starych i rodzeniu się nowych pojęć. Z tą tylko różnicą iż dawnej pośrednictwem między artystą a odbiorcą byli ludzie o większych tradycjach kulturalnych, a obecnie handlarzem jest każdy komu się uda wynająć lub kupić lokal na którejś ulicy Paryża. Po zakończeniu wojny Francję zalali szczerzy i prości turyści amerykańscy i tych wzięli sobie z przedmiot okłamywania handlarze.”¹⁰⁰

⁹⁷ Przypkowski, s. 202.

⁹⁸ Krawczyński, s. 82.

⁹⁹ Informacje zaczerpnięte z korespondencji mailowej z profesorem Andrzej Mrożewskim, synem Stefana Mrożewskiego.

¹⁰⁰ *Listy Stefana i Ireny Mrożewskich do Ludwika Wiktora Kielbassa, lata 1931-1955*, Zbiory Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, *Korespondencja Ludwika Wiktora Kielbassa z lat 1910-1956. Listy od różnych osób*. Lit. A-M, Sygnatura 13075/II, s. 137-280.

Kolejne odwiedziny Stefana Mrożewskiego z rodziną, przypadły latem 1937 roku. Mrożewscy, którzy mieszkali w Londynie postanowili wrócić do kraju. Jedną z przyczyn był syn Andrzej. Mrożewskim zależało, aby ich syn chodził do szkoły w Polsce.¹⁰¹ W 1936 roku zdecydowali się pozostać w ojczyźnie¹⁰², jednak stale zmieniali miejsce pobytu. Przez pewien czas mieszkali w Warszawie, gdzie powstały ilustracje do *Legend Warszawy*, prace cięte były także w Londynie i Sudole.

Artysta i kolekcjoner pomagali sobie nawzajem i wspierali się. W liście z 1937 roku, Mrożewscy pisali: „Byliśmy w sprawie tej makaty na Mazowieckiej, jest piękna, niezawodnie to antyk, powiada ten typ, że z siedemnastego wieku. Chce i upiera się przy 500 zł. My osobiście widzimy w tej makacie dwa minusy, pierwszy, że jest strasznie zniszczona i trzeba będzie włożyć sporo pieniędzy w cerownię lub jeżeli chcesz w olbrzymią ramę i pod szkło! Broń Boże nie dotykaj. Makata nie jest jednolita a składa się z trzech zszytych pasów. Nie będę się na jej temat rozpisywać i sam zdecydujesz gdy ją sam zobaczysz”.¹⁰³

W 1938 roku Mrożewscy przenieśli się do Włoch, gdzie artysta zbierał materiały szkicowe do *Boskiej Komedii*. Powstały tam ilustracje do pierwszej części.¹⁰⁴ Pierwsze odbitki trafiły do Kielbassa. Syn Mrożewskich w tym okresie nie podróżował z nimi, ponieważ uczył się w Polsce. To Ludwik opiekował się nim pod nieobecność rodziców. Świadczy to o dużym zaufaniu artysty do kolekcjonera i niewątpliwie silnych przyjacielskich relacjach między nimi.

Artysta tak pisał w 1938 roku do swojego przyjaciela: „Dwa dni byłem w Wenecji i podziwiałem wielkie malarstwo, które aż kipi ze ścian Pałacu Dożów i niektórych kościołów. Wyjechałem jednak pod wrażeniem wielkich płócien Tintoretta, który swoją siłą i ekspozycyjnością bodajże najwięcej odpowiada moim uciechom. Nie zapomnę chyba nigdy kapitalnej kompozycji *Ukrzyżowania* – w ogóle cała Wenecja robi wrażenie niesamowite i włączenie się po tych jej ciasnych uliczkach należy do

¹⁰¹ Informacje zaczerpnięte z korespondencji mailowej z profesorem Andrzej Mrożewskim, synem Stefana Mrożewskiego.: „Lata szkolne 1937-1938, 1938-1939 byłem w Cisowym Dworcu, w prywatnej szkole założonej i prowadzonej przez Olę Małkowską, w Sromowcach Wyżnych. Rodzice postanowili też kupić zalesioną działkę ziemi (17 mórg) w Sobkowie, wiosce położonej 10 km na północ od Jędrzejowa, i zbudować dom. Przypuszczam, że w ‘znalezieniu’ Sobkowa pomogli, względnie wyrazili swe zdanie, Pomorscy i Kielbass.

¹⁰² Przypkowski, s. 203.

¹⁰³ *Listy Stefana i Ireny Mrożewskich do Ludwika Wiktora Kielbassa, lata 1931-1955*, Zbiory Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, *Korespondencja Ludwika Wiktora Kielbassa z lat 1910-1956. Listy od różnych osób*. Lit. A-M, Sygnatura 13075/II, s. 137-280.

¹⁰⁴ Informacje zaczerpnięte z korespondencji mailowej z profesorem Andrzej Mrożewskim, synem Stefana Mrożewskiego.

największych przyjemności”. (...) „Florencja to coś całkiem innego – tu człowiek otoczony ze wszystkich stron arcydziełami sztuki – po prostu się nią dławi i czuje, że za wiele na jedno posiedzenie. Muzea Florenckie tak jak każde są zgrupowaniem arcydzieł lub sławnych rzeczy – wisi to wszystko w muzeum, więc nie tam gdzie powinno, artyści tworzyli to z żywego otoczenia. Dodać do tego ciągle falangi wycieczek, płaczliwego głosu płytkich przewodników – to wszystko nie da się człowiekowi skupić – nawet przy takich arcydziełach jak Botticellego, Veronesego, Filipino Lippiego, itd.”¹⁰⁵

Jak wspomina syn artysty, profesor Andrzej Mrożewski: „Rodzice podróżując po świecie m.in. odwiedzając Paryż, Londyn, Amsterdam, przysyłali Kielbassowi wiele grafik m.in. z Paryża przysłali mu prace *Campior*, a z Londynu serie prac najwybitniejszych drzeworytników angielskich.”¹⁰⁶. Kielbass w listach często prosił Mrożewskich o przysyłanie mu książek o sztuce, czy prac z zakresu ogrodnictwa, prosił również o katalogi kwiatowe i sadzonki, m. in. z Paryża i z Londynu. W korespondencji także dużo pytał o światowe wystawy i o trendy w sztuce.

Lata 30-te to okres, w którym Kielbass był w stałym kontakcie korespondencyjnym z Mrożewskim. W wielu listach z tego czasu wspomina o swoich planach i problemach.

18 lutego 1934 roku w liście do Stefana Mrożewskiego Kielbass pisał, że kupił kilka bardzo wartościowych wschodnich dywanów, a z malarstwa – Stryjeńską i kilku Wyczółkowskich. Pisał także: „Kokoszko zaczął mój portret, mojej mamy, i kilka pejzaży, ale nic nie skończył”¹⁰⁷. Chodzi zapewne o polskiego artystę malarza, członka Bractwa Świętego Łukasza – Edwarda Kokoszkę¹⁰⁸. W tym samym liście pisze dalej: „Obecnie z dzieł sztuki nie kupuję nic od połowy roku, gdyż jest coraz to ciężiej oraz mam już pewien komplet, który mógłbym uzupełnić mając gotówkę, tylko po dłuższym namyśle. Zespół prac jakie posiadam mają pewien charakter tak, że poza pracami Drogiego Pana na razie powiedziałem sobie stop.”¹⁰⁹(...) „Niezmiernie się cieszę, że

¹⁰⁵ *Listy Stefana i Ireny Mrożewskich do Ludwika Wiktora Kielbassa, lata 1931-1955*, Zbiory Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, *Korespondencja Ludwika Wiktora Kielbassa z lat 1910-1956. Listy od różnych osób*. Lit. A-M, Sygnatura 13075/II, s. 137-280.

¹⁰⁶ Informacje zaczerpnięte z korespondencji mailowej z profesorem Andrzej Mrożewskim, synem Stefana Mrożewskiego.

¹⁰⁷ List L.W. Kielbassa do Stefana Mrożewskiego, Sudół, 18 lutego 1934.

¹⁰⁸ Edward Kokoszko – urodzony w 1900 roku, zmarł w 1952) artysta, malarz, pedagog, organizator życia artystycznego, studiował m.in. grafikę u Skoczylasa. Był uczniem Konrada Krzyżanowskiego. Od 1947 roku był profesorem warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych. *Polski Słownik Biograficzny*, Tom XIII, Warszawa 1967-1968, s. 278.

¹⁰⁹ List L.W. Kielbassa do Stefana Mrożewskiego, Sudół, 18 lutego 1934.

zadowolony Pan jest z Parsifala i że zbliża się ku końcowi cała teka. Bardzo proszę pamiętać o mnie i zostawić mi ten Nr. 5 na najlepszym papierze.”¹¹⁰

W kolejnym liście z 24 stycznia 1935 roku pisał, że odebrał tekę drzeworytów *Parsifala* i szczególnie podobają mu się: 8 – *Walka Parsifala z Gawanem*, 10 – *Walka z lwem*, 12 – *Spotkanie Parsifala z Kondwiramur*. Wspominał także o problemach finansowych, o wysokim podatku jaki musiał zapłacić.¹¹¹

W liście z 27 lutego 1936 roku ponownie wspominał o problemach finansowych i o długach, jakie przejął po ojcu. Zwierzał się także, że jego stosunki z Kokoszką się rozluźniły. Dalej w liście namawiał Mrożewskiego na zorganizowanie wystawy w Polsce. Radził mu żeby sprzedał trochę drzeworytów i przeprowadził się na stałe do kraju. Można wywnioskować z tego, że Kielbassowi bardzo zależało na tym aby Mrożewscy mieszkali w Polsce. W wielu listach pojawiały się podobne rady. Pisał również, że często bywał na wystawach i jest z siebie bardzo zadowolony, a to co robi daje mu dużo satysfakcji¹¹².

W liście z 10 marca 1938 roku Kielbass wspominał Państwu Mrożewskim, że dostał nową pracę na 3 lata u margrabiego w Chrobrzu¹¹³, gdzie miał rekonstruować stary park.¹¹⁴

Ludwik Kielbass często pośredniczył w sprzedaży drzeworytów Mrożewskiego. Z listów dowiedzieć się można, że pomagał artyście sprzedawać jego prace w Polsce, podczas kiedy on był zagranicą. Pomagał także organizować jego wystawy w kraju. Przed wojną Mrożewscy przyjechali do Sudółu¹¹⁵ i mieszkali u kolekcjonera do 1942 roku.

Przed wojną Kielbass zaczął kolekcjonować grafiki Leona Wyczółkowskiego. W tym okresie również korespondował z architektem i konserwatorem zabytków, Antonim Karczewskim¹¹⁶. Z korespondencji możemy dowiedzieć się, że łączyła ich

¹¹⁰ Tamże.

¹¹¹ List L.W. Kielbassa do Stefana Mrożewskiego, Sudół, 24 stycznia 1935.

¹¹² List L.W. Kielbassa do Stefana Mrożewskiego, Sudół, 27 lutego 1936.

¹¹³ Chrobrz – wieś w Polsce położona w województwie świętokrzyskim, w powiecie pińczowskim, w gminie Złota.

¹¹⁴ List L.W. Kielbassa do Stefana i Ireny Mrożewskich, Sudół, 10 marca 1938.

¹¹⁵ Przyppkowski, s. 203.

¹¹⁶ Antoni Józef Karczewski (urodzony 29 września 1898 roku, zmarł 21 czerwca 1957 roku w Warszawie) – polski architekt, konserwator zabytków, profesor. Od 1946 roku był kierownikiem Katedry Konserwacji Zabytków na Politechnice Krakowskiej. Od 1954 do 1956 roku pracował w Instytucie Urbanistyki i Architektury w Warszawie.

przyjaźń. Znał również Antoniego Madeyskiego, polskiego rzeźbiarza.¹¹⁷ Korespondował także z malarzem i krytykiem sztuki Eligiuszem Niewiadomski¹¹⁸, polskim poetą i pisarzem okresu Młodej Polski Andrzejem Niemojewskim¹¹⁹ i polskim architektem oraz konserwatorem zabytków Antonim Karczewskim¹²⁰. Do śmierci przyjaźnił się z Tadeuszem Przypkowskim. Znał także syna pisarza Henryka Sienkiewicza, Henryka Józefa Sienkiewicza¹²¹ i jego żonę Zuzannę¹²², którzy gościli u Kielbassa w Sudole.

W *Raptularzu Świętokrzyskim* adwokat i znany humanista Świętosław Krawczyński tak opisywał swoją wizytę w Sudole: „Po ujechaniu około dwu kilometrów od Jędrzejowa szosą w kierunku Nagłowic skręcało się w lewo. Dokuczliwy turkot bryczki ustawał nagle, cisza zaczynała szeleścić piachem w szprychach jak w klepsydrach. Jeszcze kilka minut – i oto przybyszów ogarniał cień akacji. Psy zaczynały wściekle ujadać, pawie, perliczki, gęsi podnosiły tradycyjny harmider. Z zieleni krzewów wynurzał się biały dworek, jakby żywcem wyjęty z obrazów Ferdynanda Ruszczyca albo Alfreda Wierusz-Kowalskiego. To siedziba rodziny Kielbassów w Sudole, zewnątrz niczym nie zdradzająca skarbów, jakie się w niej kryły.

¹¹⁷ Antoni Franciszek Mieczysław Madeyski, herbu Poraj (urodzony 16 października 1862 roku, zmarł 2 lutego 1939 roku w Rzymie) – polski rzeźbiarz i medalier. Od 1882 roku kształcił się w krakowskiej Szkole Sztuk Pięknych (m.in. w pracowni Walerego Gadomskiego). Studia uzupełniał w latach 1886 - 1890 w Akademii Wiedeńskiej (u Caspara Clemensa Zumbuscha) oraz w Akademii w Petersburgu (1803 - 1898). W 1898 roku przeniósł się do Rzymu, gdzie mieszkał na stałe do końca życia. Madeyski był ważną osobą polskiego życia artystycznego. Jego pracownia przy via Flaminia 36 uchodziła za rodzaj salonu artystycznego. Serwis internetowy artinfo.pl, <http://www.artinfo.pl/?pid=artists&id=11457&lng=1> (23. 05. 2014).

¹¹⁸ Eligiusz Józef Niewiadomski (urodzony 1 grudnia 1869 roku w Warszawie, zmarł 31 stycznia 1923 tamże) – polski malarz, historyk, wykładowca i krytyk sztuki, społecznik, uczestnik walk o niepodległość Polski, sympatyk ruchów nacjonalistycznych, zabójca pierwszego prezydenta RP Gabriela Narutowicza. W 1889 roku rozpoczął studia w warszawskiej szkole rysunkowej pod kierunkiem Wojciecha Gersona. Studia kontynuował na wydziale malarstwa Akademii Sztuk Pięknych w Petersburgu. Brat Cecylii Niewiadomskiej. *Polski Słownik Biograficzny*, Tom XXIII, Warszawa 1978, s. 72.

¹¹⁹ Andrzej Niemojewski – (urodzony 24 stycznia 1864 roku w Rokitnicy pod Brodnicą, zmarł 3 listopada 1921 roku w Warszawie), pseudonimy: Lambro, Lubieniec A., Rokita – poeta i pisarz polski okresu Młodej Polski, religioznawca, publicysta, społecznik. Ojciec architekta Lecha Niemojewskiego. *Polski Słownik Biograficzny*, Tom XXIII, Warszawa 1978, s. 3.

¹²⁰ Antoni Józef Karczewski (urodzony 29 września 1898 roku, zmarł 21 czerwca 1957 roku w Warszawie) – polski architekt, konserwator zabytków, profesor.

¹²¹ Sienkiewicz Henryk Józef herbu Oszyk, (żył w latach 1882-1959) – syn pisarza Henryka Sienkiewicza i Marii Szetkiewicz.

¹²² Sienkiewiczowa Zuzanna (żyła w latach 1895-1982) – żona Henryka Józefa Sienkiewicza.

Kto po powitaniach z gospodarzami i zdjęciu w sieni wierzchniego okrycia wchodził do pokoju po prawej stronie, doznawał olśnienia, nawet jeśli wiedział, co tam zobaczy.”¹²³

Dalej opisywał jakie wrażenie na nim zrobiły wszystkie wiszące na ścianach obrazy i drzeworyty oraz mieszczące się w różnych częściach salonu rzeźby. Zachwycił się także ogrodem: „Szliśmy tam pod przewodem gospodarza, który z sekatorem w ręku oprowadzał gości po ścieżkach, otoczonych grzędami wytwornych gladiolusów, najeżonych niby zwierzaki astrów lub promiennych dalii. Pokazywał je nam z taką samą lubością, z jaką poprzednio demonstrował dzieła sztuki.”¹²⁴

3.2 Czas drugiej wojny światowej

W czasie drugiej wojny światowej Ludwik Wiktor Kielbass został powołany do wojska, przebywał tam kilka dni i powrócił do Sudółu.¹²⁵

Stefan Mrożewski, który również spędził kilka tygodni na froncie wrócił do Sudółu i przebywał tam do 1942 roku. Potem przeprowadził się do Czaryża Siemieńskich i tam tworzył ilustracje do *Boskiej Komedii*, do części drugiej i trzeciej. Pierwsze odbitki grafik jak podawał Tadeusz Przypkowski, trafiły do kolekcji Ludwika Kielbassa.¹²⁶

Jak wspomina syn Stefana Mrożewskiego: „Wątpię czy Kielbass miał wpływ na twórczość Mrożewskiego. Mieli wspólne upodobania, łączyło ich wiele: piękno, sztuka, miłość do przyrody. Lata 1939 – 1944 są pierwszym dłuższym okresem w życiu artysty, kiedy mieszkał na wsi. Nie znam innego polskiego artysty grafika, który miał tyle kompozycji z kwiatami. Większość powstała w Sudole: *Piwonie – dla Dziubusia*, 1939, *Petunia*, 1940, *Prymulka (Irka Janiecówna z pieskiem)* 1940, *Róże*, 1941, *Bzy*, 1941, *Kwiat jabłoni*, 1941”¹²⁷.

W lutym 1941 roku artysta na życzenie Kielbassa wyciął męski akt *Spiący Amor*. (jest w kolekcji). Był to prezent dla przyjaciela.¹²⁸

¹²³ Krawczyński, s. 79.

¹²⁴ Tamże, s. 80.

¹²⁵ Przypkowski, s. 205.

¹²⁶ Tamże, s. 206.

¹²⁷ Informacje zaczerpnięte z korespondencji mailowej z profesorem Andrzej Mrożewskim, synem Stefana Mrożewskiego.

¹²⁸ Informacje zaczerpnięte z korespondencji mailowej z profesorem Andrzej Mrożewskim, synem Stefana Mrożewskiego.

W 1942 roku Mrożewscy wyjechali z Sudółu. Między artystą i kolekcjonerem doszło do sporu. Przez trzy lata nie kontaktowali się ze sobą – pogodzili się dopiero w 1945 roku.

Po wyjeździe Mrożewskich z Sudółu w 1942 roku, Kielbass poprosił swojego przyjaciela Tadeusza Przypkowskiego o polecenie mu artysty, najlepiej rzeźbiarza, który mógłby zamieszkać u niego i tu tworzyć. Przypkowski zaproponował rzeźbiarza Józefa Klukowskiego, który odtąd spędzał dużo czasu w Sudole i szybko zaprzyjaźnił się z kolekcjonerem.¹²⁹

Z tego czasu pozostały projekty bogatej dekoracji rzeźbiarskiej dworku w Sudole. Klukowski wykonał oprawę zegara słonecznego (il.5) i malował kafle pieca w sypialni Ludwika.¹³⁰ Zachowały się cztery kafle, które przekazane zostały do Muzeum Narodowego w Kielcach.

Większość prac Klukowskiego uległo zniszczeniu podczas drugiej wojny światowej. Kilka zachowało się w Muzeum Narodowym w Kielcach: *Portret Kielbassa*, *Portret Michała Radziwiłła*, *Martwa natura z cebulą*, *Martwa natura z czerwoną papryką*, *Pejzaż*, oraz cztery prace w Dziale Rycin.

W tych latach 1942-1944 Józef Klukowski korespondował z kolekcjonerem¹³¹. W listach pisał o swoich zamówieniach na portrety i o swojej pracy. Są to szczere przyjacielskie listy. W liście z 1942 roku pisał: „W tym tygodniu kończę drugi portrecik. Jeden już ukończyłem. Podoba mi się bardzo. Drugi również wygląda dobrze, tylko mam pewne trudności z ustami, ale może dam sobie jakoś radę.”¹³²

Klukowski często też malował kwiaty z Sudółu, ponadto pisał, że obecność Kielbassa działa na niego uspokajająco.

W 1942 roku pisał do kolekcjonera: „Będzie mi bardzo miło spędzić jakiś czas na świeżym powietrzu, z dala od Warszawy w sympatycznym towarzystwie

¹²⁹ Przypkowski, s. 209.

¹³⁰ Tamże, s. 212.

¹³¹ Klukowski Józef – urodzony w 1894 roku, zmarł w 1944 – rzeźbiarz, malarz, grafik i dekorator. Studia odbył w warszawskiej SSP, potem u A. Lhote’a w Paryżu w latach 1928-1932. W latach 1942-1943 przebywał w Sudole i w Nagłowicach u Radziwiłłów. Brał udział w Powstaniu Warszawskim. Po jego upadku został aresztowany i wywieziony do obozu w Sachsenhausen-Oranienburg. Zginął w 1944 lub w 1945 roku. Ostatni list do Kielbassa nosi datę 15.10. 1944. Tworzył bardzo dużo jednak większość jego prac zginęła bądź rozproszyła się za granicą. Interesowała go głównie rzeźba, posługiwał się także drzeworytem i monotypią. Odniósł wiele sukcesów na międzynarodowych wystawach. [Zob:] Ozdoba – Kostkiewicz, s. 121.

¹³² *Listy Józefa Klukowskiego do Ludwika Wiktora Kielbassa, lata 1942-1944*, Zbiory Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, *Korespondencja Ludwika Wiktora Kielbassa z lat 1910-1956. Listy od różnych osób*. Lit. A-M, Sygnatura 13075/II, s. 107-124.

Szanownego Pana”. (...) „zabrałbym ze sobą przybory do malowania. Muszę dodać, że miłe jest mi bardzo zaproszenie Pana, ponieważ jest Pan miłośnikiem sztuki.”¹³³

Józef Klukowski zginął w 1944 lub 1945 roku w obozie koncentracyjnym pod Berlinem. W Sudole pozostawił, jak podawał Przyppkowski, dwa portrety Kielbassa, (tylko jeden portret w zbiorach), tekę pasteli, akwareli, rysunków i rzeźbiarskich projektów, wśród nich rysunki swojej partnerki, która spędzała letnie miesiące w Sudole, a także wiele kompozycji kwiatowych.¹³⁴ Po wojnie Kielbass zamartwiał się o przyjaciela. W 1945 roku w liście do Mrożewskiego pisał „Ale czy nie mógłbyś się co dowiedzieć o Klukowskim, nie mam od niego żadnej wiadomości był w Obozie w Oranienburgu pod Berlinem i ani śladu życia o sobie nie daje. Nie wiem w jaki sposób rozpocząć poszukiwania, tak mi go szkoda.”¹³⁵

Latem 1942 i 1943 roku u Tadeusza Przyppkowskiego w Jędrzejowie przebywał drzeworytnik, filozof i pisarz Tadeusz Cieślewski (syn)¹³⁶. Cieślewski często był w Sudole. Bardzo interesowały go szopy Kielbassa, które chodziły wolno po ogrodzie. W tym czasie Ludwik nabył niemal wszystkie większe drzeworytowe prace artysty. Wykonał on także barwny portret Kielbassa, (nie ma go w Muzeum). Artysta zginął w 1944 roku podczas Powstania Warszawskiego, zażywając truciznę¹³⁷.

Tadeusz Cieślewski (syn) w jedynym zachowanym liście do Kielbassa z 1942 roku pisał: „Proszę mi wybaczyć, że tak niemrawo „spieszę” przesłać Szanownemu Panu wyrazy podziękowań i pamięci należne Mu za niezapomniane godziny odwiedzin w artystycznej oazie w Sudole”¹³⁸.

Jak wspomina Przyppkowski, Kielbass często wspierał artystów nie tylko finansowo, dzielił się z nimi także zbiorami ze swoich upraw.¹³⁹

¹³³ Tamże.

¹³⁴ Przyppkowski, s. 214.

¹³⁵ List L.W. Kielbassa do Stefana Mrożewskiego, Sudół 7 październik 1945.

¹³⁶ Cieślewski Tadeusz (syn) – urodzony w 1895 roku, zmarł w 1944, grafik, teoretyk, krytyk sztuki, pisarz, pedagog, bibliofil. Studiował rzeźbę u profesora Edwarda Wittyga. W czasie pierwszej wojny światowej walczył jako ochotnik w wojsku polskim. Po jej zakończeniu uczył się grafiki u Władysława Skoczylasa, malarstwa u Tadeusza Pruszkowskiego, ilustracji książkowej u L. Gardowskiego. Był jednym ze współzałożycieli Stowarzyszenia Artystów Grafików „Ryt”. W 1935 roku założył grupę artystów grafików „Czerń i Biel”. W czasie okupacji prowadził tajne nauczanie historii sztuki i kształcił grafików. Początkowo uprawiał różne techniki, później głównie drzeworyt sztorcowy. W 1942 i 1943 roku miesiące letnie spędził u zaprzyjaźnionego Tadeusza Przyppkowskiego. Często przebywał w Sudole u L. W. Kielbassa. Zginął podczas Powstania Warszawskiego. [Zob:] Ozdoba – Kostkiewicz, s. 104.

¹³⁷ Przyppkowski, s. 214.

¹³⁸ *Listy Tadeusza Cieślewskiego (Syna) do Ludwika Wiktora Kielbassa, lata 1942* [W:], Zbiorach Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, *Korespondencja Ludwika Wiktora Kielbassa z lat 1910-1956. Listy od różnych osób*. Lit. A-M, Sygnatura 13075/II, s. 71-74.

¹³⁹ Przyppkowski, s. 214.

W latach 1939-1945 Ludwik Kielbass często jeździł do Krakowa w interesach. Stamtąd przywoził zawsze różne prace. Był to czas fascynacji głównie Leonem Wyczółkowskim i Stanisławem Noakowskim.¹⁴⁰

Kolekcjoner kupił w tamtym okresie kilka prac Leona Wyczółkowskiego: *Widok Sandomierza* (pierwszy oryginalny rysunek a nie autolitografia), rysunek z *Cyklu ukraińskiego* z 1912 roku, *Wnętrze katedry na Wawelu* z 1923, akwarele; *Cynerarie* i *Herbaciane róże*. Litografie Wyczółkowskiego: *Portret Chopina* z którego Ludwik był wyjątkowo zadowolony. Z Krakowa przywiózł także ołówkowe szkice Jana Matejki.

W Warszawie w tym czasie nabywał prace Stanisława Noakowskiego. Były to starsze rysunki, jeszcze z czasów pierwszej wojny światowej, przedstawiające kościoły polskiego baroku i architekturę rosyjską.

Tadeusz Przyppowski w swoich wspomnieniach wymienia co widział w kolekcji Kielbassa w tamtym czasie: wiele przedmiotów rzemiosła artystycznego, francuskie brązy z XVIII wieku (dwa putta, okucia meblowe), wschodnią ceramikę, przedmioty z kości słoniowej (płaskie pudełko na bilety i nóż do papieru z grawerowanymi trzema małpami w gestach nie widzieć, nie słyszeć, nie mówić.)¹⁴¹

W 1943 roku do kolekcji przybyło parę dzieł Rafała Hadziewicza. Był to czas przyjaźni Ludwika z rodziną Jarońskich z Kielc, którzy byli spokrewnieni z Hadziewiczem.¹⁴²

Pierwsze dzieła Hadziewicza w kolekcji to dwa portrety: mały rodzinny i większy (uszkodzony) *Portret damy*, potem kompozycja malowana we Włoszech w czasie studiów Hadziewicza, *Portret Sieciecha z Bolesławem Krzywoustym*, *Studium portretowe psa*. Są to ciekawe przykłady dawnego malarstwa w nowoczesnych zbiorach.¹⁴³ (w kolekcji muzeum znajdują się 3 prace tego artysty: *Portret żony artysty* z 1850?, *Sieciech i Krzywousty* z 1833-35, *Święty Jan Chrzciciel* z 1835? lub przed).

Przyjaźń z Jarońskimi zaowocowała także zainteresowaniem Ludwika wschodnimi tkaninami, a to za sprawą jednego z Jarońskich, który był skrzypkiem na dworze w Konstantynopolu i stamtąd przywoził wiele dywanów i tkanin. Wtedy to Kielbass powiększył swoją kolekcję o modlitewniki, grube ścienne tkaniny, aplikacje perskie, altembasy.¹⁴⁴

¹⁴⁰ Tamże, s. 206.

¹⁴¹ Tamże.

¹⁴² Tamże, s. 214.

¹⁴³ Tamże, s. 215.

¹⁴⁴ Tamże, s. 215-216.

W Warszawie w tym czasie nabył *Portret kobiety* Konrada Krzyżanowskiego, a z Krakowa *Jana Chrzyciela* Jacka Malczewskiego,¹⁴⁵ (oba obrazy znajdują się w zbiorach Muzeum).

Rok 1944 był to czas kiedy Ludwik Kielbass nabywał dużo obrazów malowanych przez kobiety. Jego zbiory powiększyły się o trzy prace Olgi Boznańskiej: *Kompozycja z biżuterią i budzikiem*, nieduże *Kwiaty* i niedokończony *Portret kobiety*. (w Muzeum tylko *Kompozycja z biżuterią i budzikiem* oraz *Portret panny Haliny*). Zakupił też prace Zofii Stryjeńskiej (w Muzeum Narodowym w Kielcach nie ma prac Stryjeńskiej pochodzących z kolekcji Kielbassa).¹⁴⁶

3.3 Po wojnie

Po wojnie Ludwik Wiktor Kielbass nawiązał znajomość z Eugeniuszem Eibischem, który często bywał w Sudole. Dotychczas kolekcjoner posiadał wczesną pracę Eibischa, jeszcze z czasów jego młodości i już typową dla jego malarstwa kompozycję kwiatową. W czasach powojennych Kielbass nabył kilka nowych kompozycji artysty, w tym dwa swoje portrety.¹⁴⁷

Kolekcjoner korespondował z Eibischem w latach 1948-1954. Zachowało się pięć listów, z których wynika, że artysta często gości w Sudole. W kolekcji przekazanej po śmierci kolekcjonera znajdują się cztery prace Eibischa.

Eugeniusz Eibisch w 1954 roku pisał do Ludwika Kielbassa: „U Pana czuliśmy się – jak zawsze zresztą – bardzo szczęśliwi. Pan sam o tym wie. Poza wypoczynkiem jaki daje przyroda, osobiste Pana zalety sprawiają, że pobyt w Sudole zawsze zaliczamy do bardzo przyjemnych przeżyć”.¹⁴⁸

Po wojnie nabył też, jak pisał Tadeusz Przypkowski, „rzeźbę Kolbego w brązie” (której nie ma w zbiorach Muzeum), a także wiele przedmiotów rzemiosła artystycznego:

- filiżankę Capo di Monte
- okuwane srebrem chińskie kafelki
- porcelanowe i srebrne chińskie łyżko miseczki

¹⁴⁵ Tamże, s. 215.

¹⁴⁶ Tamże, s. 216.

¹⁴⁷ Tamże, s. 219.

¹⁴⁸ *Listy Eugeniusza Eibischa do Ludwika Wiktora Kielbassa, lata 1948-1954*, Zbiory Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, *Korespondencja Ludwika Wiktora Kielbassa z lat 1910-1956. Listy od różnych osób*. Lit. A-M, Sygnatura 13075/II, s. 79-90.

- srebrne kute chińskie lichtarze
- dużo chińskiej porcelany użytkowej
- wschodni kafel
- mosiężna waza z hebrajskim napisem.¹⁴⁹

Początki lat 50-tych przyniosły kolekcjonerowi problemy finansowe. Zbiory prawie się nie powiększały, jednak Ludwik prowadził bogate życie towarzyskie i aktywnie uczestniczył w życiu artystycznym. Do Sudółu często przyjeżdżali malarze: Maja Berezowska, Aleksander Kobzdej, Stefan Artur Nacht - Samborski, rzeźbiarz Alfons Karny, historycy sztuki – Ksawery Piwocki¹⁵⁰ i Michał Walicki, historyk Aleksander Gieysztor, pisarze Kazimierz Zenon Sierski i Wojciech Żukrowski¹⁵¹. W Sudole bywał także grafik Lenart Bonawentura¹⁵², przyjaciel Maji Berezowskiej. W jednym ze swoich listów do Kiebassa pisze „Sam nie wiem jak wyrazić mam wdzięczność i podziękowanie za zajęcie się moją osobą, za tyle prezentów cennych, które zawsze będą przypominać Miłego Gospodarza i Sielski Sudół.”¹⁵³

W 1952 roku Kielbass zaczął fascynować się pracami Nikifora. Często odwiedzał go w Krynicy. Wszedł w posiadanie około pięćdziesięciu jego prac, tych z początku jego twórczości i tych najnowszych. Nie wiadomo, co stało się z tymi pracami po śmierci kolekcjonera.

Z listu historyka sztuki Heleny Blumówniej, z 1953 rok do Ludwika Kielbassa, dowiedzieć się można o planach zakupu przez kolekcjonera kolejnej rzeźby, prawdopodobnie chodziło o dzieło Xawerego Dunikowskiego, w liście Blumówna pisała: „Rozmawiałam wczoraj z Xawerym o rzeźbie którą chciałby Pan zakupić. Okazuję się, że dysponuje on odpowiednimi odlewami i chętnie z Panem porozmawia.” Niestety nie wiadomo, czy omawiana praca kiedykolwiek trafiła do kolekcji.

¹⁴⁹ Przypkowski, s. 219.

¹⁵⁰ Ksawery Franciszek Piwocki, urodzony w 1901 roku, zmarł w 1974, historyk, krytyk i teoretyk sztuki, konserwator zabytków, muzeolog, pedagog. Studiował historię sztuki na Uniwersytecie Lwowskim. Był kustoszem w Muzeum Lubelskim. Od 1946 roku był profesorem Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. *Polski Słownik Biograficzny*, Tom XXVII, Warszawa 1981, s. 615.

¹⁵¹ Przypkowski, s. 219.

¹⁵² Bonawentura Lenart (urodzony 8 sierpnia 1881 roku w Oświęcimiu, zmarł 9 kwietnia 1973 roku w Warszawie) – polski grafik, liternik, konserwator książek, artysta introligator, grafik, profesor warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych.

¹⁵³ *Listy Lenarta Bonawentury do Ludwika Wiktora Kielbassa, lata 1953*, Zbiory Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, *Korespondencja Ludwika Wiktora Kielbassa z lat 1910-1956. Listy od różnych osób*. Lit. A-M, Sygnatura 13075/II, s. 127-128.

Kolekcjoner znał również malarza i rzeźbiarza Tadeusza Cybulskiego¹⁵⁴. Artysta w liście z 1953 roku pisał: „Wszystko byłoby dobrze gdyby nie gnębiące mnie uczucie zobowiązania wobec Pana, które pragnąłbym bodaj w części wyrównać. W związku z tym mam do Pana duże prośby. Jedna by umożliwił mi Pan zrobienie rysunku jego niezwykle ciekawej dla mnie głowy, a druga by przyjął Pan rysunek mojej głowy do swojej kolekcji rysunków”. (...) „Dla węglowego rysunku Pana głowy potrzebuje dwóch półgodzinnych seansów.” Trudno stwierdzić, czy rysunek ten powstał kiedykolwiek.

Polski historyk mediewista Aleksander Gieysztor¹⁵⁵ w liście z 1949 pisał: „Wielce Szanowny Panie, śpieszę z bardzo serdecznym podziękowaniem za tak wyjątkową gościnę w Sudole, którego klasę zapowiadały w prawdzie wieści gminne, a nawet perlice na stołach jędrzejowskich naszych przyjaciół, ale w sposób niedostatecznie zbliżający się do rzeczywistości i zbiorów i Gospodarza”¹⁵⁶. (...) „Żałuję niezmiernie że nie dotknęliśmy w rozmowie szczególnie miłego tematu, jakim jest pańska kuzynka, a moja od wielu lat przyjazna i dobra znajoma, Haneczka Szumańska - Grossowa.”¹⁵⁷

Z tego okresu zachowało się wiele listów, w których artyści dziękują Kielbassowi za jego pomoc, czy też gościnę.

Graficzka i malarka Zofia Fijałkowska¹⁵⁸ w 1952 roku pisała: „Chyba rok już upłynął od czasu jak dostałam w prezencie śliczną, sztorcową deskę i nawet nie podziękowałam Panu za nią. To więc mam wobec Pana nieczyste sumienie. (...)”

¹⁵⁴ Tadeusz Cybulski – herbu Prawdzic (urodzony 31 marca 1878 roku w Krakowie, zmarł 30 października 1954 roku w Krakowie) – prawnik, malarz, rzeźbiarz, krytyk i scenograf. Ojciec magistra prawa Stefana Cybulskiego, profesora Jana Cybulskiego i scenografa i aktora Andrzeja Cybulskiego. W latach 1905-1910 studiował w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie u Konstantyna Laszczki, a w latach 1918-1920 szkolił się u Wojciecha Weissa. Naukę kontynuował w Wiedniu u E. Gerischa, w Paryżu u Józefa Pankiewicza oraz we Włoszech. Należał do grupy "Jednoróg" i "Zwrotnik". Serwis internetowy artinfo.pl, <http://www.artinfo.pl/?pid=artists&id=12024&lng=1> (23. 05. 2014).

¹⁵⁵ Aleksander Gieysztor pseudonim „Borodicz”, „Lissowski”, „Olicki”, „Walda” (urodzony 17 lipca 1916 roku w Moskwie, zmarł 9 lutego 1999 roku w Warszawie) – polski historyk mediewista. Kawaler Orderu Orła Białego. Od 1949 roku był profesorem historii Polski średniowiecznej i nauk pomocniczych historii na Uniwersytecie Warszawskim, od 1955 roku dyrektorem Instytutu Historii.

¹⁵⁶ *Listy Aleksandra Gieysztora do Ludwika Wiktora Kielbassa, lata 1949*, Zbiory Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, *Korespondencja Ludwika Wiktora Kielbassa z lat 1910-1956. Listy od różnych osób*. Lit. A-M, Sygnatura 13075/II, s. 95-96.

¹⁵⁷ Hanna Szumańska – Grossowa – urodzona w 1919 roku, zmarła w 1973, pseudonim Anna Wolska, tłumaczka. Studiowała psychologię na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Warszawskiego. *Polski Słownik Biograficzny*, Tom XLIX/2, Warszawa 2013, s. 78.

¹⁵⁸ Fijałkowska Zofia Elżbieta – urodzona w 1913 roku, zmarła w 1989 – graficzka, malarka działająca w Warszawie. Studiowała na warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych. Dyplom uzyskała w 1938 roku w pracowni Stanisława Ostoi-Chrostowskiego. Uprawiała drzeworyt i ilustrację barwną do literatury dziecięcej. Była członkiem grupy artystów grafików „Czerń i Biel”. Zdobyła wiele nagród i wyróżnień na międzynarodowych wystawach. [Zob:] Ozdoba – Kostkiewicz, s. 108

Przykro mi też, że nie zrobiłam Panu obiecanego drzeworytu z Sudółu. (...) Gdybym wiedziała, że Pan zadowoli się, zamiast obiecanego drzeworytu, rysunkiem na ten sam temat, myślę że łatwiej byłoby mi dotrzymać obietnicy, ponieważ praca taka zajęłaby mi mniej czasu.”

Wielu artystów zwracało się do Kielbassa z prośbą o pomoc lub o poradę. Malarz i grafik Kazimierz Wiszniewski¹⁵⁹ w 1952 roku pisał: „Spieszę przesłać nowy drugi z kolei drzeworyt Sudółu. Napracowałem się rzetelnie ale sądzę że z zadania wywiązałem się dobrze. Chciałbym wiedzieć Pana opinię – Co chciałby Pan bym następnie wykonał z serii Sudółu.”

W kolejnym liście, z 1945 roku Wiszniewski prosił kolekcjonera: „Była u mnie Pani Mrożewska a potem Pan Leszner i mówili że Pan przygotował już dla mnie klocki. Mnie bardzo na nich zależy, bo nie mogę z braku materiału pracować. Niech mi Pan nie odmówi pomocy i poparcia”.

W Sudole bywało także wielu ludzi kultury i sztuki, nie tylko malarze czy graficy ale też pisarze, historycy, krytycy i historycy sztuki. W roku 1951 polski kolekcjoner dzieł sztuki Tadeusz Wierzejski¹⁶⁰ tak pisał do Kielbassa: „Wielce Szanowny Panie. Wstyd mi ogromnie, że dopiero dzisiaj po 2 prawie tygodniach piszę aby Panu podziękować i powiedzieć krótko a szczerze, że mi było bardzo miło i dobrze u Pana. Ta atmosfera kultury i dobrego smaku – tak nam dzisiaj potrzebna, jako namiastka innych braków sprawia że człowiek czuje się u Pana jakby już tam był wiele razy – czuje się pewnie i dobrze.”¹⁶¹

Ponadto kolekcjoner korespondował z prozaikiem i poetą Wojciechem Żurkowskim¹⁶², z polskim malarzem i architektem Aleksandrem Kobzdejem¹⁶³,

¹⁵⁹ Wiszniewski Kazimierz – urodzony w 1894 roku, zmarł w 1960, grafik, malarz, studiował w warszawskiej SSP. Po drugiej wojnie światowej mieszkał w Kielcach, był częstym gościem Ludwika Wiktora Kielbassa. Uczeń m.in. Władysława Skoczylasa. Wykonywał głównie drzeworyt. Często tworzył ekslibrisy. [Zob:] Ozdoba – Kostkiewicz, s. 155.

¹⁶⁰ Tadeusz Wierzejski (urodzony 12 września 1892 roku w Stanisławowie, zmarł we wrześniu 1974 roku w Warszawie) – polski kolekcjoner dzieł sztuki, ofiarodawca na rzecz polskich zbiorów muzealnych, kustosz Muzeum Narodowego w Warszawie. Posiadał dużą kolekcję porcelany miśnieńskiej.

¹⁶¹ *Listy Tadeusza Wierzejskiego do Ludwika Wiktora Kielbassa, lata 1951*, Zbiory Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, *Korespondencja Ludwika Wiktora Kielbassa z lat 1910-1956. Listy od różnych osób*. Lit. N-Ż, Sygnatura 13076/II, s. 99-100.

¹⁶² Wojciech Żukrowski (urodzony 14 kwietnia 1916 roku w Krakowie, zmarł 26 sierpnia 2000 roku w Warszawie) – polski prozaik, poeta, reportażysta, eseista, krytyk literacki, scenarzysta filmowy, poseł na Sejm PRL VI, VII, VIII i IX kadencji. Studiował na Wydziale Prawa i na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, ukończył filologię polską na uniwersytecie we Wrocławiu.

¹⁶³ Aleksander Kobzdej (ur. 12 września 1920 roku w Olesku na Ukrainie, zm. 25 września 1972 roku w Warszawie) – polski malarz, z wykształcenia architekt, po wojnie studiował w krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych pod kierunkiem Eugeniusza Eibischa. Początkowo uprawiał malarstwo w duchu postimpresjonistycznym, pod koniec lat 40-tych zwrócił się ku malarstwu realistycznemu. Potem tworzył

z architektem i grafikiem Stanisławem Tomaszewskim¹⁶⁴. Malarka Helena Walicka¹⁶⁵ także bywała w Sudole, w liście do kolekcjonera pisała: „szykuję sobie całą masę płócien do malowania, chcę u Pana solidnie popracować bardzo się z góry na to cieszyć”¹⁶⁶.

Kolekcjoner cały czas utrzymywał w tym czasie kontakty z Tadeuszem i Zofią Przypkowskimi. Ponadto przyjaźnił się z polskim rzeźbiarzem, marszandem i kolekcjonerem sztuki Karolem Tchorkiem¹⁶⁷ (il.15) i jego żoną Zofią.

Po wojnie odżyła przyjaźń kolekcjonera z Mrożewskimi. W liście z 25 sierpnia 1945 roku Kielbass prosił artystę o odbicie dla niego drugiej części *Boskiej Komedii*. Stefan Mrożewski w tym czasie przebywał w Paryżu więc Kielbass prosił go także żeby „zorientował się za litografiami Maillola, Picassa i Matissa.”¹⁶⁸

W kolejnym liście z 1945 roku prosił przyjaciela o kupienie kilku książek z zakresu sztuki, a także pytał o „możliwość dostania litografii Maillola, sangwiny lub czegoś kolorowego Picassa.” Wspominał także, „że żałuje, że wcześniej jak była okazja nie wziął kilku rzeczy, bo przydałby się do kolekcji.” Opowiadał także o swoich problemach w ogrodzie i w sadzie, pisał o dużych deszczach i nieurodzaju.¹⁶⁹

prace charakterystyczne dla informelu. Tworzył też obiekty przestrzenne, oraz obiekty malarsko-rzeźbiarskie. Zajmował się scenografią, plakatem i ilustracją książkową. Serwis internetowy artinfo.pl, <http://www.artinfo.pl/?pid=artists&id=10998&lng=1> (14. 04. 2014).

¹⁶⁴ Stanisław Władysław Miedza-Tomaszewski, właściwie Stanisław Władysław Tomaszewski pseudonim *Bartoszek*, *Malarz*, *Miedza*, *Wiśniewski* (urodzony 20 stycznia 1913 roku w Warszawie, zmarł 15 grudnia 2000 tamże) – polski rysownik, plastyk, grafik, architekt wnętrz, fotograf, żołnierz Armii Krajowej. Brat fotografa Jerzego Tomaszewskiego. Serwis internetowy artinfo.pl, <http://www.artinfo.pl/?pid=artists&id=18207&lng=1> (27. 04. 2014).

¹⁶⁵ Helena Walicka (Cygańska) – urodzona w 1913 roku, zmarła w 1989. W 1948 roku ukończyła studia malarskie w warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych. Od 1945 aż do rozwiązania w 1982 była członkiem Związku Polskich Artystów Plastyków. Brała udział w niemal wszystkich wystawach Okręgu Warszawskiego Związku Polskich Artystów Plastyków oraz w licznych ogólnopolskich i zagranicznych. Uczestniczyła we wszystkich czterech Ogólnopolskich Wystawach Plastyki w Warszawie (1950-1954), zdobywając nagrody w 1951 i 1952. Miała też ponad dwadzieścia wystaw indywidualnych w kraju i za granicą. Jej twórczość jest reprezentowana w muzeach i zbiorach prywatnych w kraju oraz w kolekcjach zagranicznych. Serwis internetowy artinfo.pl, <http://www.artinfo.pl/?pid=artists&id=13037&lng=1> (12. 03. 2014).

¹⁶⁶ *Listy Heleny Walickiej do Ludwika Wiktora Kielbassa*, Zbiory Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, *Korespondencja Ludwika Wiktora Kielbassa z lat 1910-1956. Listy od różnych osób*. Lit. N-Ż, Sygnatura 13076/II, s. 97-98.

¹⁶⁷ Karol Tchorek (urodzony 30 października 1904 roku w Serocku, zmarł 10 kwietnia 1985 roku w Warszawie) - polski rzeźbiarz, marszand i kolekcjoner sztuki. Projektant pomników. Działacz Związku Polskich Artystów Plastyków. Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Jego nauczycielami byli między innymi Jan Szczepkowski i Tadeusz Breyer. Od 1929 roku należał do Spółdzielni Rzeźbiarskiej „Forma”. Serwis internetowy artinfo.pl, <http://www.artinfo.pl/?pid=artists&id=118579&lng=1> (24. 05. 2014).

¹⁶⁸ List L.W. Kielbassa do Stefana Mrożewskiego, Sudół, 25 sierpnia 1945.

¹⁶⁹ List L.W. Kielbassa do Stefana Mrożewskiego, Sudół, 7 października 1945.

W 1947 roku Mrożewscy nadal przebywali w Paryżu. W liście do nich z 2 stycznia 1947 roku pisał, że z zakresu sztuki nic nie kupuje, gdyż nie ma na tyle pieniędzy, prosił również, aby dali znać gdyby znaleźli jakiś akt kobiecy Maillola.¹⁷⁰

W liście z 16 października 1949 roku pisał o dużych problemach finansowych. Z tonu listu można wywnioskować, że podupadł w tym okresie na duchu. Wspominał, że „trudno i smutno, same kłopoty i troski”. W liście prosił także Mrożewskich żeby „rozejrzeli się w sztuce francuskiej za czymś dla niego”. Również żona Mrożewskiego z czasem zaczęła zajmować się sztuką. W jednym ze swoich listów do Kielbassa pisała: „Jędrus przygotowuje się do matury – a ja, tylko nie spadnij z krzesła, maluję i już wystawiałam. Co ty na to? Powiem Ci szczerze, że daje mi to bardzo dużo, to jedyne lekarstwo na moje nerwy jak i szaloną tęsknotę za Polską...”¹⁷¹ Kielbass w odpowiedzi na list pytał czy może liczyć na jakąś pracę Ireny Mrożewskiej, pisał: „mam w kolekcji Berezowską, Monikę Żeromską, Walicką - Cygańską¹⁷² do kolekcji przydałaby mi się jakaś dobra Irena”.¹⁷³

Lata 50-te to trudny okres dla kolekcjonera. Potwierdza to korespondencja. Z kolejnego listu z 9 września 1951 roku również można wywnioskować, że jest przytłoczony problemami i bardzo zatroskany. Zwierzał się przyjacielowi, że dokucza mu samotność. Prosił także, aby Irena Mrożewska wysłała mu jakąś swoją pracę. Pisał: „u nas w sztuce duży zastój. Żyjemy raczej ułudą dnia wczorajszego, sądząc z głosów krytyków i artystów jest bardzo duże zainteresowanie Olgą Boznańską. Jeśli masz możliwość kup sobie do zbiorów jaką Olgę i jakiego Malczewskiego. Ma do mnie przyjechać Sienkiewicz ciekawy jestem co powie o moi zbiorze. Mam jedną Olgę, martwą naturę bardzo ciekawą. Obecnie jest mi coraz trudniej zbierać, Może gust do dobrych rzeczy mam bardziej wybredny ale za to możliwości finansowe coraz słabsze.”¹⁷⁴ Zamówił też u artysty cykl *La Bella et La Bete*.¹⁷⁵

¹⁷⁰ List L.W. Kielbassa do Stefana i Ireny Mrożewskich, Sudół 02. 01. 1947.

¹⁷¹ *Listy Ireny Mrożewskiej do Ludwika Wiktora Kielbassa, lata 1935-1949*, Zbiory Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, *Korespondencja Ludwika Wiktora Kielbassa z lat 1910-1956. Listy od różnych osób*. Lit. A-M, Sygnatura 13075/II, s. 173-196.

¹⁷² Monika Żeromska (urodzona 30 maja 1913 roku we Florencji, zmarła 5 października 2001 roku w Warszawie) – polska malarka, pisarka, autorka wielotomowych wspomnień (wydanych przez S.W. "Czytelnik"). Córka Stefana Żeromskiego i Anny Zawadzkiej. Mieszkała w Konstancinie-Jeziornie. Pochowana 11 października 2001 roku obok rodziców na Cmentarzu Ewangelicko-Reformowanym w Warszawie. Monika Żeromska wykonała ilustracje do kilku dzieł ojca, m.in. do "Dziejów grzechu", "Wiatru od morza", "Wiernej rzeki" oraz "Syzyfowych prac". Serwis internetowy artinfo.pl, <http://www.artinfo.pl/?pid=artists&id=110148&lng=1> (23.04.2014).

¹⁷³ List L.W. Kielbassa do Stefana Mrożewskiego, Sudół 16 października 1949.

¹⁷⁴ List L.W. Kielbassa do Stefana Mrożewskiego, Sudół 9 września 1951.

¹⁷⁵ Tamże.

W liście z 7 lipca 1952 roku pisał, że odwiedził w Krakowie grafika i typografa Adama Półtawskiego¹⁷⁶. Wspominał także, że u niego dużo gości jak zwykle. Pisał przyjacielowi, że nabył „dwie Olgi” (*Martwą naturę* i *Portret kobiety*), „bardzo dla niej typowe i bardzo paryskie”, a także, że ma „trochę chińszczyzny użytkowej”. Dalej zwierza się Mrożewskiemu, że zbieranie jest coraz trudniejsze ze względu na brak gotówki.¹⁷⁷

Jednak mimo tych problemów, z którymi borykał się kolekcjoner, w tych latach w Sudole gościło u niego wielu artystów i ludzi związanych ze sztuką. W sierpniu 1952 roku Kielbass pisał do Stefana Mrożewskiego „Miałem niedawno w gościnie grupę artystów plastyków z Warszawy w składzie następującym: Eibischowie, Tomorowicz Kazimierz¹⁷⁸, Teisseyre¹⁷⁹, Kobzdej, Zieliński Tadeusz, Nacht-Samborski i Pągowska¹⁸⁰. Zabawili dwa dni, czuli się świetnie i zachwycali się dwoma moimi Olgami, Hadziewiczami i Twoimi drzeworytami”. ... „U nas tu ostatnio zostało wydane dużo książek dla dzieci opracowanych przez grafików polskich, poziom ich jest wyjątkowo wysoki. Z artystów należy wymienić: Fijałkowską, Sopoćko¹⁸¹, Berezowską. W malarstwie czołowe stanowiska zajmują Eibisch, Rudzka-Cybisowa, Cybis, Pronaszko. Poza tem z rzeźbiarzy: Karny, Dunikowski, Jarnuszkiewicz.

¹⁷⁶ Adam Jerzy Półtawski (urodzony 15 maja 1881 roku w Warszawie, zmarł 19 września 1952 roku w Krakowie) – polski grafik, typograf, pedagog i drukarz. Studiował między innymi w krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych i historię sztuki oraz nauki przyrodnicze na Uniwersytecie Jagiellońskim. Jest autorem krojów pisma: Antykwa Polska (zwanego obecnie od jego nazwiska „Antykwa Półtawskiego”) oraz *Medieval Polski* (tylko w projekcie). Tworzył m.in. dla „Chimery”, którą ilustrował. Związany był ze środowiskami artystycznymi Warszawy, Lublina i Kielc. *Polski Słownik Biograficzny*, Tom XXVIII, Warszawa 1985-1985, s. 321.

¹⁷⁷ List L.W. Kielbassa do Stefana Mrożewskiego, Sudół 7 lipca 1952.

¹⁷⁸ Kazimierz Karol Tomorowicz (urodzony 25 grudnia 1897 roku w Zamościu – zmarł 30 października 1961 roku w Warszawie) – polski malarz, członek „Jednorogu”. Od 1946 roku był profesorem Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, a w latach 1954-1957 jej rektorem. Malował głównie pejzaże. Cykle: *Chmielno*, *Sandomierz*, *Stary Sącz*. Uprawiał również malarstwo ścienne.

¹⁷⁹ Stanisław Teisseyre (ur. 7 czerwca 1905 roku we Lwowie, zm. 2 stycznia 1988 roku w Poznaniu) – polski malarz, rektor Państwowej Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych w Poznaniu i Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku. Współpracował z lwowskim Zrzeszeniem Artystów Plastyków „artex”. Podczas pobytu w Paryżu zbliżył się do nurtu kolorystycznego. Uprawiał także malarstwo sztalugowe, ścienne i scenografię. Serwis internetowy artinfo.pl, <http://www.artinfo.pl/?pid=artists&id=11227&lng=1> (12. 05. 2014).

¹⁸⁰ Teresa Pągowska (urodzona 12 czerwca 1926 roku w Warszawie, zmarła 7 lutego 2007 roku) – polska malarka. Związana z grupami R  alit  s Nouvelles oraz Nouvelle Ecole de Paris. Studiowała w Państwowej Wyższej Szkole Sztuk Pięknych w Poznaniu malarstwo i techniki ścienne w pracowni W. Taranczewskiego. W latach 1971-1973 wykładała w łódzkiej Państwowej Wyższej Szkole Sztuk Pięknych, później na warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych. Serwis internetowy artinfo.pl, <http://www.artinfo.pl/?pid=artists&id=11138&lng=1> (21. 05. 2014).

¹⁸¹ Konstanty Maria Sopoćko, urodzony w 1903 roku, zmarł w 1992, grafik, uprawiał różne techniki graficzne. W latach 1923-1924 uczęszczał na Wydział Architektury Politechniki Warszawskiej. W latach 1925-1931 studiował w warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych u Władysława Skoczylasa, Edmunda Bartłomiejczyka, Bonawentury Lenarta. Uprawiał różne techniki graficzne. *Polski Słownik Biograficzny*, Tom XLIV/1, Warszawa 2006, s. 494.

Półtawski trochę lepiej, może się jakoś wylize co daj Boże. Kulisiewicz zbiera raczej laury za rysunki i jest bardzo sławny. Z ilustratorów książek wybijają się Waśkowski¹⁸², Hiszpańska¹⁸³.

W kolejnym liście do przyjaciela, z 1952 roku, pisał, że ma odwiedzić go Nikifor z Krynicy, że utrzymuje kontakty z ludźmi sztuki m.in. z Mają Berezowską. Wspomniał także, że coraz bardziej podupada na zdrowiu.¹⁸⁴

Lenart Bonawentura w liście z 1953 roku pisał: „na marginesie zaznaczę iż drzeworyty ofiarowane mi są już oprawione i wiszą w bardzo korzystnym miejscu podkreślając wyborną talentu Mrożewskiego i wzbogacając jednocześnie moją kolekcję.”

Lata 1949-1956 to czas serdecznej przyjaźni Ludwika Kielbassa z Mają Berezowską. Z tego okresu zachowało się 15 listów artystki do kolekcjonera. Jest to stała korespondencja od 1949 roku aż do śmierci Kielbassa. Są to głównie ciepłe listy, pełne miłych słów i podziękowań. Kolekcjonera i artystkę łączyła szczerza przyjaźń i wspólne zamiłowanie do kwiatów i sztuki. W listach bardzo dużo jest mowy o kwiatkach i o ich uprawie. Kielbass często przysyłał artystce sadzonki kwiatów i drzewek owocowych, a także miód ze swojej pasieki i owoce z sadu. W zamian często otrzymywał prace Berezowskiej. Artystka często bywała w Sudole i malowała kwiaty w ogrodzie Kielbassa, w jednym z listów pisała: „Stefa Przypkowska pisała mi zapraszając do siebie do leśniczówki w pobliżu Sudolu na parę tygodni. Radabym pojechać tam w lipcu, a gdyby Pan nie miał nic przeciwko temu to bym również chciała i w Sudole troszkę pobyc i pomalować kwiaty sudolskie. Kiedyś mówił mi Pan, że mogłabym przyjechać, a więc teraz w lipcu korzystając z zaproszenia Przypkowskich z Sudolem, jeśli Pan zechce – chętnie bardzo ze 2 tygodnie posiedzę. Wyobrażam sobie

¹⁸² Wacław Waśkowski (urodzony w 1904 roku w Równem, zmarł w 1975 roku w Warszawie), – polski artysta grafik pochodzenia ukraińskiego. Był członkiem Ukraińskiego Stowarzyszenia Artystycznego „Spokij”, Związku Polskich Artystów Grafików. Był profesorem Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Serwis internetowy artinfo.pl, <http://www.artinfo.pl/?pid=artists&id=14143&lng=1> (12. 05. 2014).

¹⁸³ Maria Zofia Janina Hiszpańska-Neumann – (urodzona 28 października 1917 roku w Warszawie, zmarła 12 stycznia 1980 roku tamże) – polska artystka grafik, członkini Związku Polskich Artystów Plastyków; siostra Stanisława Hiszpańskiego. Studiowała od roku 1935 na Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie u profesorów Karola Tichego, E. Czerwińskiego, Stanisława Ostoi-Chrostowskiego i Wacława Waśkowskiego. Serwis internetowy artinfo.pl, <http://www.artinfo.pl/?pid=artists&id=11839&lng=1> (21. 04. 2014).

¹⁸⁴ List L.W. Kielbassa do Stefana Mrożewskiego, bez daty – przed wizytą Nikifora w Sudole.

jak teraz u Pana rajsco...”¹⁸⁵

W kolejnym liście pisała: „Drogi Panie Wiktorze, Zakwitł ten przedziwny goździk – prezent od Pana. Jest piękny bardzo – kremowy, płatki okrągłe, cały w pomarańczowe prążki i niesłuchanie trwały! Marze o przynajmniej 10-ciu takich na przyszły rok za pieniążki gdyż już zapewne ma Pan moich rysunków dość!”¹⁸⁶

Chętnie przebywała w Sudole, czuła się tam dobrze, w jednym z listów pisała:

„Z warszawskiej nudy, trudów i mozółu

Niby do raju – tęskno do Sudółu”¹⁸⁷

W 1956 roku Maja Berezowska nie otrzymała już odpowiedzi na swój list, jednak napisała kolejny. „Łączę serdeczne uściski dla Kochanego Przyjaciela i wspaniałego człowieka. Oddana Maja Berezowska. Proszę, błagam o słówko!”¹⁸⁸. Kielbass w tym czasie coraz bardziej podupadał na zdrowiu, a jesienią tego samego roku zmarł.

Ostatnie lata życia kolekcjonera to zmagania z ciężką chorobą. W administrowaniu jego zbiorami pomagał mu znany zbieracz Tadeusz Leszner. Problemy finansowe zmusiły kolekcjonera do wyprzedania części kolekcji.¹⁸⁹ Kielbasowi od samego początku zależało na tym aby jego zbiory nie uległy rozproszeniu, dlatego zdecydował się przekazać całość do Muzeum.

Syn Stefana Mrożewskiego tak pisał o Kielbassie: „Był autentycznym kolekcjonerem o bardzo dużym wyczuciu na piękno, na harmonie. Zadziwiający jest zakres upodobań, różnorodność dzieł – malarstwo, rzeźba, tkaniny, grafika. Przypuszczam, że był mecenasem dla kilku artystów – Wiśniewskiego, Berezowskiej”.¹⁹⁰

*

Zakupy Kielbassa do jego kolekcji często były przypadkowe. Nie był on raczej typem człowieka, który upodobał sobie dane dzieło i za wszelką cenę chciał je posiadać.

¹⁸⁵ *Listy Maji Berezowskiej do Ludwika Wiktora Kielbassa, lata 1949-1956*, Zbiory Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, *Korespondencja Ludwika Wiktora Kielbassa z lat 1910-1956. Listy od różnych osób*. Lit. A-M, Sygnatura 13075/II, s. 27-66.

¹⁸⁶ Tamże.

¹⁸⁷ Tamże.

¹⁸⁸ Tamże.

¹⁸⁹ Przypkowski, s. 221.

¹⁹⁰ Informacje zaczerpnięte z korespondencji mailowej z profesorem Andrzej Mrożewskim, synem Stefana Mrożewskiego.

W jego zbiorach widać wyraźnie zamięrowanie do grafiki, szczególnie drzeworytu. Większość artystów których prace posiadał było także osobiście jego przyjaciółmi, więc to raczej jego prywatne znajomości i sympatia do artystów w większości determinowały jego zakupy. Często też sam kolekcjoner zlecał artystom pracę, lub też otrzymywał je w prezencie, bądź w ramach zapłaty. Jego rozległe kontakty i znajomości w świecie sztuki, liczne przyjaźnie z artystami, które niejednokrotnie owocowały nowymi pracami w kolekcji, pozwalają także nazywać Ludwika Wiktora Kielbassa mecenasem.

ROZDZIAŁ 4

KOLEKCJA LUDWIKA WIKTORA KIELBASSA W MUZEUM NARODOWYM W KIELCACH

4.1 Dział Rycin

W Dziale Rycin znajduje się największy zbiór prac przekazany przez kolekcjonera. Składa się on z 229 grafik. Najcenniejsze z nich to cykle Stefana Mrożewskiego. Są to największe zbiory grafiki tego artysty wykonane przed II wojną światową.

W latach 30-tych, kiedy Mrożewski przebywał w Paryżu, Kielbass zamawiał jego grafiki, a następnie zlecał ich oprawę w specjalne albumy – teki. Wykonywał on głównie drzeworyty. W kolekcji Ludwika Kielbasa znajdowały się cztery albumy z cyklami grafik Mrożewskiego, wszystkie teraz są własnością Muzeum Narodowego w Kielcach.

Pierwsze prace artysty, które trafiły do kolekcji Kielbassa na początku lat 30-tych to drzeworyty z cyklu *Don Kichote* i *Parsifal*. W latach 1934-1935 kolekcjoner prosił artystę o obicie dla niego Nr. 5 z cyklu *Parsifal* „na najlepszym papierze.”¹⁹¹

24 stycznia 1935 roku pisał, że odebrał tekę drzeworytów *Parsifala* i szczególnie podobają mu się: 8 – *Walka Parsifala z Gawanem*, 10 – *Walka z lwem*, 12 – *Spotkanie Parsifala z Kondwiramur*.¹⁹² Muzeum w swojej kolekcji posiada 12 grafik z tego cyklu. Prace powstawały w 1933 i 1934 roku w Amsterdamie.

Kolejnym zbiorem prac Stefana Mrożewskiego, który znalazł się w kolekcji Kielbassa był album *Don Kichote*, który powstał w 1930 podczas pobytu artysty w Paryżu. Na album składa się 24 drzeworyty i karta tytułowa – rysunek ołówkiem, który wykonany został w 1940 roku w Sudole.

W 1932 roku, kiedy Stefan Mrożewski pierwszy raz gościł u kolekcjonera w Sudole, wyciął jak podaje syn artysty, m.in. *Jarmark w Oksie* (Sudół), *Kopaczki* albo *W ogrodzie* (14 IX, Sudół lub Ameliówka), *Ruiny zamku w Chęcinach* (Sudół), *Sianokosy* (Sudół lub Ameliówka). Artysta wykonał też dla Kielbassa ekslibris przedstawiający tańczące niewiasty i dmuchawce. Prawdopodobnie był to prezent dla

¹⁹¹ List L.W. Kielbassa do Stefana Mrożewskiego, Sudół, 18 lutego 1934.

¹⁹² List L.W. Kielbassa do Stefana Mrożewskiego. Sudół, 24 stycznia 1935.

gospodarza.¹⁹³ Drzeworytów tych nie ma w kolekcji, jedynie pod numerem inwentarzowym MNKi/GR/174 widnieje drzeworyt pt: *Pejzaż z zamkiem (Chęciny?)* datowany na 1929-1930 rok.

W 1936 roku rodzina Mrożewskich przebywała w Polsce¹⁹⁴. Przez pewien czas mieszkali w Warszawie, gdzie powstały ilustracje do *Legend Warszawy*, (prace cięte były także w Londynie i Sudole.) W Muzeum znajduje się 10 prac z tego cyklu.

Jak wspomina Andrzej Mrożewski, jego rodzice podróżując przysyłali Kielbassowi wiele grafik m.in. z Paryża przysłali mu prace *Campior*, a z Londynu serie prac najwybitniejszych drzeworytników angielskich.¹⁹⁵ Prace te jednak prawdopodobnie zostały sprzedane za życia kolekcjonera.

Podczas drugiego pobytu Stefana Mrożewskiego w Sudole powstały: *Piwonie – dla Dziubusia* (1939), *Petunia* (1940), *Prymulka (Irka Janiecówna z pieskiem)* 1940, *Róże* (1941), *Bzy* (1941), *Kwiat jabłoni* (1941)¹⁹⁶. Odbitek tych prac nie ma w kolekcji Muzeum.

W lutym 1941 r. artysta na życzenie Kielbassa wyciął męski akt *Śpiący Amor*. Jak podaje syn artysty była to „uprzejmość dla przyjaciela”.¹⁹⁷ Praca ta znajduje się w zbiorach Muzeum.

W kolekcji przekazanej do Muzeum Narodowego w Kielcach znajdują się jeszcze trzy duże albumy.

Pierwszy album to ilustracje do *Starego i Nowego Testamentu (Grand et Petit Testament)*. W zbiorach dostępnych jest pięć próbných odbitek wykonanych w latach 1929-1930. Na album składają się 23 prace.

Kolejny album to ilustracje do *Pięknej i Bestii (La Belle et La Bete)* wykonane w 1948 roku, jest to zbiór 26 prac reprezentujących bardzo wysoki poziom artystyczny drzeworytów. W liście do Mrożewskiego z 1951 roku kolekcjoner zamawiał u artysty cykl *La Bella et La Bete*, który powstał w 1948 roku Paryżu.¹⁹⁸ Oprawę do tego albumu zlecił Ludwik Kielbass.

¹⁹³ Informacje zaczerpnięte z korespondencji mailowej z profesorem Andrzej Mrożewskim, synem Stefana Mrożewskiego.

¹⁹⁴ Przypkowski, s. 203.

¹⁹⁵ Informacje zaczerpnięte z korespondencji mailowej z profesorem Andrzej Mrożewskim, synem Stefana Mrożewskiego.

¹⁹⁶ Informacje zaczerpnięte z korespondencji mailowej z profesorem Andrzej Mrożewskim, synem Stefana Mrożewskiego.

¹⁹⁷ Informacje zaczerpnięte z korespondencji mailowej z profesorem Andrzej Mrożewskim, synem Stefana Mrożewskiego.

¹⁹⁸ List L.W. Kielbassa do Stefana Mrożewskiego, Sudół 9 września 1951.

Album zawierający ilustracje do *Boskiej Komedii* Dantego, to najcenniejsze dzieło artysty. Prace nad albumem Mrożewski rozpoczął przed wojną i wtedy zakończył pierwszą część – *Piekło*. Jedynie pierwsza część *Boskiej Komedii* (1938) dostępna jest w kolekcji przekazanej przez Kielbassę. Po wojnie do lat 60-tych Mrożewski tworzył drugą i trzecią część. Przypkowski podaje, że odbitki z drugiej i trzeciej części *Boskiej Komedii* trafiały do kolekcjonera.¹⁹⁹ Sam Kielbassa w listach do przyjaciela prosił go wielokrotnie o odbicie kolejnych części dzieła do jego zbiorów. W liście z 25 sierpnia 1945 roku Kielbassa prosił artystę o odbicie dla niego drugiej części *Boskiej Komedii*. Nie wiadomo jednak, czy były one kiedykolwiek w jego kolekcji, czy też zostały przez niego sprzedane.

W zbiorach Muzeum Narodowego w Kielcach można podziwiać także 8 ilustracji Stefana Mrożewskiego z cyklu *Le Roi au Masque d'or*, które powstawały w latach 1928-1929. Poza cyklami w kolekcji znajdują się także pojedyncze grafiki artysty, nie należące do żadnego cyklu (16 prac). Dzięki Kielbassowi Muzeum Narodowe w Kielcach posiada razem 175 prac Stefana Mrożewskiego.

W kolekcji w Dziale Rycin znajdują się prace trzech artystów zagranicznych z Paryża, z tzw. bohemy paryskiej. Są to dwie barwne grafiki Tsugouharu Foujita z około 1930 roku pt: *Akty dwóch siedzących kobiet* i *Akty dwóch leżących kobiet*. Muzeum Narodowe w Kielcach jest jedynym Muzeum w Polsce, które posiada prace tego artysty. Kolejna praca wykonana została przez Aristide Maillola, jest to litografia przedstawiająca *Akt kobiety* (1920-1930). Kolekcjoner osobiście odwiedził także w Jugosławii Ivana Mactrovica²⁰⁰, który szkolił się w Paryżu i zakupił od niego szkic *Aktu kobiecego* (1920-1925).

Pokaźny zbiór, 16 grafik, stanowią prace Leona Wyczółkowskiego, które Ludwik Kielbassa zaczął kolekcjonować jeszcze przed wojną. W czasie drugiej wojny światowej nabył: *Widok Sandomierza* (pierwszy oryginalny rysunek a nie autolitografia), rysunek z *Cyklu ukraińskiego* z 1912 roku, *Wnętrze katedry na Wawelu* z 1923, akwarele; *Cynerarie* i *Herbaciane róże*. Litografie Wyczółkowskiego: *Portret Chopina*, z którego Ludwik był wyjątkowo zadowolony.²⁰¹

Grafiki, które kupował Kielbassa pochodzą w dużej części od artystów z 20-lecia międzywojennego. Byli to głównie uczniowie Władysława Skoczylasa. Większość

¹⁹⁹ Przypkowski, s. 206.

²⁰⁰ Tamże, s. 199-202.

²⁰¹ Tamże, s. 206.

z tych artystów odwiedzało go w Sudole i pozostawało z nim w stałym kontakcie. Jednym z nich był Kazimierz Wiszniewski, który dużo czasu spędzał w Sudole, i tworzył prace na zamówienie Kielbassa. Wykonał: *Pejzaż z Sudolu*, *Dworek w Sudole*, *Pasieka w ogrodzie*. Po śmierci kolekcjonera do Muzeum Narodowego w Kielcach trafiło 11 prac Wiszniewskiego.

W Dziale Rycin znajdują się także po cztery prace Stanisława Ostojki-Chrostowskiego²⁰² i Józefa Klukowskiego, po trzy prace Zofii Fijałkowskiej i Edwarda Kuczyńskiego²⁰³ oraz pojedyncze grafiki Edmunda Bartłomiejczyka²⁰⁴, Jadwigi Salomei Hładki-Wajwód, Adama Młodzianowskiego²⁰⁵, Leona Płoszaya²⁰⁶, Jana Rubczaka²⁰⁷, Władysława Skoczylasa²⁰⁸, Józefa Toma²⁰⁹ i Wojciecha Weissa²¹⁰.

²⁰² Chrostowski Stanisław Ostojka- urodzony w 1897 roku, zmarł w 1947, jeden z najwybitniejszych drzeworytników okresu międzywojennego, profesor i rektor Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Studiował w Moskwie w latach 1923-1929 potem w warszawskiej SSP malarstwo i grafikę u Tadeusza Pruszkowskiego, Władysława Skoczylasa i Edmunda Bartłomiejczyka. Był członkiem między innymi „Rytu” i Związku Artystów Plastyków „Blok”. Wykonywał głównie ilustracje i ekslibrisy. [Zob:] Ozdoba – Kostkiewicz, s.106.

²⁰³ Kuczyński Edward – urodzony w 1905 roku, zmarł w 1958 – grafik, studiował na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie, był uczniem Jerzego Hoppa, Ferdynanda Ruszczyca i Bonawentury Lenarta. Był współzałożycielem Grupy Wileńskiej. W 1946 roku został profesorem grafiki na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Uprawiał głównie drzeworyt. [Zob:] Ozdoba – Kostkiewicz, s. 123.

²⁰⁴ Bartłomiejczyk Edmund – urodzony w 1885 roku, zmarł w 1950. Grafik. W latach 1901-1906 studiował w Szkole Rysunkowej przy Muzeum Rzemiosł w Warszawie. Od 1907 do 1909 roku uczył się malarstwa na krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych. W następnym roku podjął studia architektoniczne, gdzie ukończył Wydział Sztuki Stosowanej. Uprawiał techniki metalowe, litografie, najczęściej drzeworyt. Był członkiem „Rytu” i Związku Artystów Plastyków „Blok”. [Zob:] Ozdoba – Kostkiewicz, s. 100.

²⁰⁵ Młodzianowski Adam – urodzony w 1917 roku, zmarł w 1985, grafik, uprawiał głównie drzeworyt. Po ukończeniu Państwowego Instytutu Sztuk Plastycznych w Krakowie odbył w czasie okupacji tajne studia u Tadeusza Cieślowskiego –syna i u Tadeusza Gronowskiego. W 1945 roku ukończył Państwową Wyższą Szkołę Sztuk Pięknych w Poznaniu. [Zob:] Ozdoba – Kostkiewicz, s.125.

²⁰⁶ Płoszay Leon – urodzony w 1902 roku, zmarł w 1993, grafik, malarz i pedagog. Studia odbył w Państwowej Szkole Sztuk Zdobniczych w Poznaniu, następnie w Lipsku i Paryżu. W latach 1936-1939 był uczniem Józefa Pankiewicza. Uprawiał głównie drzeworyt. [Zob:] Ozdoba – Kostkiewicz, s. 143.

²⁰⁷ Rubczak Jan – urodzony w 1884 roku, zmarł w 1942, malarz, grafik. W latach 1904-1911 studiował m.in. na krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych. Był członkiem Towarzystwa Artystów Polskich Sztuka i współzałożycielem „Jednorogu”. Od 1917 roku wykładał w Krakowie w Wolnej Szkole Malarstwa. Uprawiał akwafortę, akwatintę oraz litografię. [Zob:] Ozdoba – Kostkiewicz, s. 147.

²⁰⁸ Skoczylas Władysław – urodzony w 1883 roku, zmarł w 1934, grafik, malarz, rzeźbiarz, inicjator nowoczesnego drzeworytu w Polsce. Studia odbył w Szkole Przemysłu Artystycznego w Wiedniu, na Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie (1904-1906) u Teodora Axentowicza i Leona Wyczółkowskiego, w 1910 uczył się rzeźby u E. Bourdelle’a w Paryżu i grafiki w Akademii Sztuk Graficznych w Lipsku. Był współzałożycielem grupy Rytm (1922) przekształconej później w Ryt (1925). Wykonywał głównie drzeworyty. [Zob:] Ozdoba – Kostkiewicz, s. 147.

²⁰⁹ Tom Józef – urodzony w 1888 roku, zmarł w 1962, malarz, grafik. W 1910 roku ukończył studia na warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych, następnie uczył się w Berlinie i Monachium. W latach 1910 - 1913 kontynuował studia graficzne w Londynie. Po drugiej wojnie światowej został profesorem Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Wykonywał głównie litografie, był pod wpływem Leona Wyczółkowskiego. Zajmował się też ekslibrisem i grafiką użytkową. [Zob:] Ozdoba – Kostkiewicz, s. 150.

²¹⁰ Weiss Wojciech – urodzony w 1875 roku, zmarł w 1950), malarz i grafik, w latach 1890-1899

Prawie wszystkie te prace to drzeworyty, co może świadczyć o pewnej konsekwencji w nabywaniu dzieł, a także dużym upodobaniu Kielbassa do właśnie tej techniki.

Na podstawie korespondencji Ludwika Kielbassa i Tadeusza Cieślewskiego (syna), oraz wspomnień Tadeusza Przypkowskiego można ustalić, że kolekcjoner nabył niemal wszystkie większe drzeworytowe prace Cieślewskiego. Artysta wykonał także barwny portret Kielbassa, którego nie ma w Muzeum w Kielcach. Jediną pracą tego artysty przekazaną do Muzeum jest exlibris z 1942 roku.

Książki Ludwika Kielbassa zdobiły także exlibrisy wykonane przez Zofię Fijałkowską, Stefana Mrożewskiego i Kazimierza Wiszniewskiego (il.10,11,12,13).

Na podstawie listów można także przeanalizować zamierzenia kolekcjonera co do dalszych jego zakupów. Po wojnie w listach do rodziny Mrożewskich często prosił o znalezienie dla niego w Paryżu litografii Maillola, Picassa i Matisa.²¹¹

Wiadomo także, że odwiedzał w Krakowie grafika i typografa Adama Półtawskiego. Korespondował z grafikiem Stanisławem Tomaszewskim. Niewykluczone, że w jego kolekcji znajdowały się także dzieła tych artystów.

4.2 Dział Sztuki Współczesnej

W Dziale Sztuki Współczesnej znajduje się 18 prac przekazanych przez kolekcjonera. Jest to 16 obrazów i 2 rzeźby.

Pięć obrazów wykonanych zostało przez Maję Berezowską, z którą Kielbass utrzymywał stały kontakt. W zbiorach jest między innymi *Portret Ludwika Wiktora Kielbassa* z 1953 roku z dopiskiem artystki; „Temu Kto Kocha/Sztukę i Pszczoły/maja 52” (il. 9). W kolekcji jest także: *Martwa natura*, *Głowa męska*, *Młodzieńczy Amor* i typowy dla twórczości Berezowskiej akt; *Akt kobiety i pólakt męski*.

Także pięć prac Józefa Klukowskiego trafiło do Muzeum. Wśród nich *Portret Ludwika Wiktora Kielbassa* z 1942 roku, *portret Michała Radziwiłła*, *Martwa natura z cebulą*, *Martwa natura z czerwoną papryką* i *Pejzaż*. Cztery prace, jak już wcześniej wspomniano, znajdują się w Dziale Rycin (są to dwa drzeworyty, rysunek i monotypia), a w Dziale Rzemiosła Artystycznego zachowały się cztery kafle piecowe. Tadeusz Przypkowski pisał w swoich wspomnieniach, że w Sudole powstały dwa portrety

studiował w krakowskiej SSP, naukę kontynuował w Paryżu i we Włoszech. W 1907 roku został docentem w krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych, a od 1910 roku profesorem. Prowadził też pracownię grafiki w zastępstwie za Józefa Pankiewicza (1911-1917). [Zob:] Ozdoba – Kostkiewicz, s.154.

²¹¹ List L.W. Kielbassa do Stefana Mrożewskiego, Sudół 25 sierpnia 1945.

Ludwika Kielbassa, a także teka pasteli, akwareli, rysunków i rzeźbiarskich projektów, wśród nich rysunki partnerki Józefa Klukowskiego, która spędzała letnie miesiące w Sudole, a także wiele kompozycji kwiatowych.²¹² Niestety większość prac Klukowskiego uległa zniszczeniu podczas drugiej wojny światowej. Wykonał on także dekorację rzeźbiarską dworku Kielbassa, między innymi oprawę zegara słonecznego na jednej ze ścian budynku. Dworek jednak nie przetrwał do dziś.

Po wojnie Ludwik Kielbass nawiązał znajomość z Eugeniuszem Eibischem, który często bywał w Sudole. Kolekcjoner korespondował z Eibischem w latach 1948-1954. Tadeusz Przykowski podał, że przed zawarciem znajomości z Eibischem Kielbass posiadał wczesną jego pracę, jeszcze z czasów jego młodości, i już typową dla jego malarstwa kompozycję kwiatową. Po wojnie Ludwik Kielbass nabył kilka nowych kompozycji Eibischa w tym dwa swoje portrety.²¹³ W kolekcji przekazanej po śmierci kolekcjonera są cztery prace tego artysty; w tym tylko jeden *Portret Kielbassa*, i prace *Most-przędło*, *Portret kobiety*, *Martwa natura – kwiaty*.

W kolekcji pozostały także dwa obrazy Eugeniusza Zaka, gwasz z około 1920 roku *Głowa Kobiety* i *Głowa mężczyzny*. Możliwe, że w kolekcji znajdowały się także inne prace tego artysty. Świętosław Krawczyński pisał: „Jakkolwiek nie mogłem zrozumieć dlaczego artysta wymalował tak okropne historie tak gładko i tak kolorowo, podobały mi się one bardziej niż sąsiadujący z nimi – jeśli się nie mylę – sielankowy olej Eugeniusza Zaka.”²¹⁴

W Dziale Sztuki Współczesnej znajdują się także dwie rzeźby Henryka Kuny, przedstawiające głowy kobiece. Świętosław Krawczyński wspominał: „Na parapecie okna, między muślinowymi firankami, które wzdymały się pod tchnieniem wiatru, stała rzeźba Henryka Kuny, budząca zachwyt tak urodą kobiecej głowy, jak i doskonałością formy.”²¹⁵ Obie rzeźby wykonane zostały z brązu i pochodzą z około 1930 roku.

Ludwik Kielbass przyjaźnił się z wieloma współczesnymi mu artystami, wielu z nich bywało w Sudole, nie można wykluczyć, że także ich prace posiadał w swojej kolekcji. W odpowiedzi na list Ireny Mrożewskiej i na informacje o rozpoczęciu przez nią malowania, Kielbass pytał ją czy nie zechciałaby przysłać swojej pracy do jego kolekcji. (Prawdopodobnie żadna z jej prac nie należała nigdy do Kielbassa). W liście

²¹² Przykowski, s. 214.

²¹³ Tamże, s. 219.

²¹⁴ Krawczyński, s. 80.

²¹⁵ Tamże.

do Mrożewskiej pisał: „mam w kolekcji Berezowską, Monikę Żeromską, Walicką-Cygańską do kolekcji przydałaby mi się jakaś dobra Irena”.²¹⁶

Po wojnie zaczął nabywać dzieła Nikifora z Krynicy. Przypkowski podawał, że miał około pięćdziesięciu prac tego artysty w swojej kolekcji. Nie ma ich w zbiorach Muzeum Narodowego w Kielcach.

Kolekcjoner znał również malarza i rzeźbiarza Tadeusza Cybulskiego²¹⁷. Miał on wykonać rysunek głowy Kielbassa,²¹⁸ jednak nie wiadomo czy do tego doszło.

Prawdopodobnie również w kolekcji było więcej prac Maji Berezowskiej. Świadczyć może o tym ten fragment listu: „Drogi Panie Wiktorze, Zakwitł ten przedziwny goździk – prezent od Pana. Jest piękny bardzo – kremowy, płatki okrągłe, cały w pomarańczowe prążki i niesłychanie trwały! Marze o przynajmniej 10-ciu takich na przyszły rok za pieniądze gdyż już zapewne ma Pan moich rysunków dość!”²¹⁹

Przed wojną kolekcjoner był w kontakcie z malarzem, wykładowcą i krytykiem sztuki Eligiuszem Niewiadomskim. Prawdopodobnie znał także malarza i architekta Aleksandra Kobzdeja. Po wojnie przyjaźnił się z rzeźbiarzem, kolekcjonerem sztuki i marszandem Karolem Tchorkiem. W Sudole odwiedzali kolekcjonera także malarze: Teresa Pągowska, Kazimierz Tomorowicz, Stanisław Teisseyre. Nie wiadomo czy jakieś prace tych artystów były w kolekcji Kielbassa, jednak nie można tego wykluczyć.

W listach do Stefana Mrożewskiego kolekcjoner pisał: „Kokoszko zaczął mój portret, mojej mamy, i kilka pejzaży, ale nic nie skończył”²²⁰. Chodzi zapewne o polskiego artystę malarza, członka Bractwa Świętego Łukasza – Edwarda Kokoszkę. Trudno ustalić czy artysta kiedykolwiek ukończył rozpoczęte prace i czy któreś z jego obrazów były kiedyś w kolekcji Kielbassa.

²¹⁶ List L.W. Kielbassa do Stefana Mrożewskiego, Sudół 16 października 1949.

²¹⁷ Tadeusz Cybulski herbu Prawdzic (urodzony 31 marca 1878 roku w Krakowie, zmarł 30 października 1954 roku w Krakowie) – prawnik, malarz, rzeźbiarz, krytyk i scenograf. Ojciec mgr prawa Stefana Cybulskiego, prof. Jana Cybulskiego i scenografa i aktora Andrzeja Cybulskiego.

²¹⁸ *Listy Tadeusza Cybulskiego do Ludwika Wiktora Kielbassa, lata 1953*, Zbiory Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, *Korespondencja Ludwika Wiktora Kielbassa z lat 1910-1956. Listy od różnych osób*. Lit. N-Ż, Sygnatura 13076/II, s. 75-76. Cybulski w liście (1 list) z 1953 roku pisał

²¹⁹ *Listy Maji Berezowskiej do Ludwika Wiktora Kielbassa, lata 1949-1956*, Zbiory Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, *Korespondencja Ludwika Wiktora Kielbassa z lat 1910-1956. Listy od różnych osób*. Lit. A-M, Sygnatura 13075/II, s. 27-66.

²²⁰ List L.W. Kielbassa do Stefana Mrożewskiego, Sudół, 18 lutego 1934.

4.3 Dział Malarstwa i Rzeźby

W Dziale Malarstwa i Rzeźby znajduje się 15 prac (13 obrazów i 2 rzeźby). Początek kolekcjonerstwa Ludwika Kielbassa, to czasy kiedy, jak podaje Tadeusz Przypkowski, nabył kilka obrazów Mariana Wawrzenieckiego i Franciszka Żmurki²²¹. Muzeum Narodowe w Kielcach jest w posiadaniu jednego dzieła Wawrzenieckiego z 1900 roku *Ofiara na grobie wodza Słowian* i jednego *Portretu kobiety* z 1889 roku autorstwa Żmurki. Trudno ustalić jakie inne prace tych artystów były w kolekcji Kielbassa. W *Raptularzu Świętokrzyskim* Krawczyński pisał; „(...) więc wkrótce przeniosłem uwagę na obrazy Mariana Wawrzenieckiego. Jeden z nich przedstawiał jakąś królową pogańską o jednostajnie czekoladowej karnacji ciała, przywiązaną do iglicy skalnej na tle brzoskwiniowych chmur, drugi zaś wodospad purpurowej krwi (na pewno ludzkiej!) w pustynnej okolicy. Jakkolwiek nie mogłem zrozumieć dlaczego artysta wymalował tak okropne historie tak gładko i tak kolorowo, podobały mi się one bardziej niż sąsiadujący z nimi – jeśli się nie mylę – sielankowy olej Eugeniusza Zaka.”²²²

Przed wojną Kielbass zaczął kolekcjonować grafiki Leona Wyczółkowskiego, prawdopodobnie wtedy także nabył znajdujący się teraz w Muzeum pastel artysty pt. *Kwiaty w ogrodzie*.

Lata 30-te to także fascynacja rzeźbą. Wtedy nabył brązowy odlew rzeźby Edwarda Wittyga przedstawiający, jak podaje Tadeusz Przypkowski, ostatnią z księżąt Jabłonowskich. Jednak w zbiorach Muzeum znajduje się tylko *Akt kobiety* z 1916-1918 wykonany w brązie przez Wittyga.

W kolekcji Muzeum Narodowego w Kielcach znajduje się jeszcze jedna rzeźba, jest to również odlany w brązie *Akt kobiety* z 1920 roku wykonany przez niemieckiego artystę Fritza Klimscha.

Z korespondencji Kielbassa wynika, że po wojnie również próbował nabywać rzeźby. W liście do kolekcjonera z 1953 roku, historyk sztuki Helena Blumówna pisała: „Rozmawiałam wczoraj z Xawerym²²³ o rzeźbie którą chciałby Pan zakupić. Okazuję

²²¹ Przypkowski, s. 199-202.

²²² Krawczyński, s. 80.

²²³ Prawdopodobnie chodziło o polskiego rzeźbiarza Xawerego Dunikowskiego.

się że dysponuje on odpowiednimi odlewami i chętnie z Panem porozmawia”.²²⁴ Niestety trudno ustalić, czy rzeźba, o której była mowa w korespondencji trafiła kiedykolwiek do kolekcji Kielbassa. Chodziło tu zapewne o słynnego rzeźbiarza Xawerego Dunikowskiego. Przypkowski wspominał także, że po wojnie kolekcjoner nabył „rzeźbę Kolbego w brązie”, jednak nie ma jej w kolekcji.

W *Kronice muzealnej* z 1973 roku, w której opisane są dary Ludwika Kielbassa wymieniona jest także niewielka brązowa barokowa rzeźba przedstawiająca *Amorka z pochodnią*.²²⁵ Jednak nie figuruje ona w spisie inwentarzowym Muzeum.

Czas drugiej wojny światowej to okres, w którym kolekcjoner również nabywał sporo prac. W tych latach Kielbass jeździł do Krakowa i Warszawy w interesach, stamtąd często przywoził różne prace. Jest to czas fascynacji głównie Leonem Wyczółkowskim i Stanisławem Noakowskim.²²⁶

W Warszawie w tym czasie nabywał prace Noakowskiego. Były to starsze rysunki, jeszcze z czasów pierwszej wojny światowej, przedstawiające kościoły polskiego baroku i rosyjską architekturę. W Dziale Malarstwa i Rzeźby znajdują się trzy prace Stanisława Noakowskiego z lat 1917-1923 *Kościół barokowy*, *Wnętrze kościoła barokowego*, *Wnętrze kościoła z wnęką ołtarzową*. Z Krakowa w tym czasie kolekcjoner przywiózł ołówkowe szkice Jana Matejki, których niestety nie ma w kolekcji.

Lata drugiej wojny światowej to okres kiedy Kielbass interesował się sztuką dawniejszą. Wcześniej kupował głównie dzieła żyjących artystów. W tych latach zakupił kilka prac Rafała Hadziewicza. W kolekcji Muzeum znajdują się trzy prace tego artysty: *Portret żony artysty* z 1850 roku?, *Sieciech i Krzywousty* z lat 1833-1835, *Święty Jan Chrzyciel* z 1835 roku? lub przed.

W Warszawie i w Krakowie w tym czasie nabył niezwykle cenne prace. W Warszawie zakupił *Portret kobiety* Konrada Krzyżanowskiego, a w Krakowie obraz przedstawiający *Jana Chrzyciela* Jacka Malczewskiego.²²⁷ Obrazy te są dostępne w Muzeum Narodowym w Kielcach.

Tadeusz Przypkowski pisał, że rok 1944 był czasem, kiedy Kielbass zakupił dużo obrazów malowanych przez kobiety. Jego zbiory powiększyły się wtedy o trzy

²²⁴ *Listy Heleny Blumówny do Ludwika Wiktora Kielbassa, lata 1953*, Zbiory Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, *Korespondencja Ludwika Wiktora Kielbassa z lat 1910-1956. Listy od różnych osób*. Lit. A-M, Sygnatura 13075/II, s. 67-68.

²²⁵ *Kronika Muzealna rok 1973* [W:] *Rocznik Muzeum Świętokrzyskiego*, T. 9, 1975, s. 570.

²²⁶ Przypkowski, s. 206.

²²⁷ Tamże, s. 215.

prace Olgi Boznańskiej: *Kompozycja z biżuterią i budzikiem*, nieduże *Kwiaty* i niedokończony *Portret kobiety*.²²⁸ W Muzeum Narodowym w Kielcach znajdują się dwie prace Olgi Boznańskiej, jest to *Martwa natura z budzikiem* i *Portret panny Haliny*.

Niewiadomo co stało się ze szkicem Leonarda da Vinci, który Kielbass przywiózł w 1920 roku z Wenecji. Na mocy testamentu miał zostać przekazany do Muzeum, lecz nigdy tam nie trafił.

4.4 Dział Rzemiosła Artystycznego

Bogate zbiory z kolekcji trafiły także do Działu Rzemiosła Artystycznego. Znajdują się tam aż 173 obiekty. Wśród nich około 100 sztuk porcelanowych naczyń, głównie z Chin i Japonii, 37 obiektów złotnictwa i metaloplastyki, kilka przedmiotów z kości słoniowej, drewna, nefrytu, 14 cennych dekoracyjnych tkanin, głównie wschodnich, oraz 4 kafle piecowe z sypialni kolekcjonera wykonane przez Józefa Klukowskiego.

18 lutego 1934 roku w liście do Stefana Mrożewskiego Kielbass pisał, że kupił kilka bardzo wartościowych wschodnich dywanów. W liście z 1937 roku, Mrożewscy pisali: „Byliśmy w sprawie tej makaty na Mazowieckiej, jest piękna, niezawodnie to antyk, powiada ten typ, że z siedemnastego wieku. Chce i upiera się przy 500 zł. My osobiście widzimy w tej makacie dwa minusy, pierwszy, że jest strasznie zniszczona i trzeba będzie włożyć sporo pieniędzy w cerownię lub jeżeli chcesz w olbrzymią ramę i pod szkło! Broń Boże nie dotykaj. Makata nie jest jednolita a składa się z trzech zszytych pasów. Nie będę się na jej temat rozpisywać i sam zdecydujesz gdy ją sam zobaczysz”²²⁹. Trudno ustalić czy makata ta została kupiona przez kolekcjonera. Jednak korespondencja ta wskazuje, że zamiłowanie do wschodnich tkanin przejawiało się u kolekcjonera jeszcze przed wojną. Tkaniny, głównie kobierce i kilimy, które przekazane zostały do Muzeum pochodzą z Turcji, Persji, Kaukazu, Afryki Południowej i są to wyjątkowo cenne eksponaty. W szczególności perska Makata "Sułtańska" z XVIII/XIX z haftem łańcuszkowym i intarsją w suknie, stanowi ciekawy i unikatowy eksponat. Makata jest wyjątkowym przykładem „mozaiki sukiennej”, łączona jest z różnych kawałków sukna o zróżnicowanych formach. Kompozycja typu

²²⁸ Tamże, s. 216.

²²⁹ *Listy Stefana i Ireny Mrożewskich do Ludwika Wiktora Kielbassa, lata 1931-1955*, Zbiory Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, *Korespondencja Ludwika Wiktora Kielbassa z lat 1910-1956. Listy od różnych osób*. Lit. A-M, Sygnatura 13075/II, s.137-280.

medalionowego z narożnikami i z motywami kwiatowymi, pojawiają się też motywy figuralne takie jak wizerunki dwóch kobiet. Tkanina została wykonana w Indiach więc należy ją określić jako wyrób o indoperskim zespole ornamentalnym, świadczy o tym wymieszanie motywów perskich i indyjskich²³⁰.

Tadeusz Przypkowski w swoich wspomnieniach wymieniał, co widział w kolekcji w czasie wojny: „wiele przedmiotów rzemiosła artystycznego, francuskie brązy z XVIII wieku (dwa putta, okucia meblowe), wschodnią ceramikę, przedmioty z kości słoniowej (płaskie pudełko na bilety i nóż do papieru z grawerowanym trzema małpami w gestach nie widzieć, nie słyszeć, nie mówić.)”²³¹ Większość z tych przedmiotów jest w zbiorach Muzeum.

Po drugiej wojnie światowej Przypkowski wspomniał, że Kielbass posiadał następujące przedmioty:

- filizankę Capo di Monte (Przypkowski miał tu na myśli wazkę z centaurami z wytwórni Minton w Anglia, Staffordshire, pochodzącą z 1867 roku, znajdującą się w zbiorach Muzeum),
- okuwane srebrem chińskie kafelki
- porcelanowe i srebrne chińskie łyżko miseczki (aktualnie w kolekcji Muzeum)
- srebrne kute chińskie lichtarze (w kolekcji Muzeum)
- dużo chińskiej porcelany użytkowej (w kolekcji Muzeum)
- wschodni kafel
- mosiężna waza z hebrajskim napisem²³² (w kolekcji Muzeum).

Józef Klukowski wykonał oprawę zegara słonecznego na ścianie dworku Ludwika Kielbassa, a także dekorację rzeźbiarską dworku, który już nie istnieje. Malował także kafle pieca w sypialni kolekcjonera. Cztery kafle zachowały się w zbiorach Muzeum.

Do wyjątkowo cennych przedmiotów z tego działu należą, oprócz tkanin, chińskie Imari z XVIII wieku, czarka japońska z wizerunkiem koguta i kury na tle pejzażu z około 1670-1750 roku. Na omówienie zasługują Wazka z centaurami; Minton; Anglia, Staffordshire pochodząca z 1867 roku, z wypukłym reliefem i złoceńiami. Scena przedstawiona na naczyniu zaczerpnięta jest z mitologii. Wytwórnia

²³⁰ Kwaśnik – Gliwińska, s. 149-150.

²³¹ Przypkowski, s. 206.

²³² Przypkowski, s. 219.

Mintona istnieje do dziś i od wieków produkowała najwyższej jakości wyroby. Wiele z powstających tu przedmiotów miało oryginalny i innowacyjny charakter.²³³

Inne cenne przedmioty to: płytki talerz z ażurowym kołnierzem; Wiedeń, Austria; z 1810 roku; XIX- wieczne, porcelanowe talerze i filiżanki z manufaktury miśnieńskiej.

4.5 Biblioteka Muzeum Narodowego w Kielcach

Do kolekcji Muzeum trafiły także książki należące do kolekcjonera, które tak jak jego kolekcja, w dużej części uległy rozproszaniu. Do Biblioteki Muzeum Narodowego w Kielcach trafiło 86 książek poświęconych głównie sztuce. W tym kilka w języku francuskim, poświęconych twórczości Picassa, Modiglianiego, Auguste Rodina. Znajduje się tam też wiele katalogów i albumów artystów, których Kielbass miał w swojej kolekcji, m.in. Leona Wyczółkowskiego, Konrada Krzyżanowskiego, Edwarda Wittyga, Stanisława Noakowskiego, Fritza Klimscha, Jacka Malczewskiego, Ivana Mestrovića, Stanisława Ostoi-Chrostowskiego.

W obcych językach dostępna jest tam także literatura fachowa związana z kolekcjonerstwem. Kielbass przekazał m.in. pracę J. G. Th. Graesse *Führer für Sammler von Porzellan und Fayence* z 1922 roku, Schonorr v. Carolsfeld *Porzellan der europäischen Fabriken des 18 Jahrhunderts* z 1912 roku i M. Paleologue *L'Art Chinois* z 1910 roku. Z książek w języku polskim dostępna jest praca M. Swinarskiego i L. Chrościckiego *Znaki porcelany europejskiej i polskiej ceramiki* z 1949 roku.

Wiele książek przekazanych przez kolekcjonera dotyczy historii literatury dalekiego wschodu, kultury antycznej i ogólnej wiedzy z zakresu historii sztuki. Świadczy to niewątpliwie o szerokich zainteresowaniach Kielbassa.

*

Udostępnienie zbiorów zwiedzającym nastąpiło dopiero po 17 latach od śmierci kolekcjonera. Powodem był trwający proces o uprawomocnienie zapisu. Lata 1962-1968 to okres remontu pomieszczeń Muzeum i problemy z miejscem na ekspozycje.²³⁴

²³³ Strona internetowa Muzeum Narodowego w Kielcach, http://mnki.pl/pl/obiekt_tygodnia/2012/wazka_z_centaurami/ (04. 06. 2014).

²³⁴ *Kronika Muzealna rok 1973*, „Rocznik Muzeum Świętokrzyskiego”, T. 9, 1975, s. 570.

Pierwsza prezentacja przedmiotów z kolekcji Ludwika Wiktora Kielbassa miała miejsce od 11 lipca do 20 września 1973 roku.

W czterech działach Muzeum Narodowego w Kielcach mieszczącego się w Dawnym Pałacu Biskupów Krakowskich i w Bibliotece Muzeum znajdują się przeszło pół tysiąca obiektów przekazanych przez kolekcjonera. Najwięcej obiektów posiada Dział Grafiki i Dział Rzemiosła Artystycznego.

4.6 Wykaz obiektów z kolekcji Ludwika Wiktora Kielbassa znajdujących się w Muzeum Narodowym w Kielcach

Dział Rycin

1. **MNKi/GR/2928**, Tratwy; Bartłomiejczyk, Edmund; 1932; drzeworyt barwny; bibuła japońska; grafika
2. **MNKi/GR/3007**, Poeta Grover (Perykles, książę Tyra); Chrostowski, Stanisław Ostoja; 1937; drzeworyt; papier; grafika
3. **MNKi/GR/3008**, Głowy na włóczniech (Perykles, książę Tyru); Chrostowski, Stanisław Ostoja; 1937; drzeworyt; papier; grafika
4. **MNKi/GR/3009**, Maryna porwana przez korsarzy (Perykles, książę Tyru); Chrostowski, Stanisław Ostoja; 1937; drzeworyt; papier; grafika
5. **MNKi/GR/3010**, Wyciąganie sieci (Perykles, książę Tyru); Chrostowski, Stanisław Ostoja; 1937; drzeworyt; papier; grafika
6. **MNKi/GR/2966**, Aleja nad stawem - Kasztan; Fijałkowska, Zofia Elżbieta; 1936; drzeworyt; papier; grafika
7. **MNKi/GR/2967**, Samy, Fijałkowska, Zofia Elżbieta; 1937; drzeworyt; papier; grafika
8. **MNKi/GR/2968**, Niedźwiedź, Fijałkowska, Zofia Elżbieta; 1938; drzeworyt; papier; grafika
9. **MNKi/GR/2213**, Akty dwóch leżących kobiet; Foujita, Tsugouhara; 1930 ok; mezzotinta, sucha igła, akwarela; papier; grafika
10. **MNKi/GR/2214**, Akty dwóch siedzących kobiet Foujita, Tsugouhara; 1930 ok; mezzotinta, sucha igła, akwarela; papier; grafika
11. **MNKi/GR/3064**, Pejzaż z potokiem; Hładki-Wajwód, Salomea Jadwiga; 1936-1939; drzeworyt papier; grafika
12. **MNKi/GR/633**, Pijany Amor, Klukowski, Józef; ok. 1940; drzeworyt bibuła japońska; grafika
13. **MNKi/GR/3048**, Autoportret Klukowski, Józef; 1940-1943; ołówek; papier, rysunek
14. **MNKi/GR/3049**, Głowa dziewczyny; Klukowski, Józef; 1940-1943; monotypia; papier, grafika
15. **MNKi/GR/3050**, Kot; Klukowski, Józef; 1940-1943; drzeworyt papier; grafika
16. **MNKi/GR/3065**, Jeleń; Kuczyński, Edward; 1948; drzeworyt papier; grafika
17. **MNKi/GR/3066**, Pejzaż; Kuczyński, Edward; 1948 ok.; drzeworyt bibuła japońska; grafika
18. **MNKi/GR/3067**, Pejzaż; Kuczyński, Edward; 1949; drzeworyt papier; grafika
19. **MNKi/GR/2212**, Akt kobiecy; Maillol, Aristide; 1920-1930; mieszana, litografia, kredka; papier; grafika
20. **MNKi/GR/2211**, Szkic aktu kobiecego; Mestrovic, Ivan; 1920-1925; kredka; papier, rysunek
21. **MNKi/GR/3068**, "Gracz"; Młodzianowski, Adam; 1949; drzeworyt papier; grafika
22. **MNKi/GR/155**, „Leda z łabędziem”; Mrozewski, Stefan; 1932; drzeworyt; papier czerpany; grafika
23. **MNKi/GR/156**, Odbitka próbna do "Grand et Petit Testament"; Mrozewski, Stefan; 1930; drzeworyt; papier;

- grafika
24. **MNKi/GR/157**, Odbitka próbna do "Grand et Petit Testament"; Mrożewski, Stefan; 1929; drzeworyt; papier; grafika
 25. **MNKi/GR/158**, Odbitka próbna do "Grand et Petit Testament"; Mrożewski, Stefan; 1929; drzeworyt; papier; grafika
 26. **MNKi/GR/159**, Odbitka próbna do "Grand et Petit Testament"; Mrożewski, Stefan; 1930; drzeworyt; papier; grafika
 27. **MNKi/GR/160**, Odbitka próbna do "Grand et Petit Testament"; Mrożewski, Stefan; 1929-1930; drzeworyt; papier; grafika
 28. **MNKi/GR/161**, Legenda o św. Ludwiku; Mrożewski, Stefan; 1939; drzeworyt; papier; grafika
 29. **MNKi/GR/162**, Madonna z Dzieciątkiem; Mrożewski, Stefan; 1934; drzeworyt; papier; grafika
 30. **MNKi/GR/163**, Postać kobiety; Mrożewski, Stefan (1894-1975); 1929-1930; drzeworyt; papier; grafika
 31. **MNKi/GR/164**, Grająca na harfie; Mrożewski, Stefan; 1929-1930; drzeworyt; papier; grafika
 32. **MNKi/GR/165**, Trzy postacie; Mrożewski, Stefan; 1929-1930; drzeworyt; papier; grafika
 33. **MNKi/GR/166**, "Danae"; Mrożewski, Stefan; 1941; drzeworyt; papier japoński; grafika
 34. **MNKi/GR/167**, Mnich z księgą; Mrożewski, Stefan; 1929-1930; drzeworyt; papier; grafika
 35. **MNKi/GR/168**, Mnich i kobieta; Mrożewski, Stefan; 1929-1930; drzeworyt; papiery grafika
 36. **MNKi/GR/169**, Taniec Salome; Mrożewski, Stefan; 1929-1930; drzeworyt; papier; grafika
 37. **MNKi/GR/170**, Taniec Salome; Mrożewski, Stefan; 1929-1930; drzeworyt; papier; grafika
 38. **MNKi/GR/171**, Biskup w piekle; Mrożewski, Stefan; 1929-1930; drzeworyt; papier; grafika
 39. **MNKi/GR/172**, Amor; Mrożewski, Stefan; 1929-1930; drzeworyt; papier; grafika
 40. **MNKi/GR/173**, Król i błazen; Mrożewski, Stefan; 1929-1930; drzeworyt; papier; grafika
 41. **MNKi/GR/174**, Pejzaż z zamkiem (Chęciny ?); Mrożewski, Stefan; 1929-1930; drzeworyt; papier; grafika
 42. **MNKi/GR/175**, Budowla gotycka; Mrożewski, Stefan; 1929-1930; drzeworyt; papier; grafika
 43. **MNKi/GR/176**, Madonna z Dzieciątkiem; Mrożewski, Stefan; 1929-1930; drzeworyt; papier; grafika,
 44. **MNKi/GR/178**, „Wjazd do Delft"; Mrożewski, Stefan; 1933; drzeworyt; papier czerpany; grafika
 45. **MNKi/GR/179**, Portret Gilberta Keitha Chestertona; Mrożewski, Stefan; 1936; drzeworyt; papier; grafika
 46. **MNKi/GR/180**, Portret Tadeusza Skowrońskiego; Mrożewski, Stefan; drzeworyt; papier; grafika
 47. **MNKi/GR/181**, Portret Tadeusza Lesznera /1895-1967/; Mrożewski, Stefan; 1944; drzeworyt; bibuła japońska; grafika
 48. **MNKi/GR/182**, Narodziny Wenus; Mrożewski, Stefan; 1949; drzeworyt; bibuła japońska; grafika
 49. **MNKi/GR/183**, Ogród; Mrożewski, Stefan; 1952; drzeworyt; papier czerpany; grafika
 50. **MNKi/GR/184**, Śpiący Amor; Mrożewski, Stefan; 1940; drzeworyt; papier; grafika
 51. **MNKi/GR/185**, Portret pułkownika Steinkellera (wł. Zenkteller Kazimierz); Mrożewski, Stefan; 1943; drzeworyt; papier czerpany; grafika
 52. **MNKi/GR/186**, Orfeusz; Mrożewski, Stefan; 1925; linoryt; papier; grafika
 53. **MNKi/GR/187**, Ilustracja do "Le Roi au Masque d'Or"; Mrożewski, Stefan; 1928; drzeworyt; papier; grafika
 54. **MNKi/GR/188**, Ilustracja do "Le Roi au Masque d'Or" (II); Mrożewski, Stefan; 1928; drzeworyt; papier; grafika
 55. **MNKi/GR/189**, Ilustracja do "Le Roi au Masque d'Or" (III); Mrożewski, Stefan; 1928; drzeworyt; papier; grafika
 56. **MNKi/GR/190**, Ilustracja do "Le Roi au Masque d'Or" (TV); Mrożewski, Stefan; 1929; drzeworyt; papier; grafika
 57. **MNKi/GR/191**, Ilustracja do "Le Roi au Masque d'Or" (V); Mrożewski, Stefan; 1928-1929; drzeworyt; papier; grafika
 58. **MNKi/GR/192**, Ilustracja do "Le Roi au Masque d'Or" (VI); Mrożewski, Stefan; 1929; drzeworyt; papier; grafika
 59. **MNKi/GR/193**, Ilustracja do "Le Roi au Masque d'Or" (VII); Mrożewski, Stefan; 1929; drzeworyt; papier; grafika
 60. **MNKi/GR/194**, Ilustracja do "Le Roi au Masque d'Or" (VIII); Mrożewski, Stefan; 1929; drzeworyt; papier; grafika
 61. **MNKi/GR/195**, Strajk szkolny; Mrożewski, Stefan; 1935; drzeworyt; papier; grafika

62. **MNKi/GR/196**, "Wróżba Panny Wodnej" ("Legendsy Warszawy"); Mrożewski, Stefan; drzeworyt; papier; grafika
63. **MNKi/GR/197**, Kocur z kamienicy XX. Mazowieckich ("Legendsy Warszawy"); Mrożewski, Stefan; 1938; drzeworyt; papier japoński; grafika
64. **MNKi/GR/198**, Złota kaczka ("Legendsy Warszawy"); Mrożewski, Stefan; 1938; drzeworyt; papier japoński; grafika
65. **MNKi/GR/199**, Burmistrz i śmierć ("Legendsy Warszawy"); Mrożewski, Stefan; 1938; drzeworyt; papier japoński; grafika
66. **MNKi/GR/200**, Pan Jezus z fary ("Legendsy Warszawy"); Mrożewski, Stefan; 1938; drzeworyt; papier japoński; grafika
67. **MNKi/GR/201**, Widmo ("Legendsy Warszawy"); Mrożewski, Stefan; 1938; drzeworyt; papier japoński; grafika
68. **MNKi/GR/202**, O Basi Gizance ("Legendsy Warszawy"); Mrożewski, Stefan; 1938; drzeworyt; papier japoński; grafika
69. **MNKi/GR/203**, Cud u Św. Anny ("Legendsy Warszawy"); Mrożewski, Stefan; 1938; drzeworyt; papier japoński; grafika
70. **MNKi/GR/204**, Przestroga ("Legendsy Warszawy"); Mrożewski, Stefan; 1938; drzeworyt; papier japoński; grafika
71. **MNKi/GR/205**, Kochanica diabła ("Legendsy Warszawy"); Mrożewski, Stefan; 1938; drzeworyt; papier japoński; grafika
72. **MNKi/GR/206**, Bawiące się dzieci (Dzieci dr J. C. M. van Rhee z Helmond); Mrożewski, Stefan; 1951; drzeworyt; papier czerpany; grafika
73. **MNKi/GR/207**, Hitler i Śmierć; Mrożewski, Stefan; 1942; drzeworyt; papier japoński; grafika
74. **MNKi/GR/208**, Faust i Mefisto; Mrożewski, Stefan; 1932; drzeworyt; papier; grafika
75. **MNKi/GR/209**, Piłsudski na łożu śmierci /1867-1935/; Mrożewski, Stefan; 1935; drzeworyt; papier; grafika
76. **MNKi/GR/210**, Portret Feliksa Antoniego Przypkowskiego; Mrożewski, Stefan; 1943; drzeworyt; papier; grafika
77. **MNKi/GR/211**, Portret Fryderyka Chopina; Mrożewski, Stefan ; 1949; drzeworyt; bibuła japońska; grafika
78. **MNKi/GR/212**, Namaszczenie Parsifala ("Parsifał"); Mrożewski, Stefan; 1934; drzeworyt; papier; grafika
79. **MNKi/GR/213**, Parsifał polujący w lesie ("Parsifał"); Mrożewski, Stefan; 1933; drzeworyt; papier; grafika
80. **MNKi/GR/214**, Wjazd rycerzy na zamek ("Parsifał"); Mrożewski, Stefan; 1933; drzeworyt; papier; grafika
81. **MNKi/GR/215**, Kundry jako pokutnica ("Parsifał"); Mrożewski, Stefan; 1934; drzeworyt; papier; grafika
82. **MNKi/GR/216**, Parsifał i Kundry ("Parsifał"); Mrożewski, Stefan ; 1933; drzeworyt; papier; grafika
83. **MNKi/GR/217**, Powitanie z żoną ("Parsifał"); Mrożewski, Stefan; drzeworyt; papier; grafika
84. **MNKi/GR/218**, Scena walki ("Parsifał"); Mrożewski, Stefan; 1934; drzeworyt; papier; grafika
85. **MNKi/GR/219**, Wjazd do zamku ("Parsifał"); Mrożewski, Stefan; 1933; drzeworyt; papier; grafika
86. **MNKi/GR/220**, Parsifał i Święty Graal ("Parsifał"); Mrożewski, Stefan; 1934; drzeworyt; papier; grafika
87. **MNKi/GR/221**, Parsifał na polowaniu z sokołem ("Parsifał"); Mrożewski, Stefan; 1934; drzeworyt; papier; grafika
88. **MNKi/GR/222**, Parsifał triumfujący nad Klingsorem ("Parsifał"); Mrożewski, Stefan; 1933; drzeworyt; papier; grafika
89. **MNKi/GR/223**, Walka ze lwem ("Parsifał"); Mrożewski, Stefan; 1934; drzeworyt; papier; grafika
90. **MNKi/GR/224**, Dante Alighieri; Mrożewski, Stefan; 1943; drzeworyt; papier; grafika
91. **MNKi/GR/225**, Pieśń I (Boska Komedia, cz. 1: Piekło); Mrożewski, Stefan; 1938; drzeworyt; papier; grafika
92. **MNKi/GR/226**, Pieśń II (Boska Komedia, cz.1: Piekło); Mrożewski, Stefan; 1938; drzeworyt; papier; grafika
93. **MNKi/GR/227**, Pieśń III (Boska Komedia, cz. 1: Piekło); Mrożewski, Stefan; 1938; drzeworyt; papier; grafika

94. **MNKi/GR/228**, Pieśń IV (Boska Komedia, cz. I: Piekło); Mrożewski, Stefan; 1938; drzeworyt; papier; grafika
95. **MNKi/GR/229**, Pieśń V (Boska Komedia, cz. I: Piekło); Mrożewski, Stefan; 1938; drzeworyt; papier; grafika
96. **MNKi/GR/230**, Pieśń VI (Boska Komedia, cz. I: Piekło); Mrożewski, Stefan; 1938; drzeworyt; papier; grafika
97. **MNKi/GR/231**, Pieśń VII (Boska Komedia, cz. I: Piekło); Mrożewski, Stefan; 1938; drzeworyt; papier; grafika
98. **MNKi/GR/232**, Pieśń VIII (Boska Komedia, cz. I: Piekło); Mrożewski, Stefan; 1938; drzeworyt; papier; grafika
99. **MNKi/GR/233**, Pieśń IX (Boska Komedia, cz. I: Piekło); Mrożewski, Stefan; 1938; drzeworyt; papier; grafika
100. **MNKi/GR/234**, Pieśń X (Boska Komedia, cz. I: Piekło); Mrożewski, Stefan; 1938; drzeworyt; papier; grafika
101. **MNKi/GR/235**, Pieśń XI (Boska Komedia, cz. I: Piekło); Mrożewski, Stefan; 1938; drzeworyt; papier; grafik
102. **MNKi/GR/236**, Pieśń XII (Boska Komedia, cz. I: Piekło); Mrożewski, Stefan; 1938; drzeworyt; papier; grafika
103. **MNKi/GR/237**, Pieśń XIII (Boska Komedia, cz. I: Piekło); Mrożewski, Stefan; 1938; drzeworyt; papier; grafika
104. **MNKi/GR/238**, Pieśń XIV (Boska Komedia, cz. I: Piekło); Mrożewski, Stefan; 1939; drzeworyt; papier; grafika
105. **MNKi/GR/239**, Pieśń XV (Boska Komedia, cz. I: Piekło); Mrożewski, Stefan; 1939; drzeworyt; papier; grafika
106. **MNKi/GR/240**, Pieśń XVI (Boska Komedia, cz. I: Piekło); Mrożewski, Stefan; 1938; drzeworyt; papier; grafika
107. **MNKi/GR/241**, Pieśń XVII (Boska Komedia, cz. I: Piekło); Mrożewski, Stefan; 1939; drzeworyt; papier; grafika
108. **MNKi/GR/242**, Pieśń XVIII (Boska Komedia, cz. I: Piekło); Mrożewski, Stefan; 1939; drzeworyt; papier; grafika
109. **MNKi/GR/243**, Pieśń XIX (Boska Komedia, cz. I: Piekło); Mrożewski, Stefan; 1939; drzeworyt; papier; grafika
110. **MNKi/GR/244**, Pieśń XX (Boska Komedia, cz. I: Piekło); Mrożewski, Stefan; 1939; drzeworyt; papier; grafika
111. **MNKi/GR/245**, Pieśń XXI (Boska Komedia, cz. I: Piekło); Mrożewski, Stefan; 1939; drzeworyt; papier; grafika
112. **MNKi/GR/246**, Pieśń XXII (Boska Komedia, cz. I: Piekło); Mrożewski, Stefan; 1940; drzeworyt; papier; grafika
113. **MNKi/GR/247**, Pieśń XXIII (Boska Komedia, cz. I: Piekło); Mrożewski, Stefan; drzeworyt; papier; grafika
114. **MNKi/GR/248**, Pieśń XXIV (Boska Komedia, cz. I: Piekło); Mrożewski, Stefan; 1942; drzeworyt; papier; grafika
115. **MNKi/GR/249**, Pieśń XXV (Boska Komedia, cz. I: Piekło); Mrożewski, Stefan; 1940; drzeworyt; papier; grafika
116. **MNKi/GR/250**, Pieśń XXVI i XXVII (Boska Komedia, cz. I: Piekło); Mrożewski, Stefan; 1940; drzeworyt; papier; grafika
117. **MNKi/GR/251**, Pieśń XXVI (Boska Komedia, cz. I: Piekło); Mrożewski, Stefan; 1940; drzeworyt; papier; grafika
118. **MNKi/GR/252**, Pieśń XXIX (Boska Komedia, cz. I: Piekło); Mrożewski, Stefan; 1940; drzeworyt; papier; grafika
119. **MNKi/GR/253**, Pieśń XXX (Boska Komedia, cz. I: Piekło); Mrożewski, Stefan; 1940; drzeworyt; papier; grafika
120. **MNKi/GR/254**, Pieśń XXXI (Boska Komedia, cz. I: Piekło); Mrożewski, Stefan; 1940;

drzeworyt; papier; grafika

121. **MNKi/GR/255**, Pieśń XXXII i XXXIII (Boska Komedia, cz.1: Piekło); Mrożewski, Stefan; 1940; drzeworyt; papier; grafika
122. **MNKi/GR/256**, Pieśń XXXIV (Boska Komedia, cz. 1: Piekło); Mrożewski, Stefan; 1940; drzeworyt; papier; grafika
123. **MNKi/GR/257**, Karta tytułowa do "Don Kichote"; Mrożewski, Stefan; Jędrzejów, Sudół Jędrzejowa, Polska; 1940; ołówek; papier; rysunek
124. **MNKi/GR/258**, Don Kichote czyta księgi rycerstwa ("Don Kichote"); Mrożewski, Stefan; Francja, Paryż; 1930; drzeworyt; papier japoński; grafika
125. **MNKi/GR/259**, Spotkanie Don Kichote z chłopami ("Don Kichote"); Mrożewski, Stefan; Francja, Paryż; 1930; drzeworyt; papier japoński; grafika
126. **MNKi/GR/260**, Don Kichote walczący z owcami ("Don Kichote"); Mrożewski, Stefan; Francja, Paryż; 1930; drzeworyt; papier japoński; grafika
127. **MNKi/GR/261**, Walka z wiatrakami ("Don Kichote"); Mrożewski, Stefan; Francja, Paryż; 1930; drzeworyt; papier japoński; grafika
128. **MNKi/GR/262**, Niefortunny powrót Don Kichota ("Don Kichote"); Mrożewski, Stefan; Francja, Paryż; 1930; drzeworyt; papier japoński; grafika
129. **MNKi/GR/263**, Don Kichote słucha opowieści o swoich czynach ("Don Kichote"); Mrożewski, Stefan; Francja, Paryż; 1930; drzeworyt; papier japoński; grafika
130. **MNKi/GR/264**, Druga wyprawa Don Kichota ("Don Kichote"); Mrożewski, Stefan; Francja, Paryż; 1930; drzeworyt; papier japoński; grafika
131. **MNKi/GR/265**, Taniec Don Kichota na cześć Dulcynei ("Don Kichote"); Mrożewski, Stefan; Francja, Paryż; 1930; papier japoński; grafika
132. **MNKi/GR/266**, Z opowiadania niewolnika ("Don Kichote"); Mrożewski, Stefan; Francja, Paryż; 1930; drzeworyt; papier japoński; grafika
133. **MNKi/GR/267**, Don Kichote zdobywa hełm na cyruliku ("Don Kichote"); Mrożewski, Stefan; Francja, Paryż; 1930; drzeworyt; papier japoński; grafika
134. **MNKi/GR/268**, Sen Don Kichota ("Don Kichote"); Mrożewski, Stefan; Francja, Paryż; 1930; drzeworyt; papier japoński; grafika
135. **MNKi/GR/269**, Nieporozumienie Sancho Pansy z cyrulikiem ("Don Kichote"); Mrożewski, Stefan; Francja, Paryż; drzeworyt; papier japoński; grafika
136. **MNKi/GR/270**, Don Kichote schodzi do pieczary ("Don Kichote"); Mrożewski, Stefan; Francja, Paryż; drzeworyt; papier japoński; grafika
137. **MNKi/GR/271**, Hold Don Kichota przed Dulcyneą ("Don Kichote"); Mrożewski, Stefan; Francja, Paryż; 1930; drzeworyt; papier japoński; grafika
138. **MNKi/GR/272**, Napad Don Kichota na procesję ("Don Kichote"); Mrożewski, Stefan; Francja, Paryż; 1930; drzeworyt; papier japoński; grafika
139. **MNKi/GR/273**, Don Kichote przy wodnych młynach ("Don Kichote"); Mrożewski, Stefan; Francja, Paryż; 1930; drzeworyt; papier japoński; grafika
140. **MNKi/GR/274**, Don Kichote walczy z lwem ("Don Kichote"); Mrożewski, Stefan; Francja, Paryż; 1930; drzeworyt; papier japoński; grafika
141. **MNKi/GR/275**, Don Kichote w klatce ("Don Kichote"); Mrożewski, Stefan; Francja, Paryż; 1930; drzeworyt; papier japoński; grafika
142. **MNKi/GR/276**, Obyczaj na dworze księcia ("Don Kichote"); Mrożewski, Stefan; Francja, Paryż; 1930; drzeworyt; papier japoński; grafika
143. **MNKi/GR/277**, Don Kichote na drewnianym koniu jedzie w obłoki (Don Kichote); Mrożewski, Stefan; Francja, Paryż; 1930; drzeworyt; papier japoński; grafika
144. **MNKi/GR/278**, Sancho Pansa gubernatorem ("Don Kichote"); Mrożewski, Stefan; Francja, Paryż; 1930; drzeworyt; papier japoński; grafika
145. **MNKi/GR/279**, Spotkanie z wisielcami ("Don Kichote"); Mrożewski, Stefan; Francja, Paryż; drzeworyt; papier japoński; grafika
146. **MNKi/GR/280**, Odczarowanie przez biczowanie S.P. Dulcynei ("Don Kichote"); Mrożewski, Stefan; Francja, Paryż; 1930; drzeworyt; papier japoński; grafika

147. **MNKi/GR/281**, Śmierć Don Kichota ("Don Kichote"); Mrożewski, Stefan; Francja, Paryż; 1930; drzeworyt; papier japoński; grafika
148. **MNKi/GR/282**, "Odysseus i syreny"; Mrożewski, Stefan; 1948; drzeworyt; bibuła japońska; grafika
149. **MNKi/GR/283**, Zabawa na zamku-taniec Pięknej ("La Belle et la Bete"); Mrożewski, Stefan; 1948; drzeworyt; bibuła japońska; grafika
150. **MNKi/GR/284**, Pożar w zamku ("La Belle et la Bete"); Mrożewski, Stefan; 1948; drzeworyt; bibuła japońska; grafika
151. **MNKi/GR/285**, Gra Pięknej ("La Belle et la Bete"); Mrożewski, Stefan; 1948; drzeworyt; bibuła japońska; grafika
152. **MNKi/GR/286**, Przysięga ("La Belle et la Bete"); Mrożewski, Stefan; 1948; drzeworyt; bibuła japońska; grafika
153. **MNKi/GR/287**, Powrót ojca do domu ("La Belle et la Bete"); Mrożewski, Stefan; 1948; drzeworyt; bibuła japońska; grafika
154. **MNKi/GR/288**, Ojciec zrywa różę w ogrodzie Bestii ("La Belle et la Bete"); Mrożewski, Stefan; 1948; drzeworyt; bibuła japońska; grafika
155. **MNKi/GR/289**, Piękna przyjmuje różę ("La Belle et la Bete"); Mrożewski, Stefan; 1948; drzeworyt; bibuła japońska; grafika
156. **MNKi/GR/290**, Podróż Pięknej do Bestii ("La Belle et la Bete"); Mrożewski, Stefan; 1948; drzeworyt; bibuła japońska; grafika
157. **MNKi/GR/291**, Powitanie ("La Belle et la Bete"); Mrożewski, Stefan; 1948; drzeworyt; bibuła japońska; grafika
158. **MNKi/GR/292**, Piękna ogląda skarby ("La Belle et la Bete"); Mrożewski, Stefan; 1948; drzeworyt; bibuła japońska; grafika
159. **MNKi/GR/293**, Choroba Pięknej ("La Belle et la Bete"); Mrożewski, Stefan; 1948; drzeworyt; bibuła japońska; grafika
160. **MNKi/GR/294**, Piękna przed portretem księcia ("La Belle et la Bete"); Mrożewski, Stefan; 1948; drzeworyt; bibuła japońska; grafika
161. **MNKi/GR/295**, Piękna na spacerze w ogrodzie ("La Belle et la Bete"); Mrożewski, Stefan; 1948; drzeworyt; bibuła japońska; grafika
162. **MNKi/GR/296**, Przedstawienie potworów ("La Belle et la Bete"); Mrożewski, Stefan; 1948; drzeworyt; bibuła japońska; grafika
163. **MNKi/GR/297**, Taniec Pięknej dla Bestii ("La Belle et la Bete"); Mrożewski, Stefan; 1948; drzeworyt; bibuła japońska; grafika
164. **MNKi/GR/298**, Płacz Bestii z powodu wyjazdu Pięknej ("La Belle et la Bete"); Mrożewski, Stefan; 1948; drzeworyt; bibuła japońska; grafika
165. **MNKi/GR/299**, Próba zabójstwa Bestii ("La Belle et la Bete"); Mrożewski, Stefan; 1948; drzeworyt; bibuła japońska; grafika
166. **MNKi/GR/300**, Piękna z księciem w ogrodzie ("La Belle et la Bete"); Mrożewski, Stefan; 1948; drzeworyt; bibuła japońska; grafika
167. **MNKi/GR/301**, Piękna słucha gry na flecie ("La Belle et la Bete"); Mrożewski, Stefan; 1948; bibuła japońska; grafika
168. **MNKi/GR/302**, Piękna na przechadzce ("La Belle et la Bete"); Mrożewski, Stefan; 1948; drzeworyt; bibuła japońska; grafika
169. **MNKi/GR/303**, Piękna w otoczeniu potworów ("La Belle et la Bete"); Mrożewski, Stefan; 1948; drzeworyt; bibuła japońska; grafika
170. **MNKi/GR/304**, Piękna nad umierającą Bestią ("La Belle et la Bete"); Mrożewski, Stefan; 1948; drzeworyt; bibuła japońska; grafika
171. **MNKi/GR/305**, Bestia zamienia się w młodzieńca ("La Belle et la Bete"); Mrożewski, Stefan; 1948; drzeworyt; bibuła japońska; grafika
172. **MNKi/GR/306**, W małżeńskim łóżu ("La Belle et la Bete"); Mrożewski, Stefan; 1948; drzeworyt; bibuła japońska; grafika
173. **MNKi/GR/307**, Piękna z księciem i siostrami ("La Belle et la Bete");

- Mrożewski, Stefan; 1948; drzeworyt; bibuła japońska; grafika
- 174. MNKi/GR/308**, Taniec Pięknej z księciem ("La Belle et la Bete");
Mrożewski, Stefan; 1948; drzeworyt; bibuła japońska; grafika
- 175. MNKi/GR/447**, Matka Boska z Dzieciątkiem ("Grand et Petit Testament"); Mrożewski, Stefan;
1929; drzeworyt; papier; grafika
- 176. MNKi/GR/448**, "Villon" ("Grand et Petit Testament"); Mrożewski, Stefan; 1930; drzeworyt; papier;
Grafika
- 177. MNKi/GR/449**, Egzekucja ("Grand et Petit Testament"); Mrożewski, Stefan; 1930; drzeworyt;
papier; grafika
- 178. MNKi/GR/450**, Biesiada w piwnicy ("Grand et Petit Testament"); Mrożewski, Stefan; 1929;
drzeworyt; papier; grafika
- 179. MNKi/GR/451**, Villon pisze testament ("Grand et Petit Testament"); Mrożewski, Stefan; 1929;
drzeworyt; papier; grafika
- 180. MNKi/GR/452**, Diabeł w misie ("Grand et Petit Testament"); Mrożewski, Stefan; 1929;
drzeworyt; papier; grafika
- 181. MNKi/GR/453**, Gra w kości ("Grand et Petit Testament"); Mrożewski, Stefan; 1929; drzeworyt;
papier; grafika
- 182. MNKi/GR/454**, Powrót z libacji ("Grand et Petit Testament"); Mrożewski, Stefan; 1929;
drzeworyt; papier; grafika
- 183. MNKi/GR/455**, Zaloty ("Grand et Petit Testament"); Mrożewski, Stefan; 1929; drzeworyt;
papier; grafika
- 184. MNKi/GR/456**, Grzebanie ludzkich pischeli ("Grand et Petit Testament"); Mrożewski, Stefan;
1930; drzeworyt; papier, grafika
- 185. MNKi/GR/457**, "Les tortures" ("Grand et Petit Testament"); Mrożewski, Stefan; 1930;
drzeworyt; papier; grafika
- 186. MNKi/GR/458**, Wyrok ("Grand et Petit Testament"); Mrożewski, Stefan; 1930; drzeworyt;
papier; grafika
- 187. MNKi/GR/459**, Publiczna chłosta ("Grand et Petit Testament"); Mrożewski, Stefan; 1929;
drzeworyt; papier; grafika
- 188. MNKi/GR/460**, Villon i śmierć ("Grand et Petit Testament"); Mrożewski, Stefan; 1930;
drzeworyt; papier, grafika
- 189. MNKi/GR/461**, Przy bramie miejskiej ("Grand et Petit Testament"); Mrożewski, Stefan; 1929;
drzeworyt; papier; grafika
- 190. MNKi/GR/462**, Wisielcy ("Grand et Petit Testament"); Mrożewski, Stefan; 1929; drzeworyt;
papier; grafika
- 191. MNKi/GR/463**, Egzekucja przy murach miejskich ("Grand et Petit Testament"); Mrożewski,
Stefan; 1930, drzeworyt, papier, grafika
- 192. MNKi/GR/464**, Akty ("Grand et Petit Testament"); Mrożewski, Stefan; 1929; drzeworyt; papier,
Grafika
- 193. MNKi/GR/465**, Ballada o Villonie i grubej Małgoŝce (Grand et Petit...); Mrożewski, Stefan;
1929; drzeworyt; papier; grafika
- 194. MNKi/GR/466**, Bachanalia ("Grand et Petit Testament"); Mrożewski, Stefan; 1929; drzeworyt;
papier; grafika
- 195. MNKi/GR/467**, Scena erotyczna ("Grand et Petit Testament"); Mrożewski, Stefan; 1929;
drzeworyt; papier; grafika
- 196. MNKi/GR/468**, W uŝcisku ("Grand et Petit Testament"); Mrożewski, Stefan; 1929; drzeworyt;
papier; grafika
- 197. MNKi/GR/469**, Walka z szatanem ("Grand et Petit Testament"); Mrożewski, Stefan; 1929;
drzeworyt; papier; grafika
- 198. MNKi/GR/1732**, "Paryŝ-Place St Andre des Arts"; Płoszay, Leon; drzeworyt papier; grafika
- 199. MNKi/GR/3018**, Pejzaŝ zimowy; Rubczak, Jan; 1920 ok.; akwaforta; papier; grafika
- 200. MNKi/GR/3093**, Głowa górala; Skoczylas, Władysław; 1913; drzeworyt; papier, grafika
- 201. MNKi/GR/2935**, "Warszawa" (Ruiny i pałac w Łazienkach); Tom, Józef; 1936; autobiografia;

- papier; grafika
202. **MNKi/GR/1742**, Akt przy wieczornym świetle; Weiss, Wojciech; 1925 ok.; drzeworyt; papier, grafika
203. **MNKi/GR/3028**, "Warszawa - sień na Rynku Starego Miasta"; Wiszniewski, Kazimierz; 1949; drzeworyt; papier, grafika
204. **MNKi/GR/3032**, Portret Ignacego Jana Paderewskiego (1860-1941); Wiszniewski, Kazimierz; 1950; drzeworyt; papier; grafika
205. **MNKi/GR/3033**, "Dworek w Sudole"; Wiszniewski, Kazimierz; 1952; drzeworyt; papier japoński; grafika
206. **MNKi/GR/3034**, "Pasięka w ogrodzie"; Wiszniewski, Kazimierz; 1952; drzeworyt; papier japoński; grafika
207. **MNKi/GR/3035**, "Krajobraz wiejski"; Wiszniewski, Kazimierz; 1952; drzeworyt; papier, grafika
208. **MNKi/GR/3036**, "Tuje"; Wiszniewski, Kazimierz; 1952; drzeworyt; papier, grafika
209. **MNKi/GR/3037**, "Pejzaż"; Wiszniewski, Kazimierz; 1953; drzeworyt; papier; grafika
210. **MNKi/GR/3038**, "Baszta wawelska"; Wiszniewski, Kazimierz; 1953; drzeworyt; papier, grafika
211. **MNKi/GR/3039**, "Dworek w ogrodzie"; Wiszniewski, Kazimierz; 1953; drzeworyt; papier japoński; grafika
212. **MNKi/GR/3044**, Pejzaż z Sudolą; Wiszniewski, Kazimierz; 1951; kredka; papier; rysunek
213. **MNKi/GR/3045**, "Dzika gruszką"; Wiszniewski, Kazimierz; 1953; kredka; papier; rysunek
214. **MNKi/GR/811**, "Koneła na Ukrainie" (Studium chłopca); Wyczółkowski, Leon; 1912; autolitografia; papier; grafika
215. **MNKi/GR/813**, Attyka kamienicy Celejowskiej w Kazimierzu Dolnym; Wyczółkowski, Leon; 1918; autolitografia, kolorowanie; papier; grafika
216. **MNKi/GR/814**, Stary dąb (Wrażenia z Białowieży); Wyczółkowski, Leon; 1922; autolitotinta; papier; grafika
217. **MNKi/GR/815**, Peonie w kryształowym wazonie; Wyczółkowski, Leon; 1922; kamienioryt; papier, bristol; grafika
218. **MNKi/GR/816**, Martwa natura z karafką i kwiatami; Wyczółkowski, Leon; 1923; autolitografia, autolitotinta; papier; grafika
219. **MNKi/GR/817**, Prymule; Wyczółkowski, Leon; 1923; autolitografia, autolitotinta; papier; grafika
220. **MNKi/GR/818**, Cynerarie; Wyczółkowski, Leon; 1923; autolitografia, autolitotinta; bibuła; grafika
221. **MNKi/GR/819**, Pnie świerków (Gościeradz); Wyczółkowski, Leon; 1923; autolitotinta; bibuła japońska; grafika
222. **MNKi/GR/820**, Stare sosny; Wyczółkowski, Leon; 1923; autolitografia; papier; grafika
223. **MNKi/GR/821**, Stary dąb; Wyczółkowski, Leon; 1923; autolitografia; papier; grafika
224. **MNKi/GR/822**, Arrasy w katedrze wawelskiej; Wyczółkowski, Leon; 1921; autolitografia barwna, kolorowanie; papier, tektura; grafika
225. **MNKi/GR/823**, Sędzielina; Wyczółkowski, Leon; 1924; autolitotinta; papier; grafika
226. **MNKi/GR/824**, Chrystus wawelski (Krucyfik królowej Jadwigi); Wyczółkowski, Leon; 1924; autolitografia barwna; papier; grafika
227. **MNKi/GR/825**, Wnętrze kościoła Mariackiego z ołtarzem (Teka Mariacka); Wyczółkowski, Leon; 1925; autolitografia, autolitotinta; papier; grafika
228. **MNKi/GR/826**, "Sandomierz"; Wyczółkowski, Leon; 1926; tusz, kredka, ołówek; papier, tektura; rysunek
229. **MNKi/GR/808**, Portret Fryderyka Chopina; Wyczółkowski, Leon; Delacroix, Eugene; 1897; autolitografia; bibuła japońska; grafika

Dział Sztuki Współczesnej

1. **W/15**, Akt kobiecy i półakt męski, Berezowska Maja,
2. **W/16**, Młodzieńczy Amor, Berezowska Maja
3. **W/17**, Martwa natura, Berezowska Maja

4. **W/18**, Portret Ludwika Wiktora Kielbassa, Berezowska Maja, 1953, akwarela papier.
5. **W/19**, Głowa męska. Portret Tadeusza Janczara (wł. Tadeusz Musiał), Berezowska Maja, ok. 1953, akwarela papier
6. **W/228**, Martwa natura z cebulą, Klukowski Józef, 1940-1942 ?, akwarela papier
7. **W/229**, Pejzaż, Klukowski Józef, 1942 ?, akwarela papier.
8. **W/230**, Portret Ludwika Wiktora Kielbassa, Klukowski Józef, 1942, sangwina papier.
9. **W/231**, Portret Michała Radziwiłła, Klukowski Józef, 1939-1942, sangwina papier.
10. **W/232**, Martwa natura z czerwoną papryką, Klukowski Józef, 1942 ? ; akwarela papier.
11. **W/1138**, Głowa kobiety, Zak Eugeniusz, ok. 1920 ?, gwasz tektura,
12. **W/1139**, Głowa mężczyzny, Zak Eugeniusz
13. **W/151**, Most – przęsło, Eibisch Eugeniusz,
14. **W/152**, Portret kobiety, Eibisch Eugeniusz,
15. **W/153**, Martwa natura – kwiaty, Eibisch Eugeniusz,
16. **W/154**, Portret Ludwika Wiktora Kielbassa, Eibisch Eugeniusz
17. **W/298**, Głowa kobieca I, Kuna Henryk,
18. **W/299**, Głowa kobieca II, Kuna Henryk,

Dział Malarstwa i Rzeźby

1. **MNKi/M/164**, Martwa natura z budzikiem; Boznańska, Olga; Europa; 1912 r.; olej; tektura; obraz
2. **MNKi/M/236**, Portret panny Haliny; Boznańska, Olga; Europa; 1925 r., olej; tektura; obraz
3. **MNKi/M/143**, Portret żony artysty (Anastazja z Głowackich Hadziewiczowa); Hadziewicz, Rafał; Polska; 1850 r., przed ?; olej; płótno; obraz
4. **MNKi/M/151**, Sieciech i Krzywousty; Hadziewicz, Rafał; Polska; 1833-1835 ?; olej; płótno; obraz
5. **MNKi/M/153**, Święty Jan Chrzciciel; Hadziewicz, Rafał; Europa; 1835, olej; płótno; obraz
6. **MNKi/M/125**, Portret pani B.; Krzyżanowski, Konrad; Polska; 1921 r., przed; olej; deska; obraz
7. **MNKi/M/326**, Jan Chrzciciel; Malczewski, Jacek; Polska (zabór austriacki); 1911 r.; olej; płótno; obraz
8. **MNKi/M/224**, Kościół barokowy; Noakowski, Stanisław; Polska; 1917 r.; tusz; papier; obraz
9. **MNKi/M/165**, Wnętrze kościoła gotyckiego (Kaplica ?); Noakowski, Stanisław; Polska; 1923 r.; akwarela; papier; obraz
10. **MNKi/M/166**, Wnętrze kościoła z wnęką ołtarzową (?); Noakowski, Stanisław; Polska; 1923 r.; akwarela; papier; obraz
11. **MNKi/M/234**, Ofiara na grobie wodza Słowian; Wawrzeniecki, Marian; Polska; 1900 r., olej; płótno; obraz
12. **MNKi/M/163**, Kwiaty w ogrodzie; Wyczółkowski, Leon; Polska; 1910 r.; pastel; papier; obraz
13. **MNKi/M/123**, Portret kobiety (Dama z wachlarzem); Żmurko, Franciszek; Europa; 1889 r.; olej; deska; obraz
14. **MNKi/M/271**, Akt kobiety; Klimsch, Fritz; Niemcy; 1920 ok.; odlewanie; brąz; rzeźba
15. **MNKi/M/207**, Akt kobiety; Wittig, Edward; Europa; 1916-1918; odlewanie; brąz; rzeźba

Dział Rzemiosła Artystycznego

1. **MNKi/R/529** Kielich ze skośną rombowa kratką, Polska; 1918-1939; szlifowanie; szkło bezbarwne; naczynie
2. **MNKi/R/637** Talerz typu "chińskie imari", Chiny; 1 połowa XVIII w., kobalt podszkliwnie, żelazo naszkliwnie, farby naszkliwne...; porcelana; naczynie
3. **MNKi/R/638** Filiżanka - czarka do herbaty; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX/XX w., kobalt podszkliwnie, farby naszkliwne, złocenie; porcel.grains de riz, ryż; naczynie stołowe
4. **MNKi/R/639** Filiżanka - czarka do herbaty; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX/XX w., kobalt podszkliwnie, farby naszkliwne, złocenie; porcel.grains de riz, ryż; naczynie stołowe
5. **MNKi/R/640** Filiżanka - czarka do herbaty; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX/XX w., kobalt podszkliwnie, żelazo naszkliwnie, złocenie; porcel.grains de riz; naczynie stołowe

6. **MNKi/R/641** Filiżanka - czarka do herbaty; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX/XX w., kobalt podszkliwnie, żelazo naszkliwnie, złocenie; porcel.grains de riz; naczynie stołowe
7. **MNKi/R/642** Filiżanka - czarka do herbaty; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX/XX w., kobalt podszkliwnie, żelazo naszkliwnie, złocenie; porcel.grains de riz; naczynie stołowe
8. **MNKi/R/643** Filiżanka - czarka do herbaty; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX/XX w., kobalt podszkliwnie, żelazo naszkliwnie, złocenie; porcel.grains de riz; naczynie stołowe
9. **MNKi/R/644** Filiżanka - czarka do herbaty; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX/XX w.; kobalt podszkliwnie, farby naszkliwne, złocenie...; porcel.grains de riz, ryż; naczynie stołowe
10. **MNKi/R/645** Filiżanka - czarka do herbaty; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX/XX w.; kobalt podszkliwnie, farby naszkliwne, złocenie...; porcel.grains de riz, ryż; naczynie stołowe
11. **MNKi/R/646** Podstawka pod filiżankę; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX/XX w.; kobalt podszkliwnie, żelazo naszkliwnie, złocenie; porcel.grains de riz; naczynie
12. **MNKi/R/647** Podstawka pod filiżankę; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX/XX w.; kobalt podszkliwnie, żelazo naszkliwnie, złocenie; porcel.grains de riz; naczynie
13. **MNKi/R/648** Podstawka pod filiżankę; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX/XX w.; kobalt podszkliwnie, żelazo naszkliwnie, złocenie; porcel.grains de riz, ryż; naczynie stołowe
14. **MNKi/R/649** Podstawka pod filiżankę; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX/XX w.; kobalt podszkliwnie, żelazo naszkliwnie, złocenie; porcel.grains de riz; naczynie
15. **MNKi/R/650** Podstawka pod filiżankę; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX/XX w.; kobalt podszkliwnie, żelazo naszkliwnie, złocenie; porcel.grains de riz, ryż; naczynie stołowe
16. **MNKi/R/651** Podstawka pod filiżankę; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX/XX w.; kobalt podszkliwnie, żelazo naszkliwnie, złocenie; porcel.grains de riz; naczynie stołowe
17. **MNKi/R/652** Podstawka pod filiżankę; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX/XX w.; kobalt podszkliwnie, żelazo naszkliwnie, złocenie; porcel.grains de riz, ryż; naczynie stołowe
18. **MNKi/R/653** Pokrywka do filiżanki; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX/XX w.; kobalt podszkliwnie, żelazo naszkliwnie, złocenie; porcel.grains de riz, ryż; naczynie stołowe
19. **MNKi/R/654** Pokrywka do filiżanki; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX/XX w.; kobalt podszkliwnie, żelazo naszkliwnie, złocenie; porcel.grains de riz, ryż; naczynie stołowe
20. **MNKi/R/655** Pokrywka do filiżanki; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX/XX w.; kobalt podszkliwnie, żelazo naszkliwnie, złocenie; porcel.grains de riz; naczynie stołowe
21. **MNKi/R/656** Pokrywka do filiżanki; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX/XX w.; kobalt podszkliwnie, żelazo naszkliwnie, złocenie; porcel.grains de riz; naczynie stołowe
22. **MNKi/R/657** Pokrywka do filiżanki; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX/XX w.; kobalt podszkliwnie, żelazo naszkliwnie, złocenie; porcel.grains de riz; naczynie stołowe
23. **MNKi/R/658** Pokrywka do filiżanki; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX/XX w.; kobalt podszkliwnie, żelazo naszkliwnie, złocenie; porcel.grains de riz; naczynie stołowe
24. **MNKi/R/659** Pokrywka do filiżanki; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX/XX w.; kobalt podszkliwnie, żelazo naszkliwnie, złocenie; porcel.grains de riz, ryż; naczynie stołowe
25. **MNKi/R/660** Pokrywka do filiżanki; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX/XX w.; kobalt podszkliwnie, żelazo naszkliwnie, złocenie; porcel.grains de riz, ryż; naczynie stołowe
26. **MNKi/R/661** Łyżka z kobaltowo-czerwono-złotą dekoracją; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX/XX w.; kobalt podszkliwnie, żelazo naszkliwnie, złocenie; porcel.grains de riz; naczynie
27. **MNKi/R/662** Łyżka z kobaltowo-czerwono-złotą dekoracją; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX/XX w.; kobalt podszkliwnie, żelazo naszkliwnie, złocenie; porcel.grains de riz; naczynie
28. **MNKi/R/663** Łyżka z kobaltowo-czerwono-złotą dekoracją; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX/XX w.; kobalt podszkliwnie, żelazo naszkliwnie, złocenie; porcel.grains de riz; naczynie
29. **MNKi/R/664** Łyżka z kobaltowo-czerwono-złotą dekoracją; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX/XX w.; kobalt podszkliwnie, żelazo naszkliwnie, złocenie; porcel.grains de riz; naczynie
30. **MNKi/R/665** Łyżka z kobaltowo-czerwono-złotą dekoracją; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX/XX w.; kobalt podszkliwnie, żelazo naszkliwnie, złocenie; porcel.grains de riz; naczynie
31. **MNKi/R/666** Łyżka z kobaltowo-czerwono-złotą dekoracją; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX/XX w.; kobalt podszkliwnie, żelazo naszkliwnie, złocenie; porcel.grains de riz; naczynie
32. **MNKi/R/667** Łyżka z kobaltowo-czerwono-złotą dekoracją; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX/XX w.; kobalt podszkliwnie, żelazo naszkliwnie, złocenie; porcel.grains de riz; naczynie
33. **MNKi/R/668** Miska z kobaltowo-czerwono-złotą dekoracją; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX/XX w.; kobalt podszkliwnie, żelazo naszkliwnie, złocenie; porcel.grains de riz; naczynie
34. **MNKi/R/669** Talerz wgłębiony z barwną dekoracją; Huang Tsin Feng; Chiny; XIX w.; malowanie ręczne, farby naszkliwne, farby emaliowe, rycie; porcelana; naczynie
35. **MNKi/R/670** Talerz wgłębiony z barwną dekoracją; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX w.; malowanie ręczne, farby emaliowe, farby naszkliwne, rycie; porcelana; naczynie

36. **MNKi/R/671** Talerz wgłębiony z barwną dekoracją; Huang Tsin Feng; Chiny; XIX w.; malowanie ręczne, farby naszkliwne, farby emaliowe, rycie; porcelana; naczynie
37. **MNKi/R/672** Talerz wgłębiony z barwną dekoracją; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX w.; malowanie ręczne, farby naszkliwne, farby emaliowe, rycie; porcelana; naczynie
38. **MNKi/R/673** Talerz wgłębiony z barwną dekoracją; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX w.; malowanie ręczne, farby naszkliwne, farby emaliowe, rycie; porcelana; naczynie
39. **MNKi/R/674** Talerz wgłębiony z barwną dekoracją; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX w.; malowanie ręczne, farby naszkliwne, farby emaliowe, rycie; porcelana; naczynie
40. **MNKi/R/675** Miseczka 4-boczna z ultramarynowym i seledynowym szkliwem; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX/XX w.; farby emaliowe, farby transparentowe, rycie, szkliwo...; porcelana; naczynie
41. **MNKi/R/676** Miseczka 4-boczna z ultramarynowym i seledynowym szkliwem; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX/XX w.; farby emaliowe, farby transparentowe, rycie, złocenie; porcelana; naczynie
42. **MNKi/R/677** Miseczka 4-boczna z ultramarynowym i seledynowym szkliwem; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX/XX w.; farby emaliowe, farby transparentowe, rycie, złocenie...; porcelana; naczynie
43. **MNKi/R/678** Miseczka 4-boczna z ultramarynowym i seledynowym szkliwem; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX/XX w.; farby emaliowe, farby transparentowe, rycie, szkliwo...; porcelana; naczynie
44. **MNKi/R/679** Podstawka 4-boczna z ultramarynowym i seledynowym szkliwem; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX/XX w.; farby emaliowe, farby transparentowe, szkliwo, rycie...; porcelana; naczynie
45. **MNKi/R/680** Podstawka 4-boczna z ultramarynowym i seledynowym szkliwem; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX/XX w.; farby emaliowe, farby transparentowe, szkliwo, rycie...; porcelana; naczynie
46. **MNKi/R/681** Podstawka 4-boczna z ultramarynowym i seledynowym szkliwem; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX/XX w.; farby emaliowe, farby transparentowe, szkliwo, rycie...; porcelana; naczynie
47. **MNKi/R/682** Podstawka 4-boczna z ultramarynowym i seledynowym szkliwem; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX/XX w.; farby emaliowe; porcelana; naczynie
48. **MNKi/R/685** Czarka z wizerunkiem koguta i kury na tle pejzażu; Wytwórnia nieznana; Japonia, Kutani; ok. 1670-1750; farby naszkliwne; porcelana; naczynie
49. **MNKi/R/686** Flakon z wizerunkiem pary wróbli i dekoracją kwiatową; Wytwórnia nieznana; Japonia, Kutani; XIX w.; farby emaliowe, złocenie; porcelana; naczynie
50. **MNKi/R/688** Wazon z dekoracją w typie "Imari"; Wytwórnia nieznana; Japonia; XVIII/XIX w.; kobalt podszkliwnie, żelazo naszkliwnie, farby emaliowe; porcelana; naczynie
51. **MNKi/R/690** Wazon z cynobrowymi uszami z dekoracją pejzażowo-kwiatową; San-Pao; Japonia; XIX w.; farby naszkliwne, kobalt podszkliwnie, złocenie; porcelana; naczynie
52. **MNKi/R/695** Czarka do herbaty z 3 kompozycjami figuralnymi; Wytwórnia nieznana; Japonia; XIX w.; żelazo naszkliwnie, złocenie, farby
53. **MNKi/R/696** Talerzyk z 3 kompozycjami figuralnymi; Wytwórnia nieznana; Japonia; XIX w.; żelazo naszkliwnie, złocenie; porcelana; naczynie
54. **MNKi/R/697** Przykrywka do czarki z 3 kompozycjami figuralnymi; Wytwórnia nieznana; Japonia; XIX w.; żelazo naszkliwnie, złocenie; porcelana; naczynie
55. **MNKi/R/698** Przykrywka do czarki z 3 kompozycjami figuralnymi; Wytwórnia nieznana; Japonia; XIX w.; żelazo naszkliwnie, złocenie; porcelana; naczynie
56. **MNKi/R/699** Przykrywka do czarki z 3 kompozycjami figuralnymi; Wytwórnia nieznana; Japonia; XIX w.; żelazo naszkliwnie, złocenie; porcelana; naczynie
57. **MNKi/R/700** Czarka z barwną dekoracją: 2 ptaszki na tle kwiatów; Wytwórnia nieznana; Japonia, Europa ?; XIX w.; farby naszkliwne, kobalt podszkliwnie; porcelana; naczynie
58. **MNKi/R/701** Czarka z barwną dekoracją: motyl i kompozycja kwietna; Wytwórnia nieznana; Japonia ?, Europa ? naśladownictwo; XIX w.; farby naszkliwne, kobalt podszkliwnie; porcelana; naczynie
59. **MNKi/R/702** Czarka z barwną dekoracją: ptak siedzący przy skale z krzewami; Wytwórnia nieznana; Japonia, Europa ?; XIX w.; farby naszkliwne, kobalt podszkliwnie; porcelana; naczynie
60. **MNKi/R/707** Filizanka z czerwoną dekoracją z liści klonu; Wytwórnia nieznana; Japonia; 1 ćwierć XX w.; farby naszkliwne, malowanie ręczne, złocenie, odbitka z patronu; porcelana; naczynie

61. **MNKi/R/708** Filizanka z czerwoną dekoracją z liści klonu; Wytwórnia nieznana; Japonia; 1 ćwierć XX w.; farby naszkliwne, złocenie, odbitka z patronu, malowanie ręczne; porcelana; naczynie
62. **MNKi/R/709** Filizanka z czerwoną dekoracją z liści klonu; Wytwórnia nieznana; Japonia; 1 ćwierć XX w.; farby naszkliwne, złocenie, odbitka z patronu, malowanie ręczne; porcelana; naczynie
63. **MNKi/R/710** Filizanka z czerwoną dekoracją z liści klonu; Wytwórnia nieznana; Japonia; 1 ćwierć XX w.; farby naszkliwne, złocenie, odbitka z patronu, malowanie ręczne; porcelana; naczynie
64. **MNKi/R/711** Filizanka z czerwoną dekoracją z liści klonu; Wytwórnia nieznana; Japonia; 1 ćwierć XX w.; farby naszkliwne, złocenie, odbitka z patronu, malowanie ręczne; porcelana; naczynie
65. **MNKi/R/712** Filizanka z czerwoną dekoracją z liści klonu; Wytwórnia nieznana; Japonia; 1 ćwierć XX w.; farby naszkliwne, złocenie, odbitka z patronu, malowanie ręczne; porcelana; naczynie
66. **MNKi/R/713** Spodek z czerwoną dekoracją z liści klonu; Japonia; XX w. 1 ćw.; farby naszkliwne, złocenie, odbitka z patronu, malowanie ręczne; porcelana; naczynie
67. **MNKi/R/714** Spodek z czerwoną dekoracją z liści klonu; Japonia; XX w. 1. ćw.; farby naszkliwne, złocenie, odbitka z patronu, malowanie ręczne; porcelana; naczynie
68. **MNKi/R/715** Spodek z czerwoną dekoracją z liści klonu; Japonia; XX w. 1 ćw.; farby naszkliwne, odbitka z patronu, malowanie ręczne, złocenie; porcelana; naczynie
69. **MNKi/R/716** Spodek z czerwoną dekoracją z liści klonu; Japonia; XX w. 1 ćw.; farby naszkliwne, odbitka z patronu, malowanie ręczne, złocenie; porcelana; naczynie
70. **MNKi/R/717** Spodek z czerwoną dekoracją z liści klonu; Japonia; XX w. 1 ćw.; farby naszkliwne, odbitka z patronu, malowanie ręczne, złocenie; porcelana; naczynie
71. **MNKi/R/718** Spodek z czerwoną dekoracją z liści klonu; Japonia; XX w. 1 ćw.; farby naszkliwne, odbitka z patronu, malowanie ręczne, złocenie; porcelana; naczynie
72. **MNKi/R/719** Dzbaneł z czerwoną dekoracją z liści klonu; Japonia; XX w. 1 ćw.; farby naszkliwne, odbitka z patronu, malowanie ręczne, złocenie; porcelana; naczynie
73. **MNKi/R/720** Mlecznik z czerwoną dekoracją z liści klonu; Japonia; XX w. 1 ćw.; farby naszkliwne, odbitka z patronu, malowanie ręczne, złocenie; porcelana; naczynie
74. **MNKi/R/726** Czarka do herbaty, w rezerwach bukiety w donicach; Wytwórnia nieznana; Europa ?; XIX/XX w.; farby naszkliwne, złocenie, malowanie ręczne, kobalt podszkliwne; porcelana; naczynie
75. **MNKi/R/727** Talerz płytki z kobaltową dekoracją; Wytwórnia nieznana; Europa ?; XIX/XX w.; kobalt podszkliwne; porcelana; naczynie
76. **MNKi/R/728** Talerzyk płytki z kobaltową dekoracją; Wytwórnia nieznana; Europa ?; XIX/XX w.; kobalt podszkliwne; porcelana; naczynie
77. **MNKi/R/729** Miska wgłębiona z kobaltową dekoracją na zewnątrz; Wytwórnia nieznana; Europa ?; XIX/XX w.; kobalt podszkliwne; porcelana; naczynie
78. **MNKi/R/730** Talerz wgłębiony z kobaltową dekoracją geometryczno-roślinną; Warsztat nieznany; Europa ?; XIX w.; kobalt podszkliwne; kamionka; naczynie
79. **MNKi/R/731** Czarka z barwnym fryzem figuralnym; Wytwórnia nieznana; Europa ?; XIX w.; farby naszkliwne, złocenie, malowanie ręczne; porcelana; naczynie
80. **MNKi/R/732** Czarka z barwnym fryzem figuralnym; Wytwórnia nieznana; Europa ?; XIX w.; farby naszkliwne, złocenie, malowanie ręczne; porcelana; naczynie
81. **MNKi/R/733** Czarka w oplocie koszyczkowym z trzciny; Wytwórnia nieznana; Europa ?; XX w. 1 poł.; farby naszkliwne; porcelana, bambus; naczynie
82. **MNKi/R/734** Czarka w oplocie koszyczkowym z trzciny; Wytwórnia nieznana; Europa ?; XX w. 1 poł.; farby naszkliwne, malowanie ręczne; porcelana, bambus; naczynie
83. **MNKi/R/735** Czarka w oplocie koszyczkowym z trzciny; Wytwórnia nieznana; Europa ?; XX w. 1 poł.; farby naszkliwne, malowanie ręczne; porcelana, bambus; naczynie
84. **MNKi/R/745** Wazka z centaurami; Minton; Anglia, Staffordshire; 1867; relief wypukły, szkliwo; porcelana; naczynie
85. **MNKi/R/814** Talerz płytki z ażurowym kołnierzem; Wiedeń, Austria; 1810; farby naszkliwne; porcelana; naczynie
86. **MNKi/R/918** Talerz głęboki; Königliche Porzellan Manufaktur (KPM); Miśnia, Saksonia kraj związkowy, Niemcy; 1760-1774; malowanie ręczne, farby naszkliwne; porcelana; naczynie

87. **MNKi/R/919** Spodek; Königliche Porzellan Manufaktur (KPM); Miśnia, Saksonia Kraj związkowy, Niemcy; 1824-1850; kobalt podszkliwnie, żelazo naszkliwnie, złocone; porcelana; naczynie
88. **MNKi/R/920** Filiżanka; Königliche Porzellan Manufaktur (KPM); Miśnia, Saksonia kraj związkowy, Niemcy; 1824-1850; kobalt podszkliwnie, żelazo naszkliwnie, złocone; porcelana; naczynie
89. **MNKi/R/921** Filiżanka; Königliche Porzellan Manufaktur (KPM); Miśnia, Saksonia kraj związkowy, Niemcy; 1824-1850; kobalt podszkliwnie, żelazo naszkliwnie, złocone; porcelana; naczynie
90. **MNKi/R/922** Filiżanka; Königliche Porzellan Manufaktur (KPM); Miśnia, Saksonia kraj związkowy, Niemcy; 1824-1850; kobalt podszkliwnie, żelazo naszkliwnie, złocone; porcelana; naczynie
91. **MNKi/R/923** Talerz płytki; Königliche Porzellan Manufaktur (KPM); Miśnia, Saksonia kraj związkowy, Niemcy; 1780-1815; farby naszkliwne, złocone; porcelana; naczynie
92. **MNKi/R/924** Talerz głęboki; Meißener Porzellanmanufaktur; Miśnia, Saksonia kraj związkowy, Niemcy; 1774 - 1800; malowanie ręczne, farby naszkliwne; porcelana; naczynie
93. **MNKi/R/998** Talerz płytki; Meißener Porzellanmanufaktur; Miśnia, Saksonia kraj związkowy, Niemcy; 1850-1924; kobalt podszkliwnie; porcelana; naczynie
94. **MNKi/R/999** Miseczka - popielnica; Meißener Porzellanmanufaktur; Miśnia, Saksonia kraj związkowy, Niemcy; 1850-1924; kobalt podszkliwnie; porcelana; naczynie
95. **MNKi/R/1005** Patera z ażurowym kołnierzem; Meißener Porzellanmanufaktur; Miśnia, Saksonia kraj związkowy, Niemcy; 1924-1934; farby naszkliwne, malowanie ręczne; porcelana; naczynie
96. **MNKi/R/1017** Talerz z dekoracją kwiatową; Königliche Porzellan Manufaktur (KPM); Prusy, Berlin; 4.ćw. XVIII w.; malowanie ręczne, farby naszkliwne; porcelana; naczynie
97. **MNKi/R/1145** Świecznik; Wytwórnia nieznana; Szwecja; XX w.; dekor. podszkliwna; fajans; świecznik
98. **MNKi/R/1146** Świecznik; Wytwórnia nieznana; Szwecja; XX w.; dekor. podszkliwna; fajans; świecznik
99. **MNKi/R/1165** Talerz płytki; Wytwórnia fajansu i porcelany w Korcu; Polska, Wołyń, Korzec; 1815 - 1820; malowanie ręczne, złocone; porcelana; naczynie stołowe
100. **MNKi/R/1909** Wazon; Firma K. Czechowski-A. Wojnacki, Łagowski, Henryk ?; Warszawa; 1921, majolika; naczynie
101. **MNKi/R/2067** Pudełko na wizytówki; Czuó; Chiny; XIX.w.; puncowanie; srebro; varia
102. **MNKi/R/2068** Karafka szklana trójścienna z ażurowym okuciem; Firma Lin Siang; Chiny; XIX w.; kucie, wycinanie, grawerowanie, nitowanie, prasowanie; srebro, szkło prasowane; naczynie stołowe
103. **MNKi/R/2069** Karafka czterościenna z ażurowym okuciem; Firma Tsie; Chiny; XIX w.; kucie, lutowanie, wycinanie, prasowanie; srebro; naczynie stołowe
104. **MNKi/R/2070** Naczynie w formie wazki; Firma TA-SING; Chiny; XIX w.; puncowanie, grawerowanie; srebro; naczynie
105. **MNKi/R/2071** Kadzielniczka na trzech nóżkach z nakrywką z otworem w środku; Chiny; XIX w.; kucie, puncowanie, grawerowanie; srebro; naczynie
106. **MNKi/R/2072** Puzderko z wieczkiem, na ośmiopłatkowym rzucie; Chiny; XIX w.; kucie, grawerowanie, puncowanie; srebro; naczynie
107. **MNKi/R/2073** Lichtarz o trzonie oplecionym przez pełnoplastycznego smoka; Chiny; XIX w. 2 poł.; odlewanie, trybowanie, cyzelowanie, lutowanie; srebro; świecznik
108. **MNKi/R/2074** Lichtarz o trzonie oplecionym przez pełnoplastycznego smoka; Chiny; XIX w. 2 poł.; odlewanie, trybowanie, cyzelowanie, lutowanie; srebro; świecznik
109. **MNKi/R/2075** Łyżka z dekoracją kwiatową; Firma An-Szeng; Chiny; XIX.w.; kucie, grawerowanie; srebro; sztuciec
110. **MNKi/R/2076** Łyżka z dekoracją kwiatową; Firma An-Szeng; Chiny; XIX.w.; kucie, grawerowanie; srebro; sztuciec
111. **MNKi/R/2077** Łyżka w kształcie owalnej czarki z wygiętym trzonkiem; Firma An-Szeng; Chiny; XIX.w.; kucie, grawerowanie; srebro; sztuciec
112. **MNKi/R/2078** Łyżka w kształcie owalnej czarki z wygiętym trzonkiem; Firma An-Szeng; Chiny; XIX.w.; kucie, grawerowanie; srebro; sztuciec
113. **MNKi/R/2079** Łyżka w kształcie owalnej czarki z wygiętym trzonkiem; Firma An-Szeng; Chiny; XIX.w.; kucie, grawerowanie; srebro; sztuciec

114. **MNKi/R/2080** Łyżka w kształcie owalnej czarki z wygiętym trzonkiem; Firma An-Szeng; Chiny; XIX.w.; kucie, grawerowanie; srebro; sztuciec
115. **MNKi/R/2081** Łyżka w kształcie owalnej czarki z wygiętym trzonkiem; Firma An-Szeng; Chiny; XIX.w.; kucie, grawerowanie; srebro; sztuciec
116. **MNKi/R/2082** Łyżka w kształcie owalnej czarki z wygiętym trzonkiem; Firma An-Szeng; Chiny; XIX.w.; kucie, grawerowanie; srebro; sztuciec
117. **MNKi/R/2083** Wyznacznik stołowy; Japonia; XIX w.; inkrustacja, laka, shakudo, złocenie; mosiądz, srebro, złoto, laka; varia
118. **MNKi/R/2084** Wyznacznik stołowy; Japonia; XIX w.; inkrustacja, laka, shakudo, złocenie; mosiądz, srebro, złoto, laka; varia
119. **MNKi/R/2085** Wyznacznik stołowy; Japonia; XIX w.; inkrustacja, laka, shakudo, złocenie; mosiądz, srebro, złoto, laka; varia
120. **MNKi/R/2086** Wyznacznik stołowy; Japonia; XIX w.; inkrustacja, laka, shakudo, złocenie; mosiądz, srebro, złoto, laka; varia
121. **MNKi/R/2087** Wyznacznik stołowy; Japonia; XIX w.; inkrustacja, laka, shakudo, złocenie; mosiądz, srebro, złoto, laka; varia
122. **MNKi/R/2088** Wyznacznik stołowy; Japonia; XIX w.; inkrustacja, laka, shakudo, złocenie; mosiądz, srebro, złoto, laka; varia
123. **MNKi/R/2089** Wyznacznik stołowy; Japonia; XIX w.; inkrustacja, laka, shakudo, złocenie; mosiądz, srebro, złoto, laka; varia
124. **MNKi/R/2090** Wyznacznik stołowy; Japonia; XIX w.; inkrustacja, laka, shakudo, złocenie; mosiądz, srebro, złoto, laka; varia
125. **MNKi/R/2091** Wyznacznik stołowy; Japonia; XIX w.; inkrustacja, laka, shakudo, złocenie; mosiądz, srebro, złoto, laka; varia
126. **MNKi/R/2092** Wyznacznik stołowy; Japonia; XIX w.; inkrustacja, laka, shakudo, złocenie; mosiądz, srebro, złoto, laka; varia
127. **MNKi/R/2093** Wyznacznik stołowy; Japonia; XIX w.; inkrustacja, laka, shakudo, złocenie; mosiądz, srebro, złoto, laka; varia
128. **MNKi/R/2094** Wyznacznik stołowy; Japonia; XIX w.; inkrustacja, laka, shakudo, złocenie; mosiądz, srebro, złoto, laka; varia
129. **MNKi/R/2095** Wazka spłaszczona kulista, dołem zwężona; Azja Środkowa; XIX w.; kucie, trybowanie, srebrzenie; miedź; naczynie
130. **MNKi/R/2100** Kadzielnica w kształcie kociołka na trójnogu, lew na nakrywie; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX w.; odlewanie, toczenie; brąz; naczynie
131. **MNKi/R/2102** Lichtarz wotywny trójsegmentowy z uchwytami gałązkowymi; Autor nieznany; Japonia ?, Chiny ?; XIX w.; odlewanie, inkrustacja, toczenie, nitowanie; brąz, mosiądz, srebro; świecznik
132. **MNKi/R/2103** Lichtarz wotywny trójsegmentowy z gałązkowymi uchwytami; Autor nieznany; Japonia ?, Chiny ?; XIX w.; odlewanie, toczenie, nitowanie, inkrustacja, patynowanie; brąz, mosiądz, srebro; świecznik
133. **MNKi/R/2106** Waza z dekoracją geometryczno-zwierzęcą i pismem; Wytwórnia nieznana; Jerozolima; XVIII/XIX w.; kucie, trybowanie; mosiądz; naczynie
134. **MNKi/R/2107** Lampa meczetowa częściowo ażurowa zdobiona maureską i pismem; Wytwórnia nieznana; Bliski Wschód, Persja ?; XIX/XX w.; kucie, wycinanie, puncowanie; mosiądz; varia
135. **MNKi/R/2108** Hukka - butla do fajki wodnej z dekoracją roślinną; Indie; XVIII/XIX w.; odlewanie, kucie, grawerowanie, bideri, czernienie; mosiądz; naczynie
136. **MNKi/R/2111** Talerz z gałęzią bambusa; Autor nieznany; Chiny ?, Japonia ?; XIX w.; odlewanie, emalia cloissone, złocenie; mosiądz; naczynie stołowe
137. **MNKi/R/2112** Talerz z gałęzią bambusa; Autor nieznany; Chiny ?, Japonia ?; XIX w.; odlewanie, emalia cloissone, złocenie; mosiądz; naczynie stołowe
138. **MNKi/R/2157** Kubek nefrytowy; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX w.; toczenie; nefryt; naczynie
139. **MNKi/R/2158** Kubek nefrytowy; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX w.; toczenie; nefryt; naczynie
140. **MNKi/R/2159** Kubek nefrytowy; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX w.; toczenie; nefryt; naczynie
141. **MNKi/R/2160** Kubek nefrytowy; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX w.; toczenie; nefryt; naczynie
142. **MNKi/R/2161** Kubek nefrytowy; Chiny; XIX w.; 8.1 cm - wys.; toczenie; nefryt; naczynie

143. MNKi/R/2162 Kubek nefrytowy; Wytwórnia nieznana; Chiny; XIX w.; toczenie; nefryt; naczynie
144. MNKi/R/2163 Kubek nefrytowy; Chiny; XIX w.; toczenie; nefryt; naczynie
145. MNKi/R/2164 Kubek nefrytowy; Chiny; XIX w.; toczenie; nefryt; naczynie
146. MNKi/R/2165 Kubek nefrytowy; Chiny; XIX w.; toczenie; nefryt; naczynie
147. MNKi/R/2166 Kubek nefrytowy; Chiny; XIX w.; toczenie; nefryt; naczynie
148. MNKi/R/2167 Kubek nefrytowy; Chiny; XIX w.; toczenie; nefryt; naczynie
149. MNKi/R/2168 Kubek nefrytowy; Chiny; XIX w.; toczenie; nefryt; naczynie
150. MNKi/R/2276 Czarka z motywem pejzażowym i lecącym żurawiem; Wytwórnia nieznana; Japonia; XIX w.; laka, drewno; naczynie
151. MNKi/R/2277 Szkatułka z przedstawieniem trzech małp i Niko; Autor nieznany; Chiny ?, Japonia ?; XIX w.; rzeźbienie, malowanie; kość słoniowa; przedmiot użytkowy
152. MNKi/R/2278 Pudełko na bilety wizytowe; Czen Li ?, Masotoshi ?; Chiny ?, Japonia ?; XIX w.; rzeźbienie; kość słoniowa, mosiądz; przedmiot użytkowy
153. MNKi/R/2279 Kubek na pędzle do pisania z motywem pejzażowo-rodzajowym; Autor nieznany; Chiny; XIX w.; rzeźbienie; kość słoniowa; przedmiot użytkowy
154. MNKi/R/2280 Posążek siedzącego Buddy w typie Maitreya; Chiny Południowe; XIX w. (?); rzeźbienie; alabaster, drewno teakowe; rzeźba alabastrowa
155. MNKi/R/2281 Stojący Jurojin; Autor nieznany; Chiny ?, Japonia ?; XIX w.; rzeźbienie; serpentyn; rzeźba
156. MNKi/R/2329 Kobierzec typu "Yuruk"; Warsztat nieznany; Turcja; XVIII w.; kobiernicza ręczna; wełna; kobierzec
157. MNKi/R/2330 Kobierzec modlitewny typu "Giordes kolumnowy"; Turcja; XVIII/XIX w.; kobiernicza ręczna; wełna, bawełna; kobierzec
158. MNKi/R/2331 Kobierzec modlitewny typu "Giordes"; Wytwórnia nieznana; Turcja; ok. poł. XIX w.; kobiernicza ręczna, wiązanie "giordes"; wełna, bawełna; kobierzec
159. MNKi/R/2332 Kobierzec typu "Bergamo" lub "Yuruk"; Turcja; XIX w.; kobiernicza ręczna; wełna; kobierzec
160. MNKi/R/2333 Kobierzec typu "Ferahan"; Persja; XVIII w.; kobiernicza ręczna; wełna, bawełna; kobierzec
161. MNKi/R/2336 Kobierzec typu "Senne"; Warsztat nieznany; Persja; XIX w. pocz.; kobiernicza ręczna; wełna, bawełna; kobierzec
162. MNKi/R/2337 Kilim typu "Senne"; Warsztat nieznany; Persja, Senneh; XVIII/XIX w.; szpareczkowa; wełna; kilim
163. MNKi/R/2341 Kobierzec modlitewny typu "Sziwan"; Wytwórnia nieznana; Kaukaz; XIX w.; kobiernicza ręczna; wełna, bawełna; kobierzec
164. MNKi/R/2346 Tkanina płasko tkana typu "Dzidzim"; Turcja, Konya; XIX w.; pałasowa, sumakowa; wełna, bawełna; kobierzec pł.tkany
165. MNKi/R/2355 Makata typu "Skutari"; Skutari, Turcja; XVIII w.; tkanie; jedwab, bawełna; makata
166. MNKi/R/2356 Makata typu "Skutari"; Skutari, Turcja; XVIII w.; tkanie; jedwab, bawełna; makata
167. MNKi/R/2375 Makata " Sułtańska"; Wytwórnia nieznana; Rescht, Persja; XVIII/XIX w.; haft, haft łańcuszkowy, intarsja w suknie; wełna, nić jedwabna; makata
168. MNKi/R/2378 Makata "z ptakami"; Afryka Południowa; XIX w.; mereżka, srebrzenie; jedwab, mosiądz; makata
169. MNKi/R/2380 Tkanina dekoracyjna zszywana z pasów w kwadrat; Bałkany; XIX w.; haft, szycie, haft sznureczkowy, haft dziergany...; wełna, bawełna; tkanina
170. MNKi/R/2834 Kafel piecowy; Klukowski, Józef (1894-1944); Polska; 1942; farby naszkliwne, szkliwo; masa kaflowa, szkliwo ołowiane; kafel
171. MNKi/R/2835 Kafel piecowy; Klukowski, Józef (1894-1944); Polska; 1942; farby naszkliwne, szkliwo; masa kaflowa, szkliwo ołowiane; kafel
172. MNKi/R/2836 Kafel piecowy; Klukowski, Józef (1894-1944); Polska; 1942; farby naszkliwne; masa kaflowa, szkliwo ołowiane; kafel
173. MNKi/R/2837 Kafel piecowy; Klukowski, Józef (1894-1944); Polska; 1942; farby naszkliwne, szkliwo; masa kaflowa, szkliwo ołowiane; kafel

Biblioteka

1. 3258 Benedykt de Spinoza, Dzieła T. II. Traktat teologiczno-polityczny, Warszawa 1916
2. 3260 Sinko Tadeusz, Doskonały Grek i Rzymianin Lwów 1939
3. 3274 Święcicki Julian A., Historia literatury babilońsko — asyryjskiej T. I, Warszawa 1901
4. 3275 Święcicki Julian A., Historia literatury chińskiej i japońskiej T. II, Warszawa 1901
5. 3276 Święcicki Julian A., Historia literatury arabskiej T III, Warszawa 1901
6. 3277 Święcicki Julian A., Historia literatury indyjskiej T IV, Warszawa 1901
7. 3282 The World's Masters Pablo Picasso, Londyn 1934
8. 3289 Swinarski M., Chrościcki L, Znaki porcelany europejskiej i polskiej ceramiki,
9. 3288 Niewiadomski Eligjusz, Wiedza o sztuce na tle jej dziejów, Warszawa 1923, Poznań 1949
10. 3291 Brzozowski Stanisław, Sam wśród ludzi, Lwów 1911
11. 3294 Bastler Adolphe, Modigliani, Paryż 1931
12. 3295 Mahaut Henri, Picasso, Paryż 1930
13. 3296 Katalog wystawy: Leon Wyczółkowski 1852-1936, Warszawa 1937
14. 3297 Woźnicki Stanisław, Władysław Skoczylas, Warszawa 1925
15. 3298 Treter Mieczysław, Konrad Krzyżanowski, Warszawa 1926
16. 3299 Szczepny Rutkowski, Edward Wittig, Warszawa 1925
17. 3300 Piątkowski Henryk, Władysław Czachórski, Warszawa 1927
18. 3301 Wallis Mieczysław, Stanisław Noakowski, Warszawa 1928
19. 3303 Blank - Weissberg S., Barcie i kłody w Polsce, Warszawa 1937
20. 3304 Pierwszy ogólnopolski salon rzeźby, Warszawa 1937 kat.
21. 3306 Maclair Camille, Auguste Rodin, Praga 1907
22. 3311 Hoff August, Wilhelm Lehmbruck, Berlin 1936
23. 3312 Klimsch Uli, Fritz Klimsch, Berlin 1936
24. 3313 Rilke Rainer Maria, Auguste Rodin, Leipzig
25. 3314 Nemitz Fritz, Unsterbliches Spanien, Berlin 1939
26. 3316 Schulz Karol, Kamień i cierpienie, Warszawa 1956
27. 3321 Briickner A., Z dziejów naszej kultury i literatury, Kraków 1918
28. 3328 Verdiani Carlo, O malarstwie tokańskim epoki odrodzenia, Warszawa 1937
29. 3330 Kudrjawszczjew E. W., Technika rżeszawraczki kartin, Moskwa 1948
30. 3347 Szczepański Władysław, Egipt nast.. cywili, wschodu klasycznego, Warszawa 1922
31. 3361 Arkady, kwiecień 1938 rok Nr 4, Warszawa 1938
32. 3366 Zieliński T., Rzeczpospolita Rzymska, Warszawa 1958
33. 3379 Haskell Arnold L., Ballet Since 1939, Londyn 1946
34. 3395 Schnorr Ludwig, Porzellan der europaischen fabriken, Berlin 1922
35. 3396 Damiłowicz - Strzelbicki, Franciszek Żmurko, Warszawa 1902
36. 3399 Zieliński Tadeusz, Hermes trzykroć-wielki, Zamość 1921
37. 3400 Przesmycki Zenon, Pro Arte uwagi o sztuce i kulturze, Warszawa 1914
38. 3401 Michałowski Kazimierz, Delfy, Lwów 1937
39. 3405 Jacek Malczewski 1855-1929, Kraków 1939
40. 3418 SadovenA., Verescagin Vasilij, Moskwa 1950
41. 3424 Banach Andrzej, O ilustracji, Kraków 1950
42. 3425 Sygietyński A., Maksymilian Gierymski t. IV, Warszawa 1906
43. 3426 ks. Szczepański Władysław, Egea i Hatti. Najstarsze cywilizacje wschodu klasycznego, Warszawa 1923
44. 3427 Niemojewski Andrzej, Czyniący sto, czyniący sześćdziesiąt i trzydzieści, Warszawa 1919
45. 3430 Vetulani Tadeusz, Wzdłuż Anatolii, Warszawa 1937
46. 3431 Katalog: Józef Szermentowski 1833- 1876, Kielce 1951
47. 3444 Grycz Józef, Z dziejów i techniki książki, Wrocław 1951
48. 3448 Mole Vojeslav, Ivan Mestrović, Kraków 1936
49. 3454 Hartlaub G. B., Vincent van Gogh, Berlin 1930

50. 3455 L'art Vivant - salon jesienny nr 69.1927, Paryż 1927
51. 3460 Witkiewicz S., Aleksander Gierymski, Lwów 1903
52. 3467 Katalog: Stanisław Ostoja - Chrostowski, Warszawa 1958
53. 3471 Babelon Jean, Alcibiade, Paryż 1935
54. 3472 Platon, Platona Fajdros, (przeł. Witwicki Władysław) Lwów 1918
55. 3473 Black Charles, Nijinsky an illustrated monograph, Londyn 1948
56. 3478 Zdroje rok I nr 1 kwiecień, Poznań 1945
57. 3479 Głos plastyków, rocznik VIII 1947 r., Warszawa 1947
58. 3492 Wystawa niemieckiej sztuki współczesnej, Berlin 1929
59. 3548 Waldmann Emil, Die Bremer Kunsthalle, Berlin 1919
60. 3549 Paleologue Maurice., L'art Choinois, Paryż 1910
61. 3551 Vesttalen E.X., Kitajskij farfor, Leningrad 1947
62. 3552 Kozicki Władysław, Michał Anioł, Lwów 1908
63. 3562 Albrecht Durer, Ausstellung, Nuremberg 1928
64. 3563 Baldry Alfred Lys, Bume - Jones, Łódź 1913
65. 3569 Rodin Augustę, Die Kunst, (wstęp Paul Gsell), Verlag- Leipzig 1918
66. 3571 Cruey Francois, Les Bruegel, Paris 1927
67. 3584 Rodin Augustę, Les Cathedrales de France, Paryż 1921
68. 3585 Zieliński Tadeusz, Starożytność Bajeczna, Warszawa 1930
69. 3586 Zieliński Tadeusz, Grecja niepodległa, Warszawa 1933
70. 3587 Zieliński Tadeusz, Rzeczpospolita Rzymska, Warszawa 1935
71. 3588 Zieliński Tadeusz, Cesarstwo Rzymskie, Warszawa 1938
72. 3589 Zieliński Tadeusz, Religja Rzeczypospolitej Rzymskiej cz I, Warszawa 1933
73. 3590 Zieliński Tadeusz, Religja Rzeczypospolitej Rzymskiej cz II, Warszawa 1934
74. 3591 Zieliński Tadeusz, Hellenizm a judaizm cz. I, Warszawa 1927
75. 3592 Zieliński Tadeusz, Hellenizm a judaizm cz. II, Warszawa 1927
76. 3594 Zieliński Tadeusz, Historia kultury antycznej t. II, Warszawa 1929
77. 3595 Zieliński Tadeusz, Religja Hellenizmu, Warszawa 1925
78. 3596 Zieliński Tadeusz, Religja starożytnej Grecji, Warszawa 1937
79. 3597 Chojnowski Piotr, Opowiadania szlacheckie, Warszawa 1937
80. 3621 - 3630, Sztuki Piękne RI - X, 1924- 1934
81. 3631 Kuhn Albert, Geschichte Der Baukunst I. Architektur, Einsiedeln 1909
82. 3632 Kuhn Albert, Geschichte Der Malerei I, Einsiedeln 1909
83. 3633 Kuhn Albert, Geschichte Der Plastik I, Einsiedeln 1909
84. 3634 Kuhn Albert, Geschichte Der Baukunst II, Einsiedeln
85. 3635 Kuhn Albert, Geschichte Der Malerei II, Einsiedeln 1909
86. 3636 Kuhn Albert, Geschichte Der Plastik II, Einsiedeln 1909

ZAKOŃCZENIE

Można tylko przypuszczać jak wyglądałaby teraz kolekcja Ludwika Wiktora Kielbassa, gdyby nie jego problemy finansowe, długi czy kłopoty ze zdrowiem. Jego zamiłowanie do sztuki, dobre serce, wrażliwość na piękno pozwoliły mu stworzyć wspaniały zbiór, który pod koniec swojego życia był zmuszony w części sprzedać.

Chociaż jego przyjaciele mówili, że kolekcjoner nabywał sztukę bez wcześniejszego planu, często pod wpływem nadarzającej się okazji i impulsów,²³⁵ można w jego kolekcji dostrzec pewien zwarty zespół. Widoczne jest w tym zbiorze chociażby duże zamiłowanie do grafiki, szczególnie drzeworytu. Posiadał wiele prac współczesnych mu artystów – grafików, ludzi z którymi się przyjaźnił, a także kilku wybitnych twórców zagranicznych. Planował także zakup litografii Picassa, Matissa i Maillola. Jednak zakres jego zainteresowań w dziedzinie sztuki był znacznie większy, o czym świadczą chociażby liczne przedmioty rzemiosła artystycznego, które posiadał. Były to bardzo różnorodne zbiory, wśród nich znajdowały się wschodnie tkaniny, chińska i japońska porcelana, dzieła z zakresu złotnictwa.

Pomimo tego, że kolekcjoner nie ukończył szkoły artystycznej, całkowicie oddał się sztuce. Sztuka była jego wielką pasją, a kolekcjonerstwo z czasem zupełnie go pochłonęło. Był on silnie zdeterminowany by pozyskiwać coraz to nowe przedmioty. Jego przyjaciel Kostecki-Spalski tak go wspominał: „To był kolekcjoner prawdziwy, kolekcjoner najwyższej próby. Ustawicznie w kłopotach finansowych. Bo jak miał pieniądze, to zamiast płacić podatki lub długi, wołał zakupić coś nowego do zbiorów. A potem musiał ten nabytek ukrywać przed sekwestratorami po przeróżnych dziurach. Dlatego pod koniec życia trochę tych pięknych rzeczy się zmarnowało, rozproszyło niepotrzebnie po ludziach.”²³⁶

Ludwik Wiktor Kielbass był typem kolekcjonera pasjonata. Pochodził z rodziny, która nie była bezpośrednio związana ze światem sztuki, zawód jaki uprawiał także nie miał nic z nim wspólnego.

Trzeba zaznaczyć, że kolekcjonował on w trudnych czasach, był aktywny i nieprzerwanie pozyskiwał dzieła w okresie drugiej wojny światowej i w czasach PRL-u, kiedy sytuacja polityczno - społeczna i finansowa w kraju była niezwykle trudna. Z wiekiem nudziło go ogrodnictwo i niemal całkowicie poświęcił się sztuce.

²³⁵ Krawczyński, s. 81.

²³⁶ Tamże, s. 85.

Nawet w latach 50-tych, kiedy zaczęły się poważne problemy finansowe Kielbassa, prowadził on bardzo bogate życie towarzyskie i coraz bardziej angażował się w życie artystyczne kraju. Gościł w tych latach u siebie wielu znakomitych artystów, pisarzy, historyków sztuki, marszandów i kolekcjonerów. Otaczał się ludźmi sztuki. Artyści także lubili jego towarzystwo, może dlatego, że nie był człowiekiem przebojowym, raczej skrytym i cichym. Chętnie powierzali oni mu swoje zmartwienia i problemy. Artystom zależało na jego opinii. Korespondencja kolekcjonera pełna jest słów wdzięczności i uznania dla jego osoby.

Ludwik Wiktor Kielbass kolekcjonował dzieła artystów mu współczesnych, często znał ich osobiście, przyjaźnił się z nimi i pomagał im, dlatego uważam, że można nazwać go także mecenasem.

Notariusz który spisywał testament kolekcjonera, doktor Franciszek Kuc stwierdził, że głównym, powodem dla którego Kielbass przekazał zbiory do Muzeum były napięte stosunki z rodziną, nieposiadanie żony ani potomstwa. Kolekcjoner nie chciał dopuścić do tego, aby jego zbiory trafiły w niewłaściwe ręce i uległy rozproszaniu.²³⁷

Trudno dziś ustalić jak duże zbiory posiadał, co musiał sprzedać jeszcze przed śmiercią. Jednak jego liczne znajomości w świecie sztuki i korespondencja z artystami pozwalają stwierdzać, że jego kolekcja była znacznie bogatsza.

Dzięki korespondencji kolekcjonera znajdującej się w Zakładzie Ossolińskich we Wrocławiu i listom udostępnionym mi przez syna Państwa Mrożewskich, a także dzięki rozmowom z córką chrzestną kolekcjonera, Ireną Bartkowską i profesorem Andrzejem Mrożewskim udało się w tej pracy wypełnić pewne braki w życiorysie Ludwika Wiktora Kielbassa. Także pozwoliło to na uzupełnienie informacji o samej kolekcji, o pracach które z pewnością były w zbiorach kolekcjonera. Dzięki tej korespondencji możliwe było także lepsze poznanie zainteresowań Kielbassa, a także jego licznych kontaktów z artystami i ludźmi sztuki. Do tej pory jedynym opracowaniem dotyczącym życia i kolekcji Ludwika Kielbassa były wspomnienia jego przyjaciela Tadeusza Przypkowskiego. Zebrane w tej pracy informacje uzupełniają ten opis o korespondencję i wspomnienia osób, które osobiście znały kolekcjonera.

²³⁷ Tamże.

BIBLIOGRAFIA

ŹRÓDŁA

1. *Korespondencja Ludwika Wiktora Kielbassa z lat 1910-1956. Listy od różnych osób.* Lit. A-M, Sygnatura 13075/II, Zbiory Narodowego Zakładu im. Ossolińskich.
2. *Korespondencja Ludwika Wiktora Kielbassa z lat 1910-1956. Listy od różnych osób.* Lit. N-Ż, Sygnatura 13076/II, Zbiory Narodowego Zakładu im. Ossolińskich.
3. Korespondencja mailowa z profesorem Andrzejem Mrożewskim
4. Korespondencja mailowa, rozmowy telefoniczne i prywatne materiały w postaci zdjęć udostępnione na potrzeby pracy przez Irenę Bartkowską.
5. *Księga zmarłych Parafii bł. W. Kadłubka w Jędrzejowie od 1946 do 1963.*
6. *Księga zmarłych Parafii bł. W. Kadłubka w Jędrzejowie od 1969.*
7. Listy należące do Stefana i Ireny Mrożewskich od Ludwika Wiktora Kielbassa udostępnione na potrzeby pracy przez Profesora Andrzeja Mrożewskiego.
8. Testament Ludwika Wiktora Kielbassa.
9. Wykazy obiektów przekazanych przez Ludwika Wiktora Kielbassa z Muzeum Narodowego w Kielcach.

OPRACOWANIA

1. Białonowska Magdalena, *Andrzej Stanisław Ciechanowiecki, kolekcjoner, marszałek, mecenas*, Lublin 2012.
2. Cabanne Pierre, *Wielcy kolekcjonerzy*, Kraków 1978.
3. *Donatorzy Muzeum Narodowego w Kielcach*, katalog pod red. Joanny Mielcarskiej-Kaczmarczyk, Kielce 2008.
4. Grabski Józef, *Kolekcjonerzy Polscy i polskie, prywatne zbiory dzieł sztuki na tle kolekcjonerstwa międzynarodowego: przypadki i tendencje*. „Kronika Zamkowa” 1-2/59-60, Warszawa 2010.
5. Kokoszko Edward, *Polski Słownik Biograficzny*, Tom XIII, Warszawa 1967-1968, s. 278-279.

6. Krawczyński Świętosław, *Raptularz Świętokrzyski*, Łódź 1970.
7. *Kronika Muzealna rok 1973*, „Rocznik Muzeum Świętokrzyskiego”, T. 9, 1975, s. 570-573.
8. Kwaśnik – Gliwińska Anna, *Tkaniny – Katalog Zbiorów Muzeum Narodowego w Kielcach*, Kielce 1991.
9. *Mecenas, kolekcjoner, odbiorca, Materiały sesji Stowarzyszenia Historyków Sztuki*, Katowice 1981, Warszawa 1984.
10. Niemojewski Andrzej [W:] *Polski Słownik Biograficzny*, Tom XXIII, Warszawa 1978, s. 3-6.
11. Niewiadomski Eligiusz Józef [W:] *Polski Słownik Biograficzny*, Tom XXIII, Warszawa 1978, s. 72-74.
12. *Nowoczesność kolekcji*, red. Tomasz F. de Rosset, Toruń 2010.
13. Ozdoba – Kostkiewicz Wiesława, *Grafika Polska – katalog zbiorów Muzeum Narodowego w Kielcach*, Kraków 1986.
14. Piasecka Renata, *Spółeczeństwo powiatu jędrzejowskiego w latach 1918-1939*, Kielce 2000.
15. Piwocki Ksawery Franciszek [W:] *Polski Słownik Biograficzny*, Tom XXVII, Warszawa 1981, s. 615-617.
16. Pomian Krzysztof, *Zbieracze i osobliwości*, Warszawa 1996.
17. Póltawski Adam Jerzy [W:] *Polski Słownik Biograficzny*, Tom XXVIII, Warszawa 1985-1985, s. 231.
18. Przesmycki Zenon, [W:] *Polski Słownik Biograficzny*, Tom XXVIII, Warszawa 1985-1985, s. 320-322.
19. Przykowski Tadeusz, [W:] *Polski Słownik Biograficzny*, Tom XXIX, Warszawa 1986, s. 232-234.
20. Przykowski Tadeusz, *Wspomnienie o Ludwiku Wiktorze Kielbassie i jego zbiorach w Sudole pod Jędrzejowem*, „Rocznik Muzeum Świętokrzyskiego”, T. 1, Kraków 1963, s. 189-226.
21. Ryszkiewicz Andrzej, *Kolekcjonerzy i miłośnicy*, Warszawa 1981.
22. Serwis artinfo.pl, <http://www.artinfo.pl>
23. Sienkiewicz Jan Wiktor, *Zbiory im. Olgi i Tadeusza Litawińskich w Muzeum Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego*, Lublin 1991.
24. Sommer Manfred, *Zbieranie – próba filozoficznego ujęcia*, Warszawa 2003.

25. *Sopoćko Konstanty Maria*, [W:] *Polski Słownik Biograficzny*, Tom XLIV/1, Warszawa 2006, s. 494-496.
26. *Stolarski Tadeusz*, *Znani i nieznani ziemi Jędrzejowskiej*, Słupia Jędrzejowska 2009.
27. Strona internetowa Muzeum Narodowego w Kielcach, <http://mnki.pl>
28. *Szumańska - Grossowa Hanna* [W:] *Polski Słownik Biograficzny*, Tom XLIX/2, Warszawa 2013, s. 78-80.
29. *Uniwersalny Słownik Języka Polskiego*, red. S. Dubisz, T. II, Warszawa 2006.

SPIS ILUSTRACJI

1. Medalion wyrzeźbiony przez Ludwika Wiktora Kielbassa, fotografia udostępniona na potrzeby pracy przez Irenę Bartkowską.
2. Dworek w Sudole, fotografia udostępniona na potrzeby pracy przez Irenę Bartkowską.
3. Dworek w Sudole, fotografia udostępniona na potrzeby pracy przez Irenę Bartkowską.
4. Kazimierz Wiszniewski, *Dworek w Sudole*, 1952, drzeworyt, papier japoński. *Donatorzy Muzeum Narodowego w Kielcach*, katalog pod red. Joanny Mielcarskiej- Kaczmarczyk, Kielce 2008.
5. Józef Klukowski wykonujący oprawę rzeźbiarską zegara słonecznego w Sudole, fotografia udostępniona na potrzeby pracy przez Irenę Bartkowską.
6. Ludwik Wiktor Kielbass i Stefan Mrożewski w Sudole, fotografia udostępniona na potrzeby pracy przez Irenę Bartkowską.
7. Eugeniusz Eibisch, *Portret Ludwika Wiktora Kielbassa*, 1950, olej, płótno. Strona internetowa Muzeum Narodowego w Kielcach, <http://mnki.pl>
8. Józef Klukowski, *Portret Ludwika Wiktora Kielbassa*, 1942, Sangwina, papier. Strona internetowa Muzeum Narodowego w Kielcach, <http://mnki.pl>
9. Maja Berezowska, *Portret Ludwika Wiktora Kielbassa*, 1953, akwarela, papier. *Donatorzy Muzeum Narodowego w Kielcach*, katalog pod red. Joanny Mielcarskiej- Kaczmarczyk, Kielce 2008.
10. Zofia Fijałkowska, *Exlibris Kielbassa*, drzeworyt, papier. *Donatorzy Muzeum Narodowego w Kielcach*, katalog pod red. Joanny Mielcarskiej- Kaczmarczyk, Kielce 2008.
11. Tadeusz Cieślewski (syn), *Exlibris Kielbassa*, 1942, drzeworyt, papier. *Donatorzy Muzeum Narodowego w Kielcach*, katalog pod red. Joanny Mielcarskiej- Kaczmarczyk, Kielce 2008.
12. Kazimierz Wiszniewski, *Exlibris Kielbassa*, 1944, drzeworyt, papier. *Donatorzy Muzeum Narodowego w Kielcach*, katalog pod red. Joanny Mielcarskiej- Kaczmarczyk, Kielce 2008.
13. Kazimierz Wiszniewski, *Exlibris Kielbassa*, 1947, drzeworyt, papier. *Donatorzy Muzeum Narodowego w Kielcach*, katalog pod red. Joanny Mielcarskiej- Kaczmarczyk, Kielce 2008.

14. Kazimierz Wiszniewski, Pasieka w ogrodzie, 1952, drzeworyt, papier japoński. *Donatorzy Muzeum Narodowego w Kielcach*, katalog pod red. Joanny Mielcarskiej- Kaczmarczyk, Kielce 2008.
15. Kartka wykonana przez Karola Tchorka i dołączona do jednego z listów do Kielbassa. *Nekrolog/ żyłeś/Indyku/w ogrodzie Sudółu, mogłeś/na smukle spoglądać cyprysy/zawędrowałeś jednak do/ pewnego stołu. Rodzina Tchorków/ dobrze to pamięta, że/ miała z ciebie znakomite święta. Korespondencja Ludwika Wiktora Kielbassa z lat 1910-1956. Listy od różnych osób*. Lit. N-Ż, Sygnatura 13076/II, Zbiory Narodowego Zakładu im. Ossolińskich.
16. Fragment testamentu Ludwika Wiktora Kelbassa. *Korespondencja Ludwika Wiktora Kielbassa z lat 1910-1956. Listy od różnych osób*. Lit. N-Ż, Sygnatura 13076/II, Zbiory Narodowego Zakładu im. Ossolińskich.

ILUSTRACJE

1. Medalion wyrzeźbiony przez Ludwika Wiktora Kielbassa.

2. Dworek w Sudole, fotografia

3. Dworek w Sudole, fotografia

4. Kazimierz Wiszniewski, *Dworek w Sudole*, 1952, drzeworyt, papier japoński.

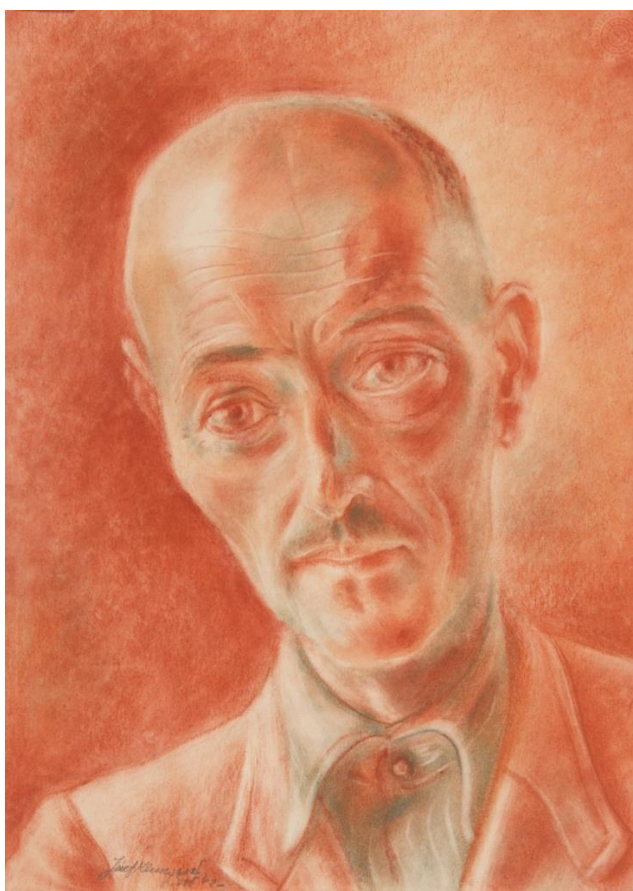
5. Józef Klukowski wykonujący oprawę rzeźbiarską zegara słonecznego w Sudole, fotografia.

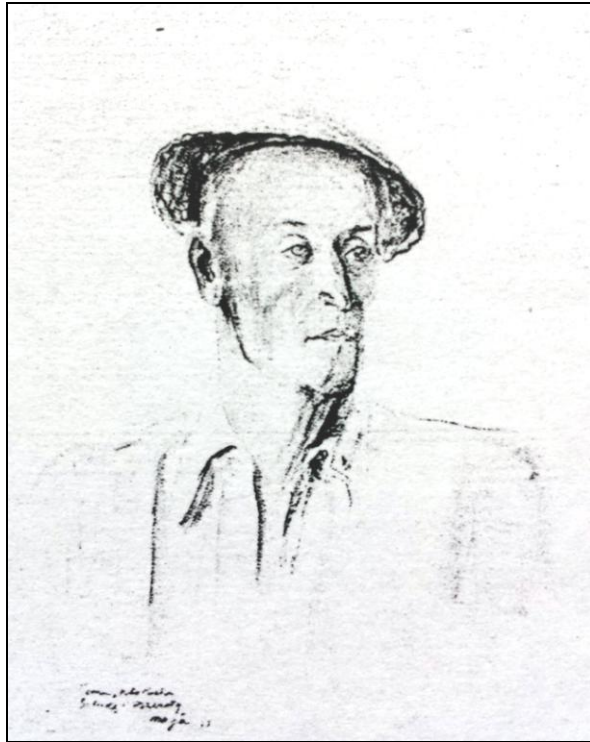
6. Ludwik Wiktor Kielbass i Stefan Mrożewski w Sudole, fotografia.

7. Eugeniusz Eibisch, *Portret Ludwika Wiktora Kielbassa*, 1950, olej, płótno

8. Józef Klukowski, *Portret Ludwika Wiktora Kielbassa*, 1942, Sangwina, papier.

9. Maja Berezowska, Portret Ludwika Wiktora Kielbassa, 1953, akwarela, papier.

10. Zofia Fijałkowska, Exlibris Kielbassa, drzeworyt, papier

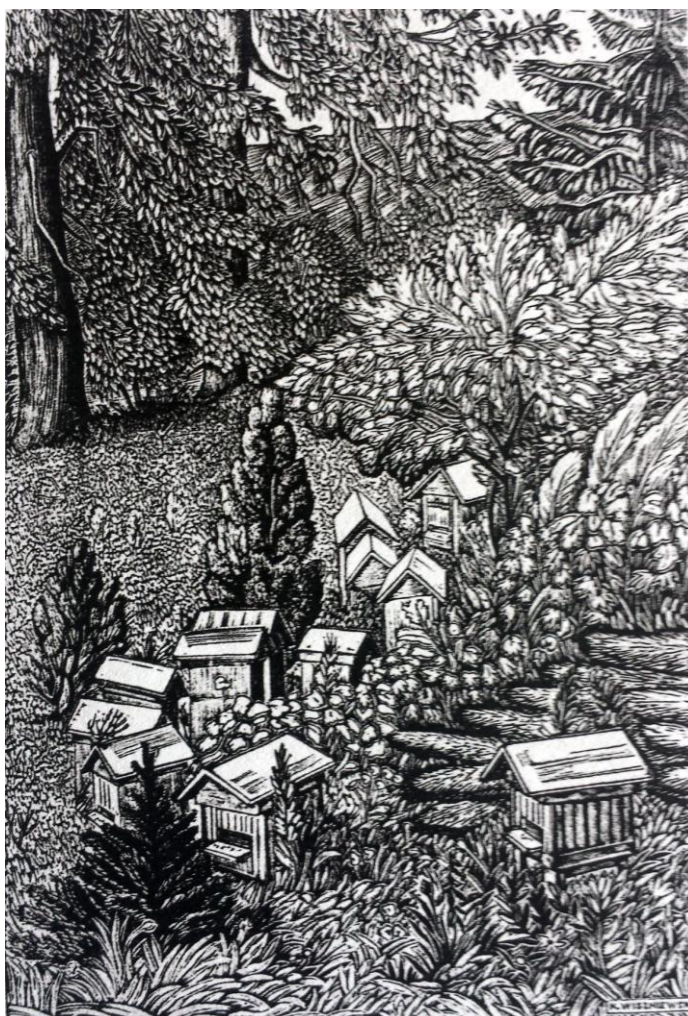
11. Tadeusz Cieślowski (syn), Exlibris Kielbassa, 1942, drzeworyt, papier

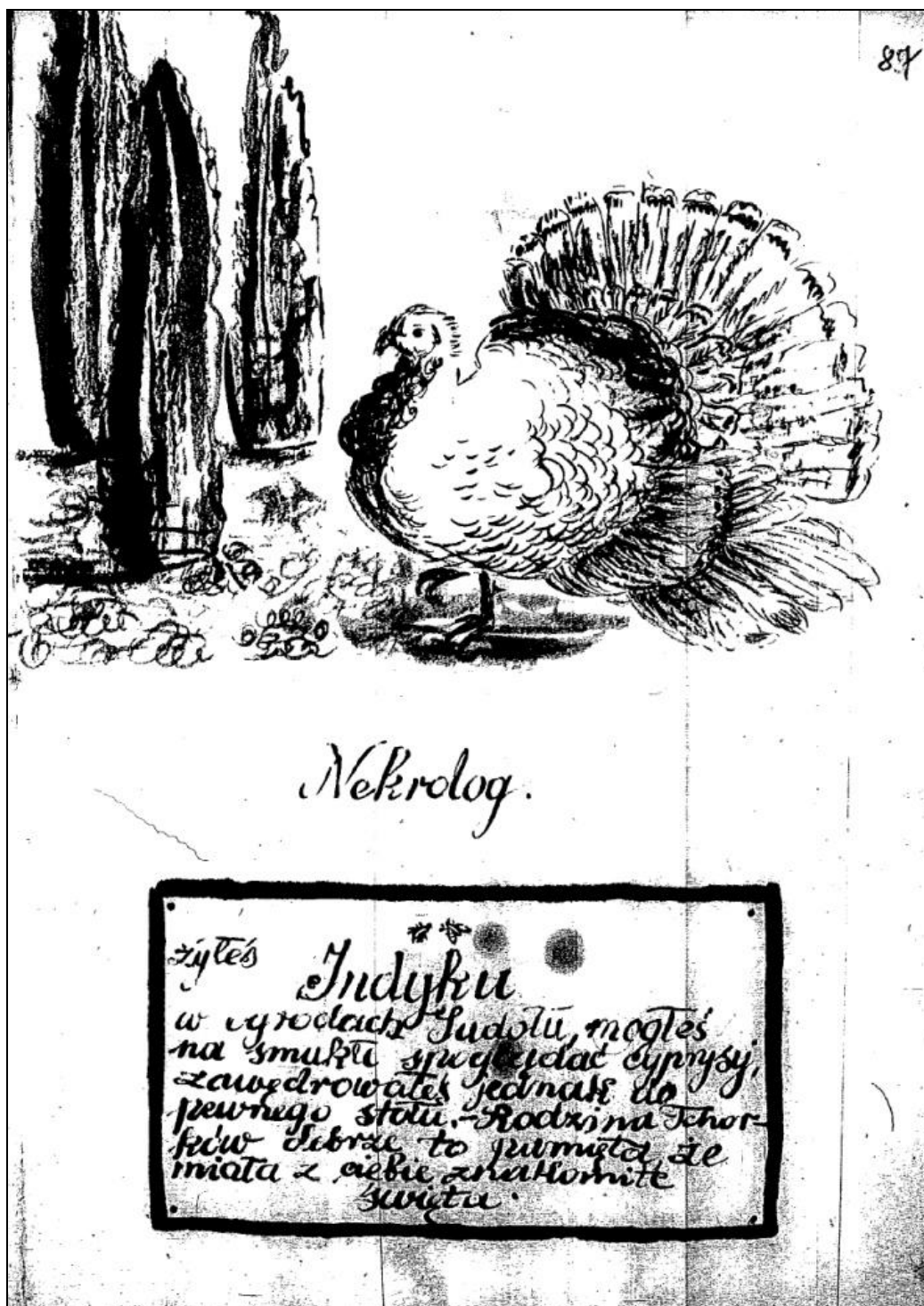
12. Kazimierz Wiszniewski, Exlibris Kielbassa, 1944, drzeworyt, papier

13. Kazimierz Wiszniewski, Exlibris Kielbassa, 1947, drzeworyt, papier

14. Kazimierz Wiszniewski, Pasieka w ogrodzie, 1952, drzeworyt, papier japoński

15. Kartka wykonana przez Karola Tchorka i dołączona do jednego z listów do Kielbassa. *Nekrolog/ żyłeś/Indyku/w ogrodzie Sudół, mogłeś/na smukle spoglądać cyprysy/zawędrowałeś jednak do/ pewnego stołu. Rodzina Tchorków/ dobrze to pamięta, że/ miała z Ciebie znakomite święta.*

Odpis z odpisu.

Numer Repertorium 1492/56.

A K T N O T A R I A L N Y.

Dnia dwudziętnastego października tysiąc dziewięćset pięćdziesiątego szóstego roku (19.X.1956), w Jędrzejowie, w Szpitalu Powiatowym, przed Drem Franciszkiem Kucem, notariuszem w Państwowym Biurze Notarialnym w Jędrzejowie stawili się: - - - - -

L u d w i k W i k t o r K i e l b a s s a, używający również nazwiska Kielbassa, syn Dominika i Tymotei, zamieszkały stale w Sudole, powiecie jędrzejowskim, osobiście znany notariuszowi. Stawiający oświadczył, że pragnie sporządzić - - - - - t e s t a m e n t - - -
Notariusz przybrał do tej czynności świadków: Joannę Zgryzową, córkę Antoniego i Joanny, zamieszkałą w Jędrzejowie, ulica Czerwonej Armii Nr. 39 i Tadeusza Kędzierskiego, syna Adama i Heleny, zamieszkałego w Kielcach, Osiedle Szydłówek Blok 14 m. 5. Ludwik - Wiktor Kielbassa oświadczył, że spadkobiercą swoim ustanawia Władysława Skowronka, syna Ludwika i Józefy, obecnie zamieszkałego w Nowej Hucie, oraz że obciąża g następującym zapisem na rzecz Muzeum Świętokrzyskiego w Kielcach: - - -
Spadkobierca Władysław Skowronek zobowiązany jest wydać temuż Muzeum: obrazy, rzeźby, grafikę, ceramikę i szkło, brązy, srebra, kubki nefrytowe, wyroby z kości słoniowej i chińskie wyroby sztuki stosowanej, dywany, kilimy i narzuty, meble małe jesionowe i narożną serwantkę, oraz książki z dziedziny sztuki, sztuki stosowanej, historii i architektury, - wszystkie te przedmioty według wyboru Władysława Kosterskiego - Spalskiego, zamieszkałego w Kielcach i Dra Tadeusza Przytkowskiego, zamieszkałego w Jędrzejowie, a w szczególności te, które oni uznają za dzieła sztuki. Ludwik i Wiktor Kielbassa oświadczył równocześnie, że poza przedmiotami sztuki, znajdującymi się w jego mieszkaniu w Sudole - posiada jeszcze na przechowaniu: u Marii Horskiej z domu Wrześniewskiej, w Warszawie, ulica Akademicka Nr. 3/69 - olejny obraz Malczewskiego, "Święty Jan", olejny obraz Hadziewicz "Bolesław Krzywousty", grafikę Wyczółkowskiego i inną, dywan Dagestan modlitechnik niebieskawy około 2 m 20 cm na 1 m 80 cm i dwa dywany "Senne" zielonkawe, medalionowe, około 40 cm na 60 cm, oraz u spadkobiercy Władysława Skowronka mały dywan Jurak. Przedmioty te Ludwik - Wiktor Kielbassa zapisuje również na rzecz Muzeum Świętokrzyskiego. Wszystkie osoby uczestniczące w sporządzaniu niniejszego testamentu, były obecne przy całej tej czynności. - - - - -